

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ**  
**ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM**

**REFİK HALİD KARAY'IN "YATIK EMİNE" VE NATHANİEL**  
**HAWTHORNE'NİN "KIZIL DAMGA" ESERLERİNİN FEMİNİST EDEBİYAT**  
**ELEŞTİRİSİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI**

**TEZİ YAZAN**

**Özlem ERİN**

**Tez Danışman: Prof.Dr.Elmas ŞAHİN (Çağ Üniversitesi)**

**Jüri Üyesi: Doç.Dr.Kadir Can DİLBER (Ahi Evran Üniversitesi)**

**Jüri Üyesi: Dr.Öğret.Üyesi Hasan SAKIN (Çağ Üniversitesi)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**MERSİN / TEMMUZ 2023**

**ONAY SAYFASI****T.C.  
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE;**

**2021012010** numaralı öğrencimiz olan **Özlem ERİN** tarafından hazırlanan “**Refik Halid Karay’ın *Yatık Emine* eseri ile Nathaniel Hawthorne’un *Kızıl Damga Romanlarının Feminist Edebiyat Eleştirisi Açısından ile Krşlaştırılması*”** başlıklı bu tez çalışması jürimiz tarafından **oybirliği** ile **Türk Dili ve Edebiyatı** Ana Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır.)

Üniv. İçi – (Tez Danışmanı)– Jüri Başkanı.: Prof.Dr.Elmas ŞAHİN

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır.)

Üniv. Dışı – Jüri Üyesi: Doç.Dr.Kadir Can DİLBER  
(Kırşehir Ahi Evran Üniv.)

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır.)

Üniv. İçi – Jüri Üyesi: Dr.Öğrt.Üyesi Hasan SAKIN

**Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.**

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır.)

07/07/2023

Prof. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

**NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.**

**İTHAF**

*Çalışmamı ülkemin ve dünyanın tüm kadınlarına ve o kadınları el üstünde tutmayı becerebilmiş, kadının değerini bilmiş tüm erkeklere sunuyorum.*

## ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

07/07/2023

Özlem ERİN

**TEŞEKKÜR**

Tez çalıőmam sűrecinde desteklerini esirgemeyen deęerli hocam Prof. Dr. Elmas Őahin'e , ve sabırla beni destekleyen aileme ve teőekkűr ederim.

07/07/2023

Özlem ERİN

## ÖZ

### REFİK HALİD KARAY’IN “YATIK EMİNE” VE NATHANİEL HAWTHORNE’NİN “KIZIL DAMGA” ESERLERİNİN FEMİNİST EDEBİYAT ELEŞTİRİSİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Özlem ERİN

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim

Tez Danışmanı: Prof.Dr.Elmas ŞAHİN

Temmuz 2023, 87 sayfa

Türk edebiyatının çok yönlü kalemlerinden biri olan Refik Halid Karay (1888-1965) Anadolu’ya sürgüne gönderildiği dönemlerde Memleket Hikâyelerini yazmıştır. Dönemin sosyal-kültürel yapısının da gözler önüne serildiği eserinde, Yatık Emine (1919) adlı hikayesi tasvirlerindeki gerçeklik ve ayrıntılı gözlem gücü ile dikkat çekmiştir. Amerikan edebiyatının güçlü ve aykırı kalemlerinden olan Nathaniel Hawthorne (1804-1864) görev yaptığı yerden ayrıldığı süreci acı ve tatlı yönleri ile anlattığı ayrıca da Püritenler’in katı yaşamını ortaya koyduğu eseri The Scarlett Letter 1850 (Kızıl Damga) ile Amerika’da çok satan eserler içerisinde yerini almıştır. Bu çalışmanın amacı, Türk edebiyatından Refik Halid Karay’ın “*Yatık Emine*” öyküsü ile Nathaniel Hawthorne’un “*Kızıl Damga*” adlı eserini feminist edebiyat kuramı ve feminist eleştirisi bağlamında karşılaştırmaktır. Çalışmada feminist edebiyat kuramı ve feminist eleştirinin tarihsel gelişiminin yanında Refik Halid Karay ve Nathaniel Hawthorne’un hayatları, edebi kimlikleri ve eserlerine de yer verilmiştir. Tezin odak noktasını, feminist edebiyat kuramı ve feminist eleştirinin de ele aldığı toplumsal cinsiyet, bekaret, aşağılanma, aldatma, ataerkillik vb. temel kavramlar üzerinden incelemek oluşturmaktadır. Bu bağlamda “*Yatık Emine* ve *Kızıl Damga*” adlı eserlerde yer alan kadın karakterler seçilen temel kavramlar üzerinden karşılaştırılarak incelenmiştir.

*Anahtar sözcükler:* feminizm, kadın, cinsiyet, feminist eleştiri, cinsellik, ataerkillik

**ABSTRACT****A FEMINIST COMPARISON OF REFİK HALİD KARAY'S "YATIK EMİNE" AND NATHANİEL HAWTHORNE'S "THE SCARLET LETTER"****Özlem ERİN****Master's Degree, Department of Turkish Language and Literature****Supervisor: Prof. Dr. Elmas ŞAHİN****July 2023, 87 Pages**

Refik Halid Karay (1888-1965), one of the versatile writers of Turkish literature, wrote *Homeland Stories* when he was exiled to Anatolia. In his work, which also reveals the socio-cultural structure of the period, *Yatik Emine* (1919) drew attention with the reality and detailed observation power in his depictions. His work *The Scarlet Letter 1850 (Red Stamp)*, which he tells about the aspects and also reveals the strict life of the Puritans, has taken its place among the best-selling works in America. The aim of this study is to compare Refik Halid Karay's "*Yatik Emine*" story from Turkish literature and Nathaniel Hawthorne's "*Kızıl Stamp*" in the context of feminist literary theory and criticism. In the study, besides the historical development of feminist literary theory and criticism, the lives, literary identities and works of Refik Halid Karay and Nathaniel Hawthorne are also included. The focus of the thesis is on gender, virginity, humiliation, deception, patriarchy, etc., which feminist literary theory and criticism also deals with. examines the basic concepts. In this context, the female characters in the works named "*Yatik Emine and The Scarlet Letter*" were examined by comparing them on the basis of selected basic concepts.

**Key words:** feminism, woman, gender, feminist criticism, sexuality, patriarchy

## ÖN SÖZ

“Feminist edebiyat kuramı ve feminist edebiyat eleştirisi, eser incelemede kullanılan yöntemlerden birisidir. Bu tezde Refik Halid Karay’ın Yatık Emine ve Nathaniel Hawthorne’un Kızıl Damga adlı eserler feminist edebiyat kuramı ve feminist edebiyat eleştirisinin ışığında incelenmeye çalışılmıştır. Her iki eser kuramcıların üzerinde durduğu din, toplumsal tecrit, ötekileştirme, ataerkillik, şiddet gibi temel kavramlar açısından incelenmeye elverişli bulunmuştur. Çalışmada eserlerin incelenmesinde temel alınan feminist edebiyat kuramı ve feminist edebiyat eleştirisinin tarihsel gelişimi hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Kadının tarih içerisindeki serüvenine ve feminizme katkıda bulunan Virginia Woolf, Simone de Beauvoir, Kate Millet, Mary Wollstonecraft, vb. yazarların yanında kuramsal yönden katkı sunan Mary Elman, Lucy Irrigaray, Julia Kristeva, Maggie Humm, Helene Cixous, Berna Moran Terry Eagleton, Prof. Dr. Ali İhsan Kolcu, Prof.Dr. Elmas Şahin vb. yazarların çalışmalarına ve görüşlerine yer verilmiştir. Tezin edebiyat dünyasına katkı sağlayacağını düşündüren yanı hem Türk edebiyatından bir eser hem de Amerikan edebiyatından bir eserin karşılaştırmalı olarak incelenmiş olmasıdır. Bu bağlamda kadına ait sorunların iki kültürde de yansımaları görülmüş, benzer ve farklı yönler bulunmuş, yazarların eserlerinde kadına bakış açıları gözler önüne serilmiştir.



## İÇİNDEKİLER

KAPAK.....	i
ONAY SAYFASI .....	ii
İTHAF.....	iii
ETİK BEYANI .....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ .....	vi
ABSTRACT.....	vii
ÖN SÖZ .....	viii
İÇİNDEKİLER .....	ix
KISALTMALAR.....	xi
EKLER LİSTESİ.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Konusu .....	1
1.2. Araştırmanın Amacı .....	1
1.3. Araştırmanın Problemi .....	1
1.3.1. Problem Cümleleri.....	2
1.4. Araştırmanın Önemi .....	2
1.5. Araştırmanın Sayıltıları (Varsayımları).....	4
1.6. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları .....	4
1.7. Yöntem .....	5
2. YÖNTEM .....	6
2.1. Feminist Edebiyat Kuramı ve Feminist Edebiyat Eleştirisi .....	6
3..REFİK HALİD KARAY .....	14
3.1. Yaşamı .....	14
3.2. Edebi Kişiliği .....	15
3.3. Eserleri .....	19
3.4. Nathaniel Hawthorne .....	21
3.4.1. Yaşamı.....	21
3.4.2. Edebi Yönü .....	24
3.4.3. Eserleri.....	28
4. BULGULAR.....	29

4.1. Kızıl Damga ve Yatık Emine Eserlerinin Feminist Edebiyat Kuramı ve Feminist Eleştiri Bağlamında İncelenmesi. ....	29
4.2. Ataerkillik.....	29
4.3. Din ve Ahlak .....	36
4.4. Kadına Şiddet.....	48
4.4.1.Fiziksel Şiddet .....	49
4.4.2.Sözel şiddet.....	51
4.4.3. Ekonomik Anlamda şiddet.....	52
4.4.4. Güzellik ve Cinsellik Üzerinden Kadın Bedeni.....	54
4.4.5. Toplumsal Tecrit ve Baskı .....	58
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	62
5.1. Eserlerde Tespit Edilen Benzerlikler.....	63
5.2. Eserlerde Görülen Farklılıklar.....	64
KAYNAKÇA.....	66
EKLER.....	72

**KISALTMALAR**

<b>A.g.e.</b>	: Adı geçen eser
<b>Akt.</b>	: Aktaran
<b>ev.</b>	: Çeviren
<b>Ed.</b>	: Editör
<b>İst.</b>	: İstanbul
<b>S.</b>	: Sayfa
<b>Yay.</b>	: Yayınları
<b>Haz.</b>	: Hazırlayan

**EKLER LISTESİ**

<b>Ek-1. Tez Etik İzin İstek Formu.....</b>	<b>72</b>
<b>Ek-2. Çağ Üniversitesi Tez Etik İzin İstek Yazısı .....</b>	<b>74</b>
<b>Ek-3. Çağ Üniversitesi Tez Etik İzin Yazısı.....</b>	<b>75</b>

## 1. GİRİŞ

Dünya üzerinde farklı milletlerden, farklı kültürlerden birçok insan yaşar. Farklılıklar olsa da yaşanan acılar yahut sevinçler ortak paydada toplanabilir. Bu tezde Amerikan edebiyatından Nathaniel Hawthorne'nin *The Scarlett Letter* (Kızıl Damga) ve Türk edebiyatından Refik Halit Karay'ın *Yatık Emine* adlı eserleri incelenmiş ve iki eserin ortak temalar altında benzeyen ve ayrılan yönleri tespit edilmiştir. Tezin birinci bölüm olan giriş kısmında; araştırmanın konusu, araştırmanın amacı, araştırmanın problemi ve problem cümleleri, araştırmanın önemi, araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları ve araştırmanın yönteminde eserlerin hangi açılardan ele alınacağından bahsedilmiştir. İkinci bölümde, yöntem başlığı altında feminist edebiyat kuramı ve feminist edebiyat eleştirisi irdelenmiş, üçüncü bölümde Refik Halit Karay ve Nathaniel Hawthorne'un hayatları, edebi kişilikleri ve eserleri ele alınmıştır. Dördüncü bölümde, adı geçen eserler ataerkillik, din, aldatma vb. temel kavramlar üzerinden değerlendirilmiştir. Beşinci ve son bölümde, elde edilen bulguların yol göstericiliğinde eserler ile alakalı değerlendirmeler yapılmıştır.

### 1.1. Araştırmanın Konusu

Refik Halid Karay'ın *Yatık Emine* ve Nathaniel Hawthorne'un *Kızıl Damga* adlı eserlerini feminist edebiyat kuramı ve feminist edebiyat eleştirisinin ışığında karşılaştırarak incelemek tezimizin konusunu oluşturmaktadır.

### 1.2. Araştırmanın Amacı

Refik Halid Karay'ın *Yatık Emine* adlı öyküsü ile Nathaniel Hawthorne'un *Kızıl Damga* adlı eserini feminist edebiyat kuramı ve feminist edebiyat eleştirisine göre incelemek ve eserlerin arasındaki benzerliğin ve farklılığın ortaya konması tezimizin amacını oluşturur.

### 1.3. Araştırmanın Problemi

Dönem olarak birbirlerine yakın zamanlarda ancak farklı milletlerin ürünü olarak ortaya konulmuş olan Refik Halit Karay'ın *Yatık Emine* ve Nathaniel Hawthorne'un *Kızıl Damga* adlı eserlerinde benzeyen ve ayrılan yönlerin olup olmadığı, yazarların bakış açılarının karakterlere nasıl yansıdığı çalışmanın ana problemini oluşturmaktadır.

### 1.3.1. Problem Cümleleri

Problem cümleleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

1-Refik Halid Karay'ın *Yatık Emine* ve Nathaniel Hawthorne'un *Kızıl Damga* adlı eserlerinde kadınlara biçilen roller nelerdir? Kadın karakterler her iki eserde de birincil rolde mi ikincil rolde mi ele alınmıştır?

2-*Yatık Emine* ve *Kızıl Damga* adlı eserlerde yazar tarafından eserin içerisine yerleştirilmiş feminen ifadeler var mıdır?

3-*Yatık Emine* ve *Kızıl Damga* adlı eserlerde erkek karakterlerin kadın karakterlere karşı yaklaşımı nasıl anlatılmıştır?

4-Refik Halid Karay ve Nathaniel Hawthorne'un kadına bakış açılarında ayrılan ve ortak olan nelerdir?

### 1.4. Araştırmanın Önemi

Tez çalışması kapsamında yapılan literatür taramada ülkemizde Refik Halit Karay ve Nathaniel Hawthorne ile alakalı çalışmalar yapılsa da iki yazar ve incelenen eserleri feminist edebiyat kuramı ve feminist eleştirisi bağlamında karşılaştırılmamıştır. Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan çalışmalarda Refik Halit Karay ile alakalı altmış tez çalışması yapılmıştır. Bu tezlerden on üç tanesi doktora tezidir. Refik Halit Karay ve eserleri ile alakalı yapılan tez çalışmalarında *Yatık Emine* ile alakalı ayrı bir başlık bulunmamış ancak *Yatık Emine*'nin de içerisinde alt başlık olarak yer aldığı çalışmalara rastlanılmıştır. Yapılan tez ve doktora çalışmalarında konular çoğunlukla tema, sözdizim, yapı ve toplumsal açıdan inceleme şeklindedir. Tez sayısının fazla olmasından ötürü tüm çalışmalara burada yer verilmemiştir. Konu başlıklarına ve içeriklerine göre seçilen tezler aşağıdaki gibidir:

Gülizar İyioğlu'nun "*Refik Halid Karay'ın Hikayelerinde Değişim*" başlıklı tezinde Refik Halit Karay'ın hikayeleri dil ve anlatım, mekanlar, kişiler; zaman ve sosyal eleştiri ile mizah başlıkları altında incelenmiştir. *Yatık Emine*'nin de alt başlıklarda yer aldığı tez, feminist edebiyat kuramı ve feminist eleştirisi açıdan ele alınmamıştır.

Fadime Güleş'in "*Refik Halit Karay'ın Hikayelerinde Stilistik İnceleme*" başlıklı tezinde hikayelerin dil çalışmaları üzerinde durulmuş, cümle yapılarına bakılmıştır.

Güven Güler'in "*Refik Halit Karay'ın Memleket Hikayelerinin 'deki Niteleme Sıfatları*" başlıklı tezinde sıfat yönünden cümlelerin incelemesi yapılmıştır.

Amerikalı yazar Nathaniel Hawthorne ile alakalı Türkiye’de beşi yüksek lisans ikisi doktora olmak üzere toplam yedi çalışma yapılmıştır. *The Scarlett Letter* (Kızıl Damga) eseriyle alakalı tez başlıkları şu şekildedir:

Hande İsaoglu’nun “*A Pssyhoanalytic Criticism of Hawthorne’s The Scarlett Letter and Melville’s Moby Dick*” (*Hawthorne’nun Kızıl Damga ve Melville’nin Moby Dick isimli romanlarının psikoanalitik açıdan eleştirisi*) adlı tezinde *Kızıl Damga* ve *Moby Dick* adlı eserler Sigmund Freud’un psikoanalitik teorisi altında karşılaştırılmıştır.

Gamze Ergi Demirci’nin “*The Analsis Of Nathaniel Hawthornes The Scarlet Letter And Kate Chopins The Awakenning By Sigmund Freud Psychoanalytical Approach*” (Nathaniel Hawthorne’nun *Kızıl Damga* Romanı ile Kate Chopin’in *Uyanış* Romanının Sigmund Freud’un Psikoanalitik Kuramı Açısından İncelenmesi)” tezinde yine psikanalitik açıdan *Uyanış* ve *The Scarlet Letter*’in karşılaştırıldığı görülmüştür.

Nalan Emirsoy’un “*A Journey To The Terrible Enlightenment İn Suzan –Lori Parks İn The Blood And The Fucking A*” (Suzan Lori Parks’ın “*In The Blood*” Ve “*THe Fucking A*”) Adlı Oyunlarında Dehşet Verici Bir Aydınlanmaya Yolculuk) adlı tezinde eserde yer alan üç farklı kadın karakterin canlandırmadaki günah, suçluluk, hatalık ve kurtulma arayışının betimlemesi karşılıklı olarak ele alınmıştır.

Bilge Sevim Soykut’un “*A Feminist Approach To The Role Of The Savior İn The Changing World and The American Culture*” (Değişen Dünyada ve Amerikan Kültüründe Kurtarıcı Rolüne Feminist Bir Yaklaşım) adlı tezinde Amerikan edebiyatından ve popüler kültür alanlarından farklı tür ve dönemlerden olmak üzere seçilen *The Scarlet Letter*, *The Adventure of Huckleberry Finn*, *Vfor Vendetta* ve *Wonder Woman* çizgi roman serisi incelenmiş feminist bir yaklaşımla ele alınmış olsa da tez Refik Halit Karay’ın *Yatık Emine* isimli eseri ile karşılaştırılmamıştır.

Metin Boşnak’ın “*The Old Eve İn The New Eden: The İmage Of Women As Deman İn The Nineteenth Centary American Fiction*” (Yeni Cennetteki Eski Havva. On Dokuzuncu Yüzyıl Amerikan Edebiyatındaki Şeytan-Kadın) adlı tezinde on dokuzuncu yüzyılda Amerikan edebiyatında açık ve gizli olarak işlenen kadın düşmanlığı temasını mistik eleştiri tekniklerini kullanarak feminist açılardan incelemiştir. Bu bağlamda Washington Irving’in yazdığı “*Rip Van Winkle*” (1819) ve “*The Wife*” (1819), Nathaniel Hawthorne’nun “*The Scarlet Letter*” (1850) ve “*The Blithedale Romance*” (1852) Henry James’in kaleme aldığı “*The Bostanions*” (1886) ve “*Turn of the Screw*” (1898) gibi eserlerde “düşüş öncesi Havva, düşüş sonrası Havva ve Lilith” figürlerinin yansımalarına bakılmıştır. Bu çalışmanın üçüncü bölümünde Hawthorne’nun kadın

düşmanlığının kişisel ve tarihi nedenleri ve bunların eserlere yansımaları şeklinde bir inceleme yapılsa da Refik Halid Karay'ın *Yatık Emine* adlı eseri feminist edebiyat kuramı ve eleştirisi bağlamında incelenmemiştir.

Atilla Kutbay'ın “*A comparative study of the concept of society and religion as viewed through Hawthorne's The Scarlett Letter and Hardy's Tess of the d'Urbervilles*” (“The Scarlet Letter ve Tess of D'urber-villeis”) adlı tezinde toplum ve din kavramlarının karşılaştırılması yapılmıştır.

Alı Hadı Mulla Al-Adile'nin “*The Representation Of The American Nation In Selected American Novels (17th-20th Century)*” (Seçili Amerikan Romanlarında Amerikan Ulusunun Temsili 17.-20. Yüzyıllar) adlı tezde ulusların temsili konusunda Amerikan yaşam tarzında belirli dönemlerin örneği olması açısından *The Scarlet Letter* seçilmiş ancak feminist edebiyat kuramı ve eleştirisi ile incelenmemiştir.

Dünya genelinde Nathaniel Hawthorne ve *The Scarlet Letter* ile alakalı birçok çalışma yapılmıştır. Gerek Global Etd Search adresinden yapılan aramada gerek oataad.org sitesinden yapılan aramada 650.771 sonuca ulaşılmıştır. Sayı fazlalığından dolayı kısıtlamaya gidilerek son iki yılda ve İngilizce yazılan çalışmalar incelenmiş 141 sonuca ulaşılmıştır. Tespit edilen 141 çalışmada hem yazar hem eser ile alakalı özellikle sembolizm, arketipler, baba figürü, kadın üzerine çalışıldığı görülmüş yazarın Türk edebiyatından bir yazar ile karşılaştırılmasına rastlanılmamıştır. Yazarın Refik Halid Karay'ın *Yatık Emine* isimli eseri ile yapılacak karşılaştırılmalı çalışması bu bağlamda dünya literatüründe ilk olacağı için önemlidir.

### 1.5. Araştırmanın Sayıtları (Varsayımları)

1. Araştırmada Türk edebiyatından Refik Halid Karay'ın *Yatık Emine* adlı eseri ile Amerikan edebiyatından Nathaniel Hawthorne'un *The Scarlett Letter* (Kızıl Damga) adlı eserlerinin feminist edebiyat eleştirisi ışığında benzerliklerinin yahut ayrılan yönlerinin olup olmadığı.

2. Kadının temel alındığı iki eserde de yazarların eseri feminist bir bakış açısı ile yazıp yazmadığı.

### 1.6. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada *Yatık Emine* ve *Kızıl Damga* adlı eserler feminist edebiyat kuramı ve feminist edebiyat eleştirisi açısından incelenirken araştırmacıların görüşlerine göre metin odaklı analizler yapılmıştır. Belirli temalar üzerinden incelenilerek bulgulara



ulaşılmıştır. Araştırma yüksek lisans tez süresi ile sınırlıdır. Araştırmaların teorik alt yapısının oluşturulmasında istifade edilen ilgili literatür niversite kütüphanesi, elektronik veri tabanlarından ulaşılabilen kaynaklarla sınırlandırılmıştır. Bu çalışmanın kapsamı 18.ve 19. yüzyıllarda kaleme alınan adı geçen iki eseri kapsamaktadır.

### **1.7. Yöntem**

Araştırmada “feminist edebiyat kuramı ve feminist edebiyat eleştirisi yöntemi” kullanılmıştır. Çalışma kapsamında Nathaniel Hawthorne’un *Kızıl Damga* isimli romanı ile Refik Halid Karay’ın *Yatık Emine* adlı eseri incelenmiştir. Araştırmada karşılaştırmalı edebiyat yönteminden yararlanarak incelenen romanların benzeyen ve ayrılan noktaları üzerinde durulmuştur. Bu çalışmayla hedeflenen; incelenen iki roman arasındaki benzeyen ve ayrılan noktaları feminist edebiyat kuramı ve feminist edebiyat eleştirisi bağlamında belirlemektir. Edinilen sonuçlar ise araştırmanın dördüncü bölümünde ortaya konulmuştur.

## 2. YÖNTEM

### 2.1. Feminist Edebiyat Kuramı ve Feminist Edebiyat Eleştirisi

Kadını merkezine koyan feminizm, ona ait tüm konularla ilgilenir böylece çeşitli haklara ulaşmak amacıyla başlayan hareketler zamanla ideolojiye dönüşür. “Başlangıçta erkeklerin sahip oldukları haklara kavuşmak biçiminde masumca talepler ile başlayan feminist hareket giderek bir ideolojiye dönüştü. XIX. yüzyılda iyice organize hale geldi” (Kolcu, 2010, s.402). Geçmişten bugüne tek bir tanıma bağlı kalmayan feminizm dalgalar şeklinde metaforik bir ilerleme gösterir. Feminist kuramlar da bu çeşitliliğe bağlı olarak gelişim şekillenir. “...feminist düşüncenin yaşamın her alanında gözükmeye başladığı çeşitli feminizmlerin ortaya çıkması akabinde feminist kuramların doğumunu da beraberinde getirmiştir” (Şahin, 2015, s.36). Feminist düşünce kadın odaklı ilerlediği için “Feminist teoriler kadın sorununu ve kadının toplumsal konumunu araştırmaların merkezine koyarlar. Feminist teoriler toplumsal yaşamı araştırırken kadın bakış açısını esas alırlar” (Suğur, 2006, s.8) Böylece “feminist edebiyat kuramı XVIII ve XIX. yüzyılda ortaya çıkan yerel feminist hareketler içerisinde yerini bulmuştur” (Kolcu, 2010, s.403).

Jale Parla’ya göre feminist eleştirinin temelinde “18.yüzyılda kadın ve erkek rollerinin toplumsal tanımlamalarının ne demeye geldiğini anlatan kadın hareketlerinin yatar” (İrızık& Parla, 2017, s. 21). Berna Moran ise 1960’lı yıllarda Amerika, Fransa ve İngiltere’de feminist hareketin canlanarak edebiyat alanına kaydığını bunun yanında feminist kuram “edebiyat eserlerinde de hor görülen, aşağılanan kadınlar vardır. Bu bağlamda feminist eleştirisi edebiyat yapıtlarında kadına karşı olan bu tutumu ortaya çıkarmak için başlar” (Moran, 2008, s., 249) der.Özkan, ise feminist edebiyat kuramının kadını odak aldığından bahsederek üç açıdan incelediğini dile getirir.

Birincisi, araştırmanın başlangıç noktası kadındır. Kadının durumu veya toplum içerisindeki statüsü gibi. İkincisi, kadını merkezi bir obje olarak görür. Bütün araştırma sürecinin ilgi odağı kadındır ve toplumda her şeyi kadının bakış açısından değerlendirir ve araştırır. Üçüncüsü ise feminist kuramın kadının bakış açısından hem kritik hem de eylemcidir ve kadına mevcut yapıda daha iyi bir yer bulmaya veya dünya yaratmaya çalışır. Bu açıdan da tartışmaları insana yöneliktir (Özkan, 2002, s.37).

Bilimin sorgulanmaya başlaması ile feminist edebiyat kuramı ve feminist edebiyat eleştirinin içerisinde çalışmalar yapan akademisyenler kuramın daha sistemli hale gelmesi adına çalışmalar yaparlar. Böylece sistemleşerek yola devam eden kuram geçmişten günümüze kadar kadına yol gösterici bir rehber olur. Feminist edebiyat eleştirisi geçmişten itibaren söylenemeyen çoğu kadımsal soruna cesaretle yaklaşır ve kadın ile erkek arasındaki iktidar mücadelesinde söylenmeyenleri dile getirir. Maggie Humm feminist edebiyat eleştirisinin ilgilendiği konuları dört grupta toplar:

İlki, eril edebiyat tarihi konusunun eril metinlerde yeniden incelenmesi bunların ataerkil varsayımlarının saptanması ve bu metinlerde kadınların toplumsal, kültürel, ideolojik normlarına göre nasıl temsil edildiğinin gösterilerek konumlandırılmasıdır. Bu eleştiri izlekseldir, edebiyatta bir izlek olarak kadınlara baskı uygulaması üzerine odaklanır. Bir kadın okurun erkeklerin ürettiği yapıtların tüketicisi olduğunu varsayar. İkincisi, kadın yazarların görünmezliklerini ele alır. Feminist eleştirmenler göz ardı edilmiş kadınların metinlerini vurgulamaya çalışılmış ve kadınların daha önce edebiyat dışı kabul edilen sözlü kültürüne büyük önem veren yeni bir edebiyat tarihi oluşturmuşlardır. Üçüncü olarak, feminist eleştiri okurlara yeni yöntemler ve değişik bir eleştiri pratiği sunmakla “feminist okur” sorunuyla karşı karşıya gelir. Böylece bir pratik, geleneksel eleştiride hakkıyla değerlendirilmeye annelerle kızların ya da anne / kız empatisinin metinsel anlarının yansıtılması üzerine odaklanır. Dördüncüsü, feminist eleştirinin yeni bir yazı okuma bütünlüğü yaratma yoluyla bizim de feminist okurlar olarak edimde bulunmamızı sağlama amacı taşımaktadır (Humm, 2002, s.25-26).

Register, feminist edebiyat eleştirisinin her birinin kendi içerisinde hedefleri doğrultusunda üç farklı alt bölümü olduğunu söyler: İlk ikisi iyi tanımlanmış ve sıklıkla bölünmüştür:

1. Kadın imajının” analizi. Neredeyse her zaman erkek yazarların eserlerinde ortaya çıkar, 2. Kadın yazarlara yönelik mevcut eleştirinin incelenmesi, 3. Tür ise hala formüle edilmeye muhtaçtır ancak gelecekte feminist edebiyat eleştirinin dönüm noktası olabilir. Bu da edebiyat için standart belirlemeye çalışan bir perspektif eleştiridir (Register, 1989, s.2).

M. H. Abrams, “Yazın Terimleri Sözlüğü”nde “Feminist Edebiyat Eleştirimaddesini açıklarken 1960’ların sonuna kadar feminist eleştirinin başlamadığını söyler ancak bunun arkasında kadınların kültürel rollerini tanımları için iki yüz yıllık bir mücadele yatmaktadır diye de ekler. Abrams’a göre Marry Wollstonecraft. *A Vindication Of*

*The Rights* (1792) adlı eseri ile, John Stuart Mill. *The Subjection of Women* (1869) adlı eseri ile, Amerikalı Margaret Fuller ise *Woman In The Nineteenth Century* (1845) adlı eserleri ile öncü olmuşlardır. Abrams, feminist edebiyat eleştirinin en önemli isimlerinden biri olarak da Virginia Woolf'u gösterir. Abrams'a göre feminist araştırmacıların çalışmaları sonunda elde ettikleri ortak olarak karar verdikleri üç madde şöyledir:

1. Batı medeniyeti yaygın bir şekilde ataerkindir (baba tarafından yönetilir) yani erkek merkezli ve kontrollüdür. Kadınları boyun eğdirecek şekilde organize edilmektedir.
2. Bir kişinin cinsiyeti anatomi tarafından belirlenir.
3. Ataerkil ideoloji edebiyat içerisine yayılmıştır. Edebi eserlerin çoğu erkek kahramanlara odaklanır. Oedipus, Ulysess, Hamlet gibi edebi eserleri analiz etmek ve değerlendirmek için kullanılan kategorilere bakıldığında eril varsayımlar çokça görülmektedir. (Abrams, 1999, s. 88-89-90).

Peter Barry feminist eleştirinin ne yaptığı ve feminist edebiyat eleştirinin yapmak istedikleri konusunda şu tespitlerde bulunur:

1. Kadınlar tarafından yazılmış olan metinleri yeniden keşfini sağlayan kanonu düşünmek,
2. Kadınların yaşadıklarını ve deneyimlerini değerlendirmek,
3. Edebiyatın içerisinde kadın ve erkek karakterlerin nasıl temsil edildiğini incelemek,
4. Kadını” öteki” yahut “eksik” olarak gören bakış açısına meydan okumak,
5. Ataerkilliğin siyasi boyutunu gözler önüne sermek metinlerde ve yaşamda yer alan iktidar ilişkilerini incelemek,
6. Toplumsal yaşamda dilin rolünü göstermek,
7. Erkek yahut kadının biyolojik yönden farklı olup olmadıkları sorusunu gündeme getirmek,
8. Kadına ait dilin olup olmadığı ve erkeklerin nasıl algıladığı nasıl hitap edebildikleri üzerinde durmak,
9. Sözde tarafsız görünen edebi yorumların ideolojik kökenini tespit etmek (Barry, 2002, s. 92)

Feminist edebiyat eleştirisi bu zamana kadar kullanılmayan hiçbir edebi yaklaşımın düşünemediği, kullanmaya dahi cesaret edemediği kültürel olarak cinsiyet kavramını analitik araç olarak kullanır:

Kültürel olarak belirlenmiş cinsiyet kavramı sayesinde yapısalcı eleştirinin temel aldığı ikiliklerin kadın-erkek rollerinin kutuplaşmasını pekiştirebileceği ikiliklerin kadın erkek rollerinin kutuplaşmasını pekiştirebileceği ikiliklerin bir tarafını üstün ve imtiyazlı kılınabileceği böylece biçimsel yansızlık şöyle dursun belirli ideolojilere yarıklık edebileceği olasılıkları ortaya çıktı. Feminist eleştiri yeniden okunduğu her

metne tarihi ve toplumsal bir boyut disiplinler arası bir kapsam ve en önemlisi yeni yorumlar kazandırdı (Arat, 2021, s. 19-20).

Feminist kuramların kendi içerisinde farklı gelişim gösterdiğinden ve çeşitlere ayrıldığından bahsetmiştik. Feminist edebiyat kuramı, kürtajdan çocuk doğurmaya, evlilikten boşanmaya, cinsellikten ekonomiye kadar birçok sorunla ilgilenmiştir. Sorunlar benzer olsa da ülkelerin gelişmişlik seviyelerindeki dengesizlik yüzünden farklı zamanlarda ihtiyaçlara göre şekillenmiştir. “Amerika, İngiltere, Fransa, Hollanda, İzlanda ya da Türkiye’de ihtiyaçlar doğrultusunda ivme kazanır” (Ramazanoğlu, 1998, s.25-27).

Feminist edebiyat kuramcıları ve feminist edebiyat eleştirmenlerinin amacı aslında kadının gizemli olduğu düşünülen dünyasında gezinerek anlaşılmasını sağlamaktır. Kadın aslında kimdir? Kadın ne ister? gibi soruların cevabını araştırmak ister. Kadının yalnızca cinsiyetinden ötürü yaşadığı zorlukların çözümünü sistemli bir hale getirmek isteyen feminizm “İlk olarak 18.yüzyılda Mary Wollstonecraft’ın *A Vindication of The Right of Women* ile akademik çevrede yer bulmuştur” (Sevim, 2005, s.8). Mary Woolstonecraft’ın bu eseri kadınların uyanışa geçmesi açısından ve haklarına sahip çıkmaları için çağrı niteliğinde olması açısından önemlidir. Woolstonecraft eserinde kadınların kendi kararlarını verebilme yetilerinden, kız ve erkek çocuklarının yetiştirilmesine kadar çoğu konuyu ele alır. Rousseau kadının hiçbir koşulda bağımsız olamayacağı hatta bağımsız hissetmesine izin dahi verilmemesi gerektiği söyler oysa Wallstonecraft bu fikrine karşı çıkmak amacıyla eserini yazmıştır.

Mary Wollstonecraft küçük yaşlarda itaatkâr olmayı öğrenen kadın iyi bir eş midir, değil midir düşüncesini sorgular ve şöyle ekler: “Erken yaşlardan itibaren pasif bir itaatkarlık öğrenen kadınlar bir aile yaşantısını çekip çevirecek ya da çocukları eğitecek kadar olgun kişiliğe sahip midir diye sorar” (Wollstonecraft, 2012, s.52). Feminist edebiyat eleştirisinin ortaya çıkışı son yıllardaki edebiyat çalışmaları içerisindeki en önemli gelişmelerden biridir. Feminist edebiyat eleştirisi edebi eserlerde kadına nasıl bakıldığına incelendiği bir analizdir aslında. Bunun yanında edebiyattaki ataerkil normlar da özellikle feminist edebiyat eleştirilerinin de kabul etmediği eylemler arasındadır.

Feminist edebiyat eleştirmelerinin edebiyata yaklaşımındaki amaç kadın bakış açısını güçlendirmektir. Bu bağlamda da edebi eserlere hâkim olan ataerkil dili ve erkek anlatımını reddeder. Feminizmin tarihini bilmek bu noktada önem taşımaktadır. Simone de Beauvoir, Kate Millet yahut Mary Ellemen gibi yazarlar geçmişten bugüne kadın için

oluşturulan imgelere değinerek bunların nasıl oluştuğunu tartışmışlardır. Ancak eleştiri tarihinin oluşturulmasında Aristoteles'e kadar da inmek yerinde olur çünkü Aristoteles kadının kadın olmasının onun bir eksikliğinden kaynaklandığını dile getirir. Kadın cinsinin de deforme olduğunu söyler. (Aristoteles, 1943, s.4)

Feminist edebiyat eleştirisinin öncü isimlerinden biri de Virginia Woolf'tur. Woolf'un *Kendine Ait Bir Oda* adlı eseri feminist eleştiri adına yazılan ilk modern eleştiri kitabıdır. Woolf eserinde kadının sesini çıkaramamasını sorguladığı gibi, kadının sırf cinsiyetinden dolayı ikinci plana atılması ve ataerkil sistemin kadın üzerindeki baskısını da ele aldığı bir anlatı yapmıştır. Kadın, onun gözünde ekonomik ve sosyal yönden bağımsız olmalıdır. Ona göre "Kadının kurgu yazmak için paraya ve kendine ait bir odaya ihtiyacı vardır" (Woolf, 2018, s.8) Woolf, eserinde kendine eşlik edilmediği takdirde üniversite kütüphanesine bile tek giremediğinden bahsederek aslında bir nevi de erkeğe bağımlılığı reddeder (Woolf, 2018) Woolf, yine kadınların yüzyıllarca bastırıldığı ve ortaya çıkarılmadığı gerçeğini de şöyle anlatır: "Zira kadınlar milyonlarca yıl boyunca evlerin içinde tutulmuşlardır. Böylece kadınların yaratıcılığı bugüne kadar dört duvara öylesine nüfuz etmiştir ki bu güç gerçekten de tuğlaların ve harcın taşıma kapasitesini aşmış kalemlere, fırçalara, iş dünyasına ve politikaya yönelip burada harcamaya ihtiyaç duyar" (Woolf, 2018, s.95). Bunun yanında erkek dünyasında anlatılan kadının kurgu hayatının gerçeğinden çok farklı olduğuna dikkat çeker: Feminist kuram kadın sorunlarına yaklaşırken ve çareler ararken önceliği eşitlik olmuştur. Erkek ve kadın arasında eşitsizlik olmamalıdır. "Toplum kadınların doğası gereği erkeklerden zihnen ve fiziken daha az kabiliyetli olduğu şeklindeki yanlış kanaati sürdürdüğü müddetçe akademide siyaset meydanında piyasada kadınlara ayrımcılık yapılma eğilimi daha fazla gösterir" (Tong & Botts, 2021, s.14)

19.yüzyıl kadınları yazdıkları eserlerde kadını ön plana çıkarmışlar ancak erkek egemenliğinin olduğu yerde kendilerini tam olarak ifade edememişlerdir. Feminist edebiyat eleştirisi metinlerdeki cinsiyetçiliğe dikkat çekmiştir. Yine bunun yanında edebiyatta kullanılan dil de önem vermiştir çünkü kadın, erkek yazarların eserlerinde ötekileştirilip ikincileştirilmiştir. Donovan bunu Newton paradigmasına göre açıklar: "Newton paradigmasına göre akla ve matematiksel ilkeler mekanizmasına uygun olarak işlenmeyen şeyler ikincil yeterli olmayan gerçekten uzak ve adlandırılmaz. Öteki olarak kabul edilir. Erkek liberal düşüncelerin bakış açılarına göre kadın işte bu ikinci kategoriye girmektedir" (Donovan, s.24).

Woolf'tan sonra dikkat çeken bir diğer isim Simone de Beauvoir olur. Beauvoir *The Second Sex* (İkinci Cinsiyet) adlı eseri ile cinsiyet ayrımına ve “öteki” kavramına dikkat çeker. Marksizm ve varoluşçuluğun etkisi ile yazdığı eserinde kadının nasıl ötekileştirildiği ve yabancılaştırıldığını ele alır. Edebi eserlerde erkek üstünlüğünü ve erkek dilini ise Lawrence ve Stendhal'ın eserleri üzerinden gösterir.

“Öteki” olarak isimlendirilen kadını inceleyen Beauvoir'ın kitabı Margaret Fuller'den beri yeşermekte olan bilincin belki de ilk vurucu ifadesi olduğu için çok etkiliydi” (Arat, 2021, s. 23) Bu yüzden Beauvoir'ın 1949'lu yıllarda yazmış olduğu eseri 60'larda hala ses getirmeye ve yol göstermeye devam eder. 1963'te *Kadınlığın Gizemi* (The Feminine Mystique) basıldığında ataerkil söylemle inşa edilen “kadın miti” ile ilgili yeniden düşünülmesi gerektiğine işaret eden Betty Friedan, kadın rollerini ele alır. Ev kadınlığı ya da anneliğin ön planda tutulduğu kadın dünyası temsillerinin büyük bir boşluğa mahkûm olup hayatının anlamını çaresizce sorgulayan gerçek kadından uzak olduğunu belirtir. Aynı bakış açısıyla Mary Ellman da “*Thinking About Woman*” (Kadınlar Hakkında Düşünmek) adlı kitabında yerleşik toplumsal düzenin kadına “edilgenlik, tutarsızlık” gibi nitelikleri atfederken erkek cinsi karşısında kadının aşağılandığına ve horlandığına dikkat çeker (Önder, 2016, s.51-52).

Kate Millet'in 1969 yılında yazdığı *Cinsel Politika* adlı eserinde yazar Psikoanaliz teorisini inceleyerek Lawrence ve Miller gibi yazarların eserlerinde normalleştirilmeye çalışılan eril dilin şiddetine değinir.

Showalter ve Moran feminist edebiyat eleştirisini iki başlık altında incelemişlerdir bu başlıklar okur olarak kadına yönelik eleştiri ve yazar olarak kadına yönelik eleştiridir. Kolcu ise dört başlık altında incelemiştir bu başlıklar okur olarak kadına yönelik eleştiri, yazar olarak kadına yönelik eleştiri, Marksisteleştiri ve psikoanalitik eleştiridir. “Kimi feministler Marksisteleştiriyi, kimipsikanalizi, kimiyazara, kimi okura dönük eleştiriyi kendilerine örnek almışlardır. Bundan ötürü feminist eleştirinin hangi tür kuram altında incelenmesi gerektiğitartışılabilir. Aslında onu böyle bir yere yerleştirme zorunluluğu da yoktur” (Moran,2007, s.249).

Okur olarak kadına yönelik feminist eleştiri, kadın okurun, erkek okura göre edebi metinlere yaklaşımının farklı olacağı görüşü üzerinde duran bir eleştiri yöntemidir. “Fakat buradaki kadın okur tanımı biyolojik olarak cinsiyet ayrımına dayanan bir kadınlık değildir. Feministler “kadınlık” olgusunu Sartre-vari bir şekilde varoluşçu bir yaklaşımla ele alırlar ve bu olguyu biyolojik olarak sahip olunan bir özellik olarak değerlendirmezler” (Şen, 2011, s.449). Kolcu 'ya göre “bu yöntem okurun kadın olması

veya erkek olması sonucu nasıl etkiler üzerinde durmaktadır. Kadın okur ve erkek okur arasındaki fark vardır. Kadın okuma edimini içinde eserekendi dürtü ve dişilik kimliği penceresinden bakar” (Kolcu, 2010, s.404).

Okur olarak kadına yönelik eleştiri cinsiyet farklılıklarının bir eseri algılamak de farklılık gösterebileceği üzerinde durur Okur olarak kadına yönelik eleştirinin amacını Berna Moran şöyle ifade eder: “Erkek yazarların yapıtlarına okur gözüyle bakarak bu yapıtlarda sergilenen cinsel ideolojiyi, kadın imgelerini, klişe kadın tiplerini saptamak ve bunların feminist açıdan yorumunu ve eleştirisini yapmaktır” (Moran, 2009, s.250-251) Kadın eleştirmenler, erkek yazarların eserlerini incelemiş ve bu eserlerde yer olan kadın imgelerini ortaya çıkarmışlardır. Bu alanda çalışma yapan diğer iki önemli isim Gilbert ve Suzan Gubar’dır. Bu iki yazar erkeklerin eserlerinde yer alan iki kadın tipinden bahsetmektedir. Biri “evdeki melek” ve kötü kadın “canavar kadın” modelidir. Bu kadın tipinin Türk edebiyatında da farklı versiyonları görülmüştür. Kolcu, Namık Kemal’in *İntibah* romanını ele alır ve orada Mahpeyker’in “canavar kadın”, Dilaşup’un da “kurban” olduğunu söyler (Kolcu, 2010) Feminist eleştirmenler kadının böyle iki tiplere sınırlandırılmasını yanlış bulmuştur.

Yazar olarak kadına yönelik eleştiri kadını, yazar olarak ele alır ve onun sosyal psikolojik ve ekonomik olarak hayatının eserlerine nasıl yansıtıldığını inceler. Hedefte kadın yazarlar vardır. Bu yöntemin amacını Berna Moran şöyle anlatır: “Amaç kadınlığın (biyolojik anlamda kadın söylemiyle bağıntısını, kadına özgü söylemin özelliklerini belirlemektir. Başka bir deyişle kadınlığın kuramını oluşturmaktır amaç” (Moran, 2009, s. 259) 19.yüzyılda kadın artık kendi dilini oluşturur ve görmezden gelinmeyi reddeder. Metinlerde bilinçli bir şekilde dışlanan kadını metne özne olarak dahil edilir. Ursula Le Guin’e göre:

Kadınlar okuryazarlığa erişim sağlayalı ve kendilerini büyük bir güçle yazılı ve sözlü donatmaya başlayalı aşağı yukarı iki yüz yıl oldu yalnızca. Ve yazdılar. “Büyük” yazarlar-Austin, Brontë’ler, Dickinson, Eliot, Woolf- olarak kabul edilen kadın yazarların eserleri diğer kadın yazarların izlemesi için bir anayol oluşturuyor, öylesine geniş ve açık bir yol ki pek çok edebiyat eleştirmeninin ve öğretmenin bilinçli yahut bilinçdışı kadın düşmanlığına bu yolun üstünü örtmeyi ne de kapamayı başarabildi (Guin, 2022, s.263).

1980’lerde yazar olarak kadına dönük feminist eleştiri türünde Fransız feministler Helene Cixous, Luce Irigaray, Julia Kristeva, Monique Wittig gibi isimler dikkat çeker. Fransız feministler Lacan ve Derrida’nın teorilerine dayanarak kadın söylemini



daha kuramsal boyutta ele alırlar (Moran, 2008, s.259) Bu konuda Deborah Cameron ve Jennifer Coates İngiliz kadınlarının kullandıkları söz kalıplarını/sözcükleri incelemişler ve kadınlara ait farklı bir konuşma üslubu ortaya koymuşlardır. Bu farklılık daha çocukluktan itibaren ortaya çıkar. Erkek çocukları konuşmalarda küfürlü sözlere yönelirken kız çocukları daha yumuşak bir söylem geliştirirler. Kızların “aman, canım, tatlım gibi kelimeler kullanması buna örnektir” (Güzel, 2007, s. 27, akt. Şen ,2009, s .451) Feminist edebiyat kuramcıları ve feminist edebiyat eleştirmenleri edebi eserlerde kadın dili üzerine de araştırmalar yapmışlardır. Helene Cixous ile gündeme gelen “Ecriture feminine” yani kadının yazımı terimi 1970’lerde feministleri ve akademisyenleri metin odaklı çalışmalara yönlendirmesine zemin hazırlar ve o günden bu yana kadın dilinin yazın dünyasında kullanımı feminist eleştirmenler ve kuramcılara bir başka ilgi odağı olur” (Şahin, 2015, s.,38).

Tezimizde de yöntem olarak ele alacağımız yazar olarak kadına yönelik eleştiri kadınların yazar olarak erkek yazarlardan farklı bir dili olup olmadığını araştırır. Edebiyatta erkek egemenliğinin olduğu dönemlerde kadınlar, kendilerini ifade edemediği gibi çoğu kadın yazdıkları yazılarda isimlerini dahi kullanamamıştır. “Kadın yazarlar erkeklerin döşediği raylar üzerinden bir edebiyat yapacaklarına göre onların yarattığı sistematiğe teslim olmuş demektir” (Kolcu, 2010, s.364) Kadınların nasıl yazacaklarına karışıldığı gibi neyi okuduklarına da karışılmıştır. Fatih Andı “*Kadın Roman Okursa*” adlı eserinde roman okumanın Osmanlı döneminde bile sakıncalı bulunduğu bahsederek şunları söyler:

Bu şüphe ve olumsuz bakış, kadınlar ve roman okuma ilişkisi bahis konusu olduğunda iyice belirginleşir.Zaman zaman katı bir reddedişe dönüşür.Çünkü bu noktada artık ahlakilik endişesi ve romanın “müfsid-i ahlak” olduğu kuşkusu girmiştir işin içine.Ahlakilik olgusu mazbut Osmanlı insanının en hassas tarafını ilgilendirmektedir zira. Ve hatta roman-kadınlar-ahlak üçgeni içerisinde kefareti artan bir kuşku ve endişe yalnızca halk kesiminde mevcut değildir. Dönemin birçok aydını ve edebiyatçısı bu kuşkuyu paylaşmıştır (Andı, 2004, s.36)

Bu durum feminist eleştirmenlerin de ele aldığı ve yanlış olarak gördüğü konulardan biridir. Bu tezde Nathaniel Hawthorne’un *Kızıl Damga* romanı ve Refik Halid Karay’ın *Yatık Emine* adlı eseri feminist edebiyat kuramı ve feminist edebiyat eleştirisinin ışığında temalandırılarak incelenmiştir

### 3..REFİK HALİD KARAY

#### 3.1.Yaşamı

Türk edebiyatının önde gelen şahsiyetlerinden biri olan Refik Halid Karay, 1888 yılında İstanbul'da doğar. Nihat Sami Banarlı'nın tabiriyle "Türk hikâye ve nesir dilinde 15. asır şairi Ali Şir Nevai gibi kendisi ile anılmaya değer bir yazı sanat dili yaratan" (Banarlı, 1984, s. 1235). Refik Halid Karay, "Türk edebiyatı içerisinde hatırı sayılır bir yer edinir" (Ekiz, 1999, s. 11). Refik Halid Karay'ın babası "Mehmed Halid, Mudurnu'dan İstanbul'a gelen Karkayış oğlu İsa'nın torunlarından" (Engin, 1997, s.47). "Refik Halid Karay ve ailesi bir süre Karkayış soyadını kullanırlar" (Okay, 2001, s.21) Refik Halid Karay'ın babası Mehmet Bey bir süre Maliye Başveznedarlığı ve Osmanlı Bankası Nazırlığı görevlerinde bulunur. Annesi Nefise Ruhsat Hanım'ın kökeni Kırım'a hatta Giray Han'a kadar dayanmaktadır. Kırım Hanlığının çökmesi sonucunda ailesi ile İstanbul'a gelir. Anne Nefise Hanım tüm bilgi ve birikimini çocukları üzerinde harcadığı için Refik Halid'in yetişmesinde de onun payı büyüktür. "Refik Halid güzel Türkçesi'ni Kırım Hanları neslinden olan annesinden ev ev mahallelerindeki İstanbul ve aile lisanından öğrenmiştir" (Banarlı, 1984, s. 1205).

Refik Halid ve ailesi genellikle yazları babasının Erenköy'deki köşkünde kışları ise Beyazıt ve Şehzadebaşı'nda geçirirler. İlköğrenimini Vezneciler 'de bulunan Şems'ül Maarifte ve Göztepe'deki Taş Mektepte yapar. Ardından Mektebi-i Sultaniye bugünkü adıyla Galatasaray Lisesi'ne kaydolsa da devam etmez. "... Galatasaray Sultani 'sinden bir kırgınlıkla ayrılıp (1906), Hukuk mektebine geçmiştir. Meşrutiyet'in ilanı ile orayı bırakıp gazeteciliğe başladı. Arada bir Robert Kolej'de Türkçe öğretmenliği (1918), Posta Telgraf Umum Müdürlüğü gibi görevlerde bulunsada asıl mesleği ve geçim yolu gazetecilik ve yazıcılık olmuştur" (Kabaklı, 2002, s.777). Hukuk Mektebi'nde okuduğu esnada Maliye Nezareti Devâir-i Mereziyye Kalemin' de katipliğe başlar. Meşrutiyet'ten sonra memurluğu bırakarak gazeteciliğe başlayan Refik Halid Servet-i Fünun ve Tercüman-ı Hakikat gazetelerinde çalışır. Bu esnada ülkede de karışıklıklar vardır.

...içerde siyasi karışıklıklar devam etmekte idi. İttihat ve Terakki Partisi ile Ahrâr (Liberaller) Partisi (1908) ve Hürriyet ve İ'tilaf (Uzlaşma) Partisi 1911 arasındaki çekişmeler sürerken, hükümet başkanı Mahmud Şevket Paşa'nın muhaliflerce öldürülmesi (11 Haziran 1913) üzerine basında Enver, Cemal ve Talat Beylerin bulunduğu İttihat ve Terakki Partisi ülkeyi bir sıkıyönetim rejimi şeklinde yönetmeye başladı (Akyüz, 1982, s.149-150).

Refik Halid Karay ile İttihat ve Terakki Hükümeti'nin yıldızları hiç barışmaz, bu durum onun bir şekilde İstanbul dışına sürgün edilmesiyle son bulur. Sürgünün ilk durağı olan Sinop'ta halinden memnun olan Refik Halid ilk evliliğini de Nazıma Hanım ile burada yapar. Sonrasında 1917 yılında Ziya Gökalp'in de destekleri ile İstanbul'a yeniden döner. Bu süreçte boş durmaz ve Yeni Mecmua' da yazar. Mütareke'nin yapılması ile Hürriyet ve İtilaf Partisi'nde yer alan Karay ittihatçıların çöküşü ile Hürriyet ve İtilaf Fırkasının yüksek kademelerinde yer alır.

İstanbul'a geldikten bir süre sonra Sabah Gazetesi'nde başyazarlık yapar ardından Posta ve Telgraf Müdürlüğü görevinde bulunur. Alemdar Dergisi'nden sonra Ay Dede isimli mizah dergisini çıkarmaya başlar. Bu dergide Millî Mücadeleyi eleştiren yazılar yazar. İstanbul'un kurtuluşuna müteakip sürgüne gönderilecek olunan yüz ellilikler denilen listeye alınır fakat 1922 yılında kaçır ve Beyrut'a gelir oradan da Suriye'ye geçer. "Halep'teki Doğru Yol Gazetesi'nde yazmaya başlamıştır. Bu gazetede çıkmaya başlayan yazıları 1926'ya kadar yine Türkiye aleyhindedir (Akyüz, 1982, s. 184)." Suriye'ye geçtikten sonra ikinci kez evlenir. Sürgünde geçirdiği yıllarda Türkiye'de yaşanan yeni gelişmeler değişimler Karay'ı da etkiler. Özellikle Latin harflerinin kabulü ve öz Türkçeleşme yönündeki çalışmalar onun da takdirini kazanır. Hatay'ın Anavatan'a katılması yönünde çalışmalar yapar ve bu da İstanbul'un takdirini kazanır. Böylece 1938 yılında çıkan af ile yurda döner. Ömrünün sonuna kadar politikadan uzak durarak yazdığı romanları ile geçimini sağlar. 18 Temmuz 1965'te yaşamı son bulur.

### 3.2.Edebi Kişiliği

Türk edebiyatının en renkli ve çok yönlü yazarlarından biri olan Refik Halid Karay Hukuk Mektebini bıraktıktan sonra Servet-i Fünun'da gazeteciliğe başlar." "1909 yılında yazdığı *Ayşe'nin Tali* adlı klasik hikayesi ilk imzalı yazısı olmuştur" (Büyük Türk Klasikleri, 12 1992 s.74) Yazarlık hayatına henüz onlu yaşlarda başlamış olan Refik Halid Karay *Sakın Aldanma İnanma Kanma* adlı eserinde bu süreci şöyle anlatır:

İlk manzumem hiç unutmam, çiçek, kelebek, böcek, ipek hatta kafiyeli bir bahar tasviriydi. Bilmeyerek rastgele vezinli düşmediyse yeni şiirler gibiydi. Ne aruz ne parmak hesabı ile alakası vardı. Bu sıkıntılı şairlik devrem bereket uzun sürmedi hemen nesre atıldım ve rahat bir nefes aldım. (Karay, 1943, s.146).

Onun hareketli ve eğlenceli yapısı eserlerinde kendini gösterir. "Hareketlerinde yazılarının canlılığı görülüyor ve yazılar hepiniz de biliyorsunuz ki hiç değişmemiş eski rengini, çeşitli halini, gür şetaletini, yirmi otuz yıldan beri durmadan artan bir kaynak

bereketi ile muhafaza edegelmiştir” (Münir, 1940, 1997, s.70) Edebiyatın gidişatı onu hep endişelendirmiştir. Hatta yine röportaj sırasında kendisine edebiyatın o günkü vaziyeti sorulduğunda düzenli bir çalışmanın olmamasından yakınır. “Gençlerin birbirinin emeğine saygı göstermelerini ve taklit yapmamalarını arzu eder” (Münir, 1940, s.74). Edebiyat hayatına gazetecilik ile başlayan Refik Halid otuz sekiz eser vermiş bunun yanında ölene kadar da gazeteciliği bırakmamıştır.

“Refik Halid rahat yaşamayı dünyadaki her türlü nimetten zevk almayı prensip edinmiş bir yazardı” (Ünal, 2013, s.131). 1960 yılında Mustafa Baydar ve Refik Halid arasında geçen diyalogda şunları söyler: “Ben Epikür yen yaradılıştta bir adamım. Yani zevklerime düşkünüm. Tabii aşırı mertebe olmamak şartıyla, kadın severim, eğlence severim, iyi yemek severim seyahat severim, şehir gezintileri severim. Bütün bunlardan aldığım küçük zevklerle hayatımı sürerim. Esasen bedbin yaratılıştta değilimdir” (Kabaklı, 2002, s.777-778). Ona göre aşk bir maceradır. Eserlerinde lezzetli yemek, güzel kadın ve aşk tasvirleri bolca yer almıştır (Kabaklı, 2002, s778) “Yazmaya başladığı zamanlarda farklı bir tarzı olduğu muhakkak. Kabaklı şöyle anlatır:

Eline kalem alınca büsbütün değişiyor, bir çeşit kalem öfkesine tutuluyor, hızını alamıyordu. Alaydan hicve kadar nükteler savurarak yediği kişi ve zümreleri kudurtuyordu. Demek ki Refik Halid zevke düşkünlüğüne rağmen masanın başına geçince hırçınlaşan (biraz Nef’i gibi) hicvetmekten kendini alamayan bir sanatçıdır” (Kabaklı, 2002, s.778).

Sanatta başarıyı halka yakın olmakta görür. Halkın onu anlaması onun halkı anlaması, mümtaz sınıflara hitap edebilecek eser yazması yazılarının amacını pekiştirir. Kendisine sorulan sanatın başarısının kaynağı nedir sorusuna da paralel bir cevap vererek şöyle der:

Hem halka hem de mümtaz sınıfa hitap etmekte. Bir eser her ikisine de hitap edebilirse temin edeceği şöhret ve yapacağı mevki daha başka oluyor. Zira mümtaz zümre dediğimizle halk dediğimiz kitle arasında müşterek münasebetler vardır. Bu müşterek münasebetler ben yazılarımda vazih ve bariz olarak gösteririm (Münir, 1940, s.77).

Dilde sadeleşme, Türkçe’nin güzel kullanımının yanında Milli edebiyat akımı içerisinde yer almış olan Refik Halid Karay için Yahya Kemal Beyatlı şu yorumu yapar.

Refik Halid, meşrutiyetten sonra ortaya atılan edebî neslin içinde, muhakkak olarak, en fazla tebarüz eden bir çehredir. Yazıda muayyen bir nev’in mümessili olmuş, büyük mikyasta kaari’ kazanmış, bir diziye iyi ve itinalı eserler vücuda getirmiş, her

yazdığını behemehâl merakla okutmuş, Türkçeye yeni bir çeşni vermiş, hemen hemen daimaneşeli ve canlı; görüşte hususiyet ve yazışta hüner göstermiş bir muharrirdir. (Beyatlı 2010, s.47)

Eserlerinde genelde ince bir mizah kullanmış olan Refik Halid Karay Maupassant'dan oldukça etkilenir.

Karay'ın eserlerine bakıldığında gazetecilik üzerine, fıkra, roman ve hikâye üzerine genelde ince bir mizah vardır. Ancak sürgünlerden sonra İstanbul'a döndüğünde artık politika ile ilgilenmez romanlarından kazandıkları ile yaşamını sürdürür. Dili güzel kullanmanın yanında kendini çeşitli sınıftan insana anlatma başarısı da ilgi çekici özelliklerindedir. Bunu yaparken üstadım dediği Fransız yazar Maupassant'dan yararlanmıştı (Ünal, 2013, s.136).

Döneminde yaşanan siyasal ve sosyal olaylara karşı duyarsız bir yazar değildir. Özellikle de mizacında da olan eleştiri eserlerine hepten yansır. Toplumda yaşanan aksaklıklar yozlaşmış değerler kuvvetli gözlem gücünün de etkisiyle eserlerinde yer alır. Gördüğü kusurları çekinmeden söyler. Onun sürgün yıllarında gördüğü Anadolu'yu yeniden yapılandırma gibi bir arzusu yoktur. O karakterlerinde ve olaylarda gördüğünü işler. Yazdığı tüm tarzlarda ince mizah gözler önüne serilir. Mevzularını nasıl seçtiği konusunda sorulan sorulara da şöyle cevap verir;

Mesela Harb-i Umumi esnasında bu memleket geçinme sıkıntısı çekiyordu. Yoksulluk vardı. Ben bunu yazarım. Halk kendi derdini anlatan bu yazıyı benimser. Kendine dert ortağı telakki eder. Mümtaz zümre maişet darlığını, halk derecesinde hissetmemekle beraber açlığa düşmek endişesinden kendini kurtaramaz. Binaenaleyh o yazıyı okuduğum zaman kendini de öyle bir vaziyete girebileceği düşüncesiyle öbürü kadar müteessir olur. İkisi de bu yazıdan müntehasızolurlar. Ve ben bu yazıyı somurtkan bir surette yazmam Bir nikbinlik ciheti de bana bir sempati hasıl eder. İştirak! ...ben halkla aramdaki münasebeti hiç kesmeyeceğim. Hiçbir zaman fazla derinleşmeyeceğim. İlim cephesine kuvvet vermeyeceğim. Halkla Haş ü Neşr olarak gideceğim. Onu meyus etmemeye çalışacağım. Ona küçük bir tebessüm zevk verince bir iyilik yapmış bir hayır etmiş gibi oluyorum (Münir, 1940, s.77-78).

Eserlerinde kullandığı üslubu teşbihleri istiareleri bırakması yönünde yapılan sözlere karşı şöyle söyler:

Fakat bu sema altında ve bu deniz karşısında bir İstanbul çocuğu kupkuru,kapkara nasıl yazabilir. Biraz renk biraz ziya biraz oyun lazım. Eski bir edebiyatımız var. Teşbihle renkle istiareyle doludur Çamlıcaları, Göksuları, Haliçleriyle bir memleketi

düşünün. Burada mazi ile alakamı kesmek elimden gelmiyor. Ben zaten bunun bir marifet olduğuna değil bizim tabii üslubunun olduğuna kariyim (Münir, 1940, s.78).

Karay'ın gözlem gücü okuru etkilemiştir. Özellikle Memleket Hikayelerine realist bakış açısı ile yazdığı hikayelerinde Anadolu insanının iyi gözlenmiş halleri yer almıştır. Gözlem yeteneği ne kadar iyi olursa olsun içsel betimlemelere yer vermez. “Yazılarında tasvirler çok başarılı ve canlı olmalarına karşın tahliller pek az görülür” (Akyüz, 2003, s.185). Refik Halid Karay ilk başlarda Türkçülük –milliyetçilik etkisinde kalır. (Kabaklı, 2002 778) Bu dönemde yazdığı eseri yarı destan özelliğinde de olan *Ay Peşinde*'dir.

Tezimizin de konusu olan *Yatık Emine* hikayesinde de olduğu gibi yazar Anadolu'yu en canlı şekilde ele almıştır. “BenAnadolu'yu bir köylü olarak değil varlıklı bir şehir delikanlısı olarak gördüm ve anlattım der” (Kabaklı, 2002, 780). Bu anlamda eser Anadolu köy hikayeciliği bakımından da eserdir. Sürgün olduğu dönemlerde Sinop'tan çoruma giderken gözlemediği Anadolu yazılarıdır bunlar ancak mizacına da uygun olarak iyimser yanları ile Anadolu'nun acı gerçeklerini hem canlı bir gözlem hem Maupassant realizmi içerisinde sunmuştur. Anadolu'da bugün de yaşanan sorunları çarpıcı şekilde ele almıştır. *Gurbet Hikayeleri* de yine sürgünde olduğu zamanlarda Orta Doğu'nun kültürüne ışık tutar. Romanlarında derin derin tahlilleri yoktur. Kendisi de sebebini şöyle dile getirmiştir:” Romancılıkta kendime göre kaidem vardır. Romanı adileştirmemek ve çok yükseltmemek orta bir okuyucuya hitap etmek. Bu tarz hareket aynı zamanda eserin rağbet derecesini arttırıyor daha fazla maddi fayda sağlıyor daha maddi fayda sağlıyor. Bu yüzden romanlarım gazeteler ve kitapçılar tarafından daha çok aranıyor” (Kabaklı, 2002, s. 781).

Gözlem gücü ve olaylara yaklaşımı olayların içerisinde oluşu onun gazetecilik kariyerinde de etkili olmuştur. Gerçek hayatla içiçe olmuş eserleri yazarken hissiyatı verme sebebi de budur. Yapı olarak güçlü bir duruşa sahip olan Refik Halid Karay dünyadaki her nimetten faydalanmayı ve kötümser olmamayı çevresine de yansıtmış bir yazardır. Her olumsuzluğa rağmen yaşamayı sevmiştir. Şu sözleri bize onun yapısını ve düşünme şeklini açıkça anlatır.:” “Çiçekler içinde ölüm ne güzel şey! ...diyen romantik ruhlu insanlar var mıdır bilmem. Benim realistçe bildiğim çiçekler içinde ölümden, dikenler içinde yaşayış daha hoştur” (Karay, 2009, s.172).

Refik Halid'in kendine has üslubu ilk yazılarında kendini daha çok gösterir. Sade lisan denilen akımın içerisine hiç girmemiş ancak karşıt olan Fecr-i Atide yer aldığı yazdığı yazılarından dikkat çeker.Refik Halid Karay'ın zengin sözcükler ile süslediği dilinde İstanbul Türkçesi'nin var olan tüm güzelliklerini kullanmıştır. Anadilini

sevmeyen bu incelikleri de sevmez. Yazarın dile olan sevgisi de böylece görülmektedir. Halid Fahri Ozansoy “Türkçe’nin en iyi yazarı olarak tanımladığı arkadaşı Karay için “Türk edebiyatı onun ölümü ile eşsiz bir sanatçısını kaybetti. Refik Halid’in ölümü edebiyat tarihimizde Fecri Ati’nin en parlak bir ışığının sönmesidir” (Ozansoy, 1967, s.259). Demiştir.

Refik Halid Karay’ın tezimizin de konusunu oluşturan hikayesi *Yatık Emine* (1919), memleket hikayeleri içerisinde en uzun ve olay olarak en sağlam temele oturtulmuş olduğu eserdir. Anadolu’ya sürgüne gönderildiği süreçte Refik Halid Anadolu insanını yakinen gözlemlene şansı bulur.

Gazetecilik mesleğinden dolayı da halk ile iç içe olabilen yazar tasvirlerinde de oldukça başarılıdır. Bana o hikâyeler, bugün, Anadolu’nun insan ve cemiyet hayatı hakkında yazılmış ve yazılacak en azametli psikoloji ve sosyoloji eserlerinden daha etraflı, daha derin, daha dolu ve daha gerçek geliyor. Öyle sanıyorum ki bu hikâyeleri okumadan Anadolu’yu anlamanın, anlamaya çalışmanınimkânı yok (Taner & Bezirci, 1981, s.36) diyerek hikâyelerin kudretini özetliyor.

Tezin konusu olan *Yatık Emine* hikayesinde de olduğu üzere yazar Anadolu’yu en canlı ve gerçekçi hali ile ele almıştır. Refik Halid Karay “Ben Anadolu’yu bir köylü olarak değil varlıklı bir şehir delikanlısı olarak gördüm ve anlattım” (Kabaklı, 2002, s.780) der. Anadolu’da bugün de yaşanan bazı sorunlar o dönem içerisinde Maupassant realizminin de etkisiyle çarpıcı bir şekilde anlatılmıştır. Osmanlı’nın son, Cumhuriyet’in ilk yıllarının anlatıldığı *Yatık Emine* de özellikle böyle olayların varlığı çok tartışılmıştır. Hatta olayın gerçek bir olaydan alınıp alınmadığı merak konusu olmuştur. Dikkat çeken öykü olmasından dolayıdır sinemaya uyarlanmış Ömer Kavur’ un yönetmenliğinde çekilen filmin başrollerini Necla Nazır ve Serdar Gökhan paylaşmışlardır. Refik Halid Karay toplumsal değerlerin yitirilişini *Yatık Emine* üzerinden okura sunmuştur. Emine düşkün bir kadındır ve toplum içerisinde kabul görmez. Olayların akışı içerisinde halkın davranış ve tutumları verilmiştir.

### 3.3.Eserleri

#### Roman

- 1-İstanbul’un Bir Yüzü (1336/1920)
- 2- Yezidin Kızı (1937)
- 3-Çete (1939)
- 4- Sürgün (1941)

- 5-Anahtar (1947)
- 6-Bu Bizim Hayatımız (1950)
- 7- Nilgün (1950-1952)
- Türk Prensesi Nilgün
- Mapa Melike'si Nilgün
- Nilgün'ün Sonu
- 8-Yeraltında Dünya Var (1953)
- 9- Dişi Örümcek (1953)
- 10- Bugünün Saraylısı (1954)
- 11- 2000 Yılın Sevgilisi (1954)
- 12- İki Cisimli Kadın (1955)
- 13-Kadınlar Tekkesi (1956)
- 14- Karlı Dağdaki Ateş (1956)
- 15- Dört Yapraklı Yonca (1957)
- 16- Sonuncu Kadeh (1965)
- 17- Yerini Seven Fidan (1977)
- 18- Ayın On dördü (1980)
- 19- Yüzen Bahçe (1981)
- 20- Ekmek Elden Su Gölden (1985)

### **Hikâye**

- 1-Memleket Hikâyeleri (1335/1919)
- 2- Gurbet Hikâyeleri (1940)

### **Hatıra**

- 1-Minelbab İlelmihrab (1964)
- 2- Bir Ömür Boyunca (1990)

### **Mizah ve Hiciv**

- 1-Sakin Aldanma, İnanma, Kanma (1335/1919)
- 2- Kirpi'nin Dedikleri (1336/1920)
- 3- Ago Paşa'nın Hatıratı (1338/1922)
- 4- Ay Peşinde (1338/1922)
- 5-Tanıdıklarım (1341/1925)
- 6- Guguklu Saat (1341/1925)
- 7- Deli (1939)

### **Kronik**



- 1-Bir İçim Su (1931)
- 2- Bir Avuç Saçma (1939)
- 3- İlk Adım (1941)
- 4- Üç Nesil Üç Hayat (1943)
- 5- Makyajlı Kadın (1943),
- 6- Tanrı'ya Şikâyet (1944)

### 3.4. Nathaniel Hawthorne

#### 3.4.1. Yaşamı

Amerikan edebiyatının önemli romantik yazarlarından biri olan Nathaniel Hawthorne, “alegorik ve simgesel” öykülerde ustalaşmış bir yazardır (Üster, 2022, s.175). Hawthorne, 4 Temmuz 1804 yılında Salem Massachusetts'te doğar. 19 Mayıs 1864 tarihinde Plymouth New Hampshire 'de yaşamı son bulur. “Doğup büyüdüğü şehir olan Salem, 1600'lü yıllarda İngiltere'den gelmiş Püritenler' in de ilk yerleşim yerlerinden biridir” (Meltzer, 2007, s. 4). Büyük dedesi William Hathorne da Salem'e gelen ilk Püritenlerdendir. Hawthorne'un ata soyuna bakıldığında New England yazarlarının çoğunun ata soyunda olan ruhban bir yapı görülmemektedir. Onun ataları genelde kamusal alanda faaliyet göstermiş ve siyasi işler ile ilgilenmişlerdir.

Atası William Hathorne 1630 yılında Witshire'den göç eder. Sömürge Meclisi'nde milletvekilliği, bir süre Meclis Başkanlığı yapar. Kızılderililer ile savaşılan dönem içerisinde asker olur. Asıl işi yargıçlık olan William Hathorne, Quaker'ların kırbaçlanması olayına neden olduğundan pek iyi anılmaz. Onun halefi durumundaki akrabası ise oğlu John Hathorne'dur (Conway, 1890, s.4).

John Hathorne babasının kötü ününü devam ettirir. “Cadı” olarak suçlanan insanların yargılandığı Salem Mahkemeleri'nin acımasız yargıçlarındandır. Büyük dedelerden William Hathorne'un zalimliği üzerine George Edward Woodberry şunları söyler: “William Hathorne ilk neslin enerjisini ve girişimini sonuna kadar paylaşmıştır. Hem yerel yıllıklarda hem de aile geleneğinde en çok vatansever bir zalim olarak hatırlanmıştır” (Woodberry, 2018, s.4). Böylece “Ailesinin kötü ününden etkilenen Hawthorne kendisini aileden soyutlayarak soyadına w harfini ekler” (MacFarland, 2004).

Hawthorne'un babası Nathaniel Hathorne denizci bir yüzbaşısıdır (Wineapple, 2004, s.7). Sürekli seyahat eden Nathaniel; karakter olarak sessiz, içine kapanık ve melankolik bir adamdır. Surinam'a gittiği bir gün bir daha dönmemiş ve sarı humma hastalığından

ölmüştür. Hawthorne de mizacını babasından alır. “Onun gibi sessiz ve melankoliktir” (Woodberry, 2018, s.7). Okumayı çok sever ancak birçok özelliğini aldığı babasını hiç hatırlayamaz. Öldüğünde yaşı çok küçüktür. Babasına olan benzerliği sadece kişisel değil fizikseldir de. Conway, Hawthorne’un yaşadığı bir olayı şöyle anlatır: Salem’de Gümrük Müfettişi olarak çalıştığı zamanlarda bir denizci ona yaklaşıp Yüzbaşı Hawthorne’u tanıyıp tanımadığını, akraba olup olmadıklarını sorar çünkü fiziken de babasına çok benzemektedir (Conway, 1890, s.4).

Denizci Yüzbaşı Nathaniel Hawthorne’un ölümünden sonra dul eşi Manning soyundan gelen Elizabeth Clarke Manning, yasta olduğunu belirtmek amacıyla “dul peçesini” takar. “Dönemin dul kadınlarına dayattığı tecrit yasasının uygulanmasından sonra toplumdaki tamamen çekilir ve yalnızlık alışkanlığının onda gelişmesine o kadar izin verir ki gerçekten de katı bir münzevi olarak kalır” (Hawthorne, 1885, s.59). “Oğlu Nathaniel, kızları Elizabeth ve Louisa ile Salem’e Manning evinde bulunan akrabalarının yanına gider” (MacFarland, 2004, s.7).

Annesinin inziva süresi ömrünün sonuna kadar sürer. Kırk yıl süren bu inziva sürecinde yemeğini herkesten ayrı yer asla ortak alanları kullanmaz. Nathaniel, anne sevgisine ihtiyaç duyduğu bu zamanlarda kardeşleri ve kendisiyle dayıları ilgilenir. Buna rağmen annesi ile aralarındaki sevgi bağı ve şefkat duygusu azalmaz. 1816 yılında akrabalarının onlar için inşa ettirdiği eve geçmeden önce Sebago Gölü yakınlarındaki Raymond Maine de bir süre kalırlar. Conway şimdilerde yosunlu bir harabeye perili köşke dönen bu evde Hawthorne’un en mutlu çocukluk anılarının gizli olduğunu söyler (Conway, 1890, s.20).

Yine orada geçirdiği günler hayatının en güzel günleridir. Orada geçirdiği günler bol bol okumasına yol açmış ve yazma gücünü de pekiştirmiştir. Orada yaşadığı güzellikleri şöyle anlatır:

Burada çılgınca koşardım, tüm gün balık tutardım, eski bir av tüfeği ile ateş ederdim. Yağmurlu günlerde ise bol bol okurdum. Özellikle Sheakespeare ve “The Pilgrims Progress” ve ulaşabileceğim herhangi bir şiir yahut kitap. Ülkenin o vahşi dağlık kısımlarının onda dokuzu ilkel ormanlardı. Harika günlerdi o zamanlar (Conway, 1890, s.21).

Maine denilen bu ev onun en sevdiği açık özgürlük alanı idi. Ruhunun başlangıcını, karanlık bilinmezlerinin parlaklığını buradaki yaşadıkları ile ilişkilendirdi. Sonlarına doğru zihni bu günlere geri dönerken Fields’e şöyle demiştir: “Maine’de zevk aldığım özgürlük hissi ile havada kuş gibiydim. O kadar mükemmeldi ki ama o lanet olası

yalnızlık alışkanlığımı da ilk kez orada edindim” (Woodberry, 2018, s.10-11). Nathaniel aslında erkek olmasının getirdiği şansı dışarı çıkararak yaşamıştır ancak kızkardeşleri onun kadar şanslı değildirler. “Nathaniel iki yıl Elizabeth’ten küçüktü ve Louisa’dan dört yaş büyüktü. Her şeyden önce erkek olmanın avantajlarına sahipti. Sokağa çıkabilir, diğer çocuklar ile oyun oynayabilir, kavga edebilir onlar ile arkadaş olabilirdi” (Hawthorne, 1885, s.5).

Annesinin kasvetinden kaçma şansı kız kardeşlerine göre daha fazlaydı. Yalnızlığı onun hayal gücünü besledi. Büyükleri tarafından kendisine anlatılan 1812 savaşı ve devrim hikayeleriyle, büyücülük ve dönemin gelenekleriyle daha da beslendi. Dünyevilikten uzak olsa da eğitim konusunda bilge olan annesi ona okuması için kitaplar verdi. Romantizm, şiir ve alegori zihnini yeteri kadar geliştirmiştir (Hawthorne, 1885).

Annesi inziva sürecinde olsa da oğlunun bu kadar boş gezmesine gönlü razı olmaz. Okuluna devam etmesi için 1819 yılında Salem’e gönderir fakat annesinin ve kız kardeşlerinin özlemi onu hiç bırakmaz (Miller, 1991, s.21). Annesinin yanında Robert amcası da onun okuması arzusu içindedir. Bundan sonraki süreçte Hawthorne Samuel Archer Okulu’nda (1819) bir süre okuduktan sonra Brunswick Maine’deki (1821-1825) Bowdoin Koleji’ne gider (Bloom, 2008, s.1). Bowdoin Koleji ona farklı kapıları açar.Yeni arkadaşlıklar edinir. Bunlardan biri geleceğin Amerika Başkanı olacak olan Franklin Pierce’tir. Diğerleri geleceğin ünlü şairlerinden “Henry Woods Worth Longfellow, geleceğin kongre üyesi Jonathan Cilley ve geleceğin reformcusu Harcito Bridge’dir” (Cheever, 2007, s.17). “Benjamin Oliver ile de arkadaşlığı ömrünün sonuna kadar devam eder” (Conway, 1890, s.24).

Özellikle Bowdoin Koleji’nde deneyimlediklerini *Fanshawe A Tale* adlı eserinde yazar. Eserini 1828 yılında isimsiz olarak yayımlar. 1825 yılında Brunswick Maine’den mezun olan Hawthorne hemen Salem’e döner. 1836 yılında kız kardeşi Elizabeth’in yardımı ile Hawthorne “American Magazine of Useful and Entertaining Knowledge”nin editörü olarak görev yapar. Çocuk kitabı olan Peter Parley’s Universal History’i burada yazar([https://college.cengage.com/english/lauter/heath/4e/students/author\\_pages/early\\_nineteenth/hawthorne\\_na.html](https://college.cengage.com/english/lauter/heath/4e/students/author_pages/early_nineteenth/hawthorne_na.html), erişim tarihi, 25.03.2023). “1937 yılında ilk kısa öykü koleksiyonu olan eskiz koleksiyonunu yayımlar. O dönemlerde yazdığı *Twelve Told Tales* eleştirmenler tarafından da övgü alınca genç yazar Hawthorne Salem ve Boston’da özellikle Elizabeth Peabody’nin ev sahipliği yaptığı toplantıların aranan ismi olur”(Murphy, 2003).

Bu toplantılarda tanıştığı Sophie'ye gönlünü kaptıran Hawthorne Boston'da Gümrük Dairesi'nde çalışmaya başladıktan üç yıl sonra 9 Temmuz 1842 yılında Sophie Peabody ile evlenir. Sophie ile evlendikten sonra Boston'da üç yıl kalırlar. Hayatlarındaki en güzel üç yılı burada geçiren çift uzun ve güzel bir evlilik dönemi geçirirler. "Aslında Sophie ve Hawthorne evlenene kadar hastalıklar ile uğraşmış onunla tanıştıktan sonra kalbinde ondan başkasına yer vermemiştir. Ondan "güvercin" diye bahseder" (MacFarland, 2004, s.21).

Hawthorne ve Sophie'nin Una, Julian ve Rose isimli üç çocuğu olur. 1200 dolar maaş ile Salem ve Beverly Bölgesi için Sörveyör ve Gelir Müfettişi olarak atandığı dönem içerisinde yazı yazamaz. Demokrat olan Hawthorne, 1848 yılında yapılan başkanlık seçimlerinden sonra yönetimin değişmesi ile işini kaybeder. Aynı dönem içerisinde çok sevdiği annesinin de kaybı onu fazlasıyla sarsar. Görevinden ayrıldıktan sonra akabinde 1848 yılında Salem Lisesi'ne sekreter olarak göreve başlar, iki yıl sonra 1850'de yazmaya yeniden döner. Ayrıldığı işine ve çalıştığı üç yıllık sürede yaşadıklarına atıfta bulunarak yazdığı *The Scarlet Letter* (Kızıl Damga) adlı eseri ile ses getiren bir sürece imza atarak, yerel politikacıları da eleştirdiği bir başyapıt bırakır. Eserin popüler olmasından sonra kazanç elde etmeye de başlar. Yaşamında etkili olan birçok arkadaşının yanına Lenox yakınlarında tanıştığı Herman Melville de eklenir. Küçük kırmızı bir evde tanıştığı Melville daha sonraları yazacağı *Moby Dick* adlı eserini Hawthorne'a adayacaktır. Kolej zamanlarından arkadaşı olan Franklin Pierce başkan seçilince *Tangiewood Tales*'in yayınlanmasından kısa bir süre sonra 1853 yılında Liverpool'da Birleşik Devletler' in Konsolosu olarak görevlendirilir (MacFarland, 2004, s.24).

İleri derecede mide rahatsızlığı arkadaşı Başkan Franklin Pierce ile çıktığı "Beyaz Dağlar" turunda olan etkisini şiddetlendirerek gösterir. 19 Mayıs 1864 yılında New Hampshire Plymouth' da uykusunda yaşama veda eder.

### 3.4.2.Edebi Yönü

1850'li yıllar Amerikan Rönesansı olarak bilinen bir dönemdir. "Ralp Waldo Emerson, Henry David Thoreau, Walt Whitman, Edgar Allan Poe, Emily Dickinson, Herman Melville gibi yazarlar ile birlikte özgün eserler veren Nathaniel Hawthorne'de ahlakçı sanatçılardan biri olarak tanınır" (Milton, 2007, s.5). Hawthorne ahlakçı yanını kendi estetik yanıyla da birleştiren yazarlardandır. Levin'e göre "içsel ve ahlaksal dünyasını dışsal ve estetik dünyası ile iç içe geçirebilmiş ayrıca ahlaksal yönden verdiği

mesajlarda bile içtenlik vardır” (Levin, 1958, s.17). “Nathaniel soğukkanlı ve ayrımcı muhakemesi ve özellikle genç yaşlardaki hiciv eğilimi ile kendini gösteren gülünç algısı ile ayırt edilebilirdi” (Hawthorne, 1885, s.6).

Hawthorne’un eserlerinin Romantik yönü çok belirgidir daha spesifik söylem ile Karanlık Romantizm eserlerinde hakimdir. İnsana ait en doğal niteliklerden olan suç, günah, kötülük gibi kavramlar eserlerinde yer verdikleridir. Bunun yanında Püritenlik ve Püriten bir New England’da eserlerinde yer verdiği konulardandır. “Sembolizm ile yüklediği tarihsel romantizmi gerçeküstü derin psikolojik temalar ile birleştirmiştir” (Howe, 2007, s.15). Newton Arvine, Nathaniel Hawthorne’un bir nesil sonra Avrupa’da yaşamış olsaydı sembolik olarak kabul edilebileceğini söyler ve ekler.

Gerçek şu ki o ne tam bir alegorist ne de tam bir sembolist ama bu iki sanatsal tarzda kendine has bir yazardır. Amblemlere, işaretlere, alegorilere yönelik eski Püriten sevgisini miras almıştı ve bu kendi kuşağından romantik bir yazarın açığa vuracağı şekilde ele alındı. En sevdiği semboller tabiatın en derin zerreleri hakkında bize çok şey anlatır (Arvin, 1960, s.15-16).

Kişisel ağırlığı ve etkisi onu tanıyan herkesi derinden etkilemiştir. Manevi yaşamı yazılarında olduğu gibi bozulmamıştır ancak o da insanlığın kusurlarından ve zaaflarından payını almıştır. “Püritenizm, Kalvenizm dar sosyal ve ahlaki ön yargılar, yerel gelenekler ve ön yargıların zorbalığı, maddi imkansızlıklar yetiştiği dönem ile ilgili bazı uygunsuzluklar ve talihsizlikler onu engellemiştir” (Hawthorne, 1885, s.4).

Hawthorne için olumlu yazarların ve onu olumlu anlatanların yanında sert eleştirilerde bulunanlar da olmuştur. Branson Alcott, Hawthorne için sert eleştirilerde bulunanlarda birdir Alcott, onu kendi çekingenliğinde boğulmuş bir halde bulur. Yine Alcott, Hawthorne’un mesafeli olduğundan kendisine bile yabancılaştığından söz eder. Hawthorne’un kadınsı yönünün olduğunu söyleyen ve kadınsı yönüne çeşitli göndermeler yapan yazarlar da var.

James Russel Lowell, Branson Alcott, George S.Hillard gibi yazarlar Hawthorne’un kadınlara olan esrarengiz empatisinden neredeyse rahatsız bir şekilde bahsederler. Branson Alcott sorar; O erkeksi kılıkta hapsedilmiş bir küçük hanım mıydı? Daha da ileri giderek onun sosyal suskunluğunun benzer şekilde kadınsı olduğunu teşhis ederek” bir bakire kadar çekingen” (Bloom, 2008, s.6).

Bu yaklaşım tezimizin konusunu da oluşturan *The Scarlet Letter* adlı eserde de dikkate alınarak Hawthorne'un toplumsal cinsiyet ile alakalı alt üst ettiği neler var bu görüşe başvurularak değerlendirilecektir.

Alcott yine bir yazısında Hawthorne'un koyu mizaç ve eğilimlere sahip olduğundan söz eder. Ona göre duyarlılığı ve hüznü doğuştan geliyordu. Dost canlısı mizacında bile en yakın arkadaşı ile de olsa fark etmez bir resmiyet bırakıyordu. Erkeklerin en çekingeni bir bakire kadar nazlı, çekingenliği öylesine alışılmış, yalıtılmışlığı öylesine eksiksiz, yalnızlığı öylesine uçsuz bucaksızdı ki...O ruh hali bir an bile kendinden sıyrılmayacaktı o kadar ısrarcıydı. Onun sınırlarına girmek zordur yine de şans eseri kabul edilseniz tereddütlü ve şefkatli bir kadının sahip olacağı hoşgeldinizin gerisinde kalanı, gözleri anlatır der. Alcott devamında komşu olduklarını ve bu süreçte evine birkaç defa tedirgin bir şekilde geldiğini, bağ kuramayan gülümsemesinde bile yumuşak hüznü olduğunu söyler (Alcott, 1872).

Kariyerinin ilk yıllarında öykü üzerine yoğunlaşsa da onun tanınmasını sağlayan dört büyük romanını 1850 ve 1860 yılları arasında yazar. *The Scarlet Letter* (1850), *The House of Seven Gables* (1851), *The Blithedale Romance* (1852), *The Marble Faun* (1860). Beyaz Dağlar boyunca Batı Göllerinden Niagara'ya, New York'a kadar yaptığı gezilerde gözlemlerine onun erken dönem öykü ve eksizlerinde rastlanır (Conway, 1890, s.27).

Hawthorne küçüklüğünden beri kiliselere karşı önyargılı davranış sergiler. Annesi ve kız kardeşleri onun bu önyargısını kırmak isteseler de başarılı olamazlar. Salem'deki cadı zulmü üzerine yaptığı çalışmalarda öğrendiklerinin bu davranışlarında ve kiliseye karşı duyduğu tuhaf tiksintide etkili olduğu söylenebilir. Eserlerinde kullandığı kadın karakterleri dünya geleinde eleştirmenlerin özellikle ilgilendikleri konuların başında gelmiştir. Feminizm ile uğraşan çoğu akademisyen bu tezin de konusu olan *The Scarlet Letter* kitabındaki kadın karakter Hester Prynne ile ilgili çokça çalışma yapmışlardır. Bu çalışmalardan birini yapan Camilla Paglea'ya göre Hester, "Asya köklerini kaybetmemiş zengin bir tanrıça yahut cinsel doğasında sakince hareket eden bir deniz gibidir" (Paglia, 1991, s.23). *The Scarlet Letter* yazıldığı vakit dini kesimler başta olmak üzere çoğu kesimden tepki alır. 1850 yılında yazarın kurguladığı eseri Birleşik Devletler' de uzun bir süre liste başı kalmıştır.

Dedelerinin yaptığı zulüm ve adil olmayan davranışların her zaman üzüntüsünü yaşayan Hawthorne aile tarihinin üzerinden yüz yıl geçse de kendini o duygulardan kurtaramaz. Madsen, Kızıl Damga onun New England kolonisini karakterize eden sert katı ve kasvetli püritenlerin en iyi temsilidir der (Madsen, 1999, s.30). Henry F Charley, *The Scarlet Letter*'in çok güçlü ama acı verici bir hikâye olduğunu söyler. Püriten ihtiyatın ve çılgın hayal gücünün tutku ile betimlenen karımı olan eserde ele alınan suç acıklı, intikam ise kurnazcadır. Böyle bir ele alış başka bir hikâyede görülmemiştir demiştir (akt, Bloom, 2008, s.41).

İşten çıkarılmasının öfkesi annesinin de ölümünün verdiği keder onu evinin üçüncü katındaki çalışma odasına yönlendirmiştir. Şubat ayında yazdığı *The Scarlet Letter* ilk hafta tükenir. Kitabın giriş kısmındaki Gümrük Evi bölümü Hawthorne'un görevden alınması üzerine verdiği acıtan ayrıca da güldüren bir yanıtıdır. Bu yanıt Salem de birçok kesimi rahatsız etmiş olsa da Salem dışında değer görmüştür (Murphy, 2003, s.24)

Hawthorne'un eserinde bahsedilen Püritenlik ve Püriten toplumlar ile ilgili Öğretir şöyle yazmıştır:” “Püriten kasvetinin vansleri olarak katı yasalar ile yönetilen sert, donuk ve katı bir toplumdur. Her türlü eğlenceden uzak Kalvenizm'in emrinde sadece ibadet eden bir toplumdur” (Öğretir, 2016, s.122). Whipple'ye göre “romanın betimleyici bölümleri yüksek derecede pitoresk ve canlı sahneleri kalp ve hayal gücü yaşam ve formların net bir vizyonu. İdeal ahlaksızlığın mükemmelliğidir” (Whipple, 1850, s.345-346).

Bu tezin konusunu oluşturan *The Scarlet Letter* (Kızıl Damga) tıpkı Refik Halit Karay'ın *Yatık Emine* hikayesi gibi çok sayıda film ve sahne uyarlamasına da ilham kaynağı olmuştur. 19. yüzyılın en ilginç romanlarından biri olan *The Scarlet Letter* temelde iki bölümden oluşur. İlk bölüm olan Gümrük Dairesi'nde bir sohbet havası sezilir. Gümrükte çalıştığı dönemi anlatır. Asıl olay ikinci bölümde okurun karşısına çıkar. Hester Prynne adlı kadının zina suçundan ömür boyu göğsünde bir A harfi taşımaya mahkûm edilir. A harfi çeşitli anlamlara gelebilmektedir. İngilizce de Adultery anlamına gelen zina kelimesini temsil edebileceği gibi, sabrı ve duruşu ile de A Angel kelimesini ifade edebilir. Yazar bu kelimenin anlamlandırmasını okura bırakmıştır. Yazar ele aldığı konu ile arkaik denilebilecek bir eser ve kadın karakter olan Hesteryüzyıllar sonrasına değerlendirilmek üzere bırakmıştır.

**3.4.3. Eserleri**

- 1-Fanshawe (1828)
- 2-Twice Told Tales (1837)
- 3-The Scarlet Letter (1850)
- 4-The House of Seven Gables(1851)
- 5-A Wonder Book for Girls and Boys (1852)
- 6-. Tanglewood Tales (1853)
- 7-The Mable Faun (1859)
- 8-Our Old Home (1863)



## 4. BULGULAR

### 4.1.Kızıl Damga ve Yatık Emine Eserlerinin Feminist Edebiyat Kuramı ve Feminist Eleştiri Bağlamında İncelenmesi.

Feminist edebiyat kuramı ve feminist eleştirinin tarihsel gelişimi ile yazarların hayatları ve edebi görüşlerine bir önceki bölümlerde yer verdik. Bu bölümde *Kızıl Damga* ve *Yatık Emine* adlı eserler ataerkillik, din, şiddet, tecrit ve kadın, güzellik ve cinsellik üzerinden kadın bedeni, gibi başlıklar altında feminist eleştirinin ışığında incelenmiştir. Eserlerin kadın karakterleri Hester ve Emine üzerinden 18.ve 19.yüzyıllarda dini baskının hâkim olduğu iki farklı toplumda düşmüş kadına bakış açısını yazarların nasıl ele aldığı incelenmiş,eserlerdeki ortak ve farklı yönlerin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

### 4.2. Ataerkillik

Ataerkillik hakimiyetin erkekte olduğu, erkek otoritesini esas alan toplumsal düzene verilen addır. Bu düzende erkek mutlak hakimiyet sahibi ve soyun devamını sağlayan konumunda olduğu için kadına göre daha çok saygı görmektedir. Ataerkil denilen kavrama kısaca “babanın kuralları” (Sheikh, 2022, s.3) olarak da adlandırılır. Ataerkillik kavramını J. Hawthorn şöyle anlatır:

Teknik olarak otoritenin babadan inerek aile içerisinde ya da genel olarak gücün nesiller boyu babadan oğula aktarılmasıdır. Son zamanlarda bu terim hem gücün fiilen uygulanmasına hem de bu gücün desteklenerek haklı çıkarmak ve korumak için kullanılan ideolojik sisteme fikirler ve tutumlara işaret etmek için kullanılmıştır. Dolayısıyla ataerkilliğin politik, ekonomik, sosyal ve ideolojik yanları vardır (Hawthorne, 2000, s. 256).

Ataerkil toplumda baba yani “patriak” içerisinde kadın, erkek, çocuk, köle, hizmetçi bulunan geniş bir ailenin gücüdür. Günümüzde ise artık bu anlayış yerini erkeğin kadın üzerinde baskın olduğu, ilişki biçiminin adına dönmüş ve erkeğin toplumun her alanında kadın üzerindeki hakimiyet kurma çabasına işaret etmiştir. Feminizmde ataerkillik genelde kadın gerçeğini anlama adına incelenmesi gereken terimlerden biri olarak yerini alır. Ataerkil toplumların hissiz, zevksiz, soğuk yapısı kadının da enerjisini kaybettirir. Mutsuz olan kadın umutlarının yanında ruhunu da kaybeder.

Toplumda erkeklerin, günlük çalışma koşulları üzerine etkileri, aileye yön verici denetimleri kadının yaşam alanını sınırlandırır. Ataerkil toplumlarda kadının ışığı ve varlığı sönüktür. Bu toplumlarda küçük yaşlarda iken hayata pozitif bakan kız çocuğu yaşı ilerledikçe yaşamıyla ilgili enerjisini kaybeder çünkü ona duvarlar örüldüğünü görür. Daha genç yaşta cinsiyetinden kaynaklı iyimserliğini yitirir ve git gide kuruyan bir toprak tabakasına dönüşür. (Uyar, 2021, s.86)

Refik Halid Karay Yatık Emine adlı eserin ilk sayfalarında Emine'nin nasıl bir ataerkil ortama geleceğinin de haberini önceden verir. Mekân olarak ataerkil kültürün izlerinin yoğun olarak hissedildiği İç Anadolu Bölgesi seçilmiştir. Bu kasaba “Ankara’ya” iki gün öte ana yollardan aykırı “soğuk, barınılmaz kışı, susuz dayanılmaz yazı (Karay, 2022, s.8) olan bir yerdir. Herkesten ve her yerden kopuk bir yaşam süren kasabada “Ne gençlerin hayatının ilk tatlarını duymaktan gelen bir iştah ne bir hararet ne de ihtiyarlarında rahat bir yaşlılığın verdiği çubuklu hikâyeli bir keyif...” (Karay, 2021, s.9) vardır. Bu kasabada yaşayan kadınlar ise

...taş gibi hissiz, kütük kadar hareketsiz ve donuktular; fakat hepsinin de ne kadar gürbüz ne dinç ve sağlam vücutları vardı...Sıtınların tırmanmadığı, hastalıkların barınmadığı bu dağ sırtında çınarlar gibi gelişe genişleye uzun, bıktırıcı bir ömür sürüyorlardı. Lakin ne kadar heyecansız ne derece uyuşuk bir ömür! (Karay, 2021, s.9) sürüyorlardı.

Kasaba en yüksekte, en tepede yer almaktadır ve insanlarla bağını kesmiş bir kasabadır. “Haymana Ovası’nın ortasında en yüksek bir yerde gözcü gibi bekleyen kasaba kerpiç evleri ve ağaçsız sokaklarıyla ne kadar zevksiz ve kasvetliydi” (Karay, 2021, s.8). Nathaniel Hawthorne “Kızıl Damga” adlı eserinde ataerkil toplumu ve o toplumun en saygın kişisi olan erkeği korkutucu bir kartala benzetir. Bu kartal en önde giriş kapısının üzerinde durmakta ve korku salmaktadır etrafa.

Giriş kapısının üzerinde göğsünde bir zırh bulunan, kanatlarını açmış -doğru anımsıyorsam- her bir pençesinde yıldırım ve oklar tutan kocaman bir kartal heykeli durur. Görkemli yaratık, türünün bilinen yırtıcılığına uygun kıvrak gagası ve sert bakışlı gözleriyle kanatlarının altında sakladığı toplumu korurken o insanlara zarar verecek olanları tehdit eder gibidir. Ürkütücü görüntüsüne karşın pekçok kişi onun göğsüne başını koyup korunmayı beklese de en keyifli olduğu zamanlarda bile kartalın pek şefkatli olduğu söylenemez; çoğu zaman pençelerini batırarak gagalayarak ya da oklarıyla yaralayarak kendine sığınanları fırlatıp atar (Hawthorne, 2005, s.13).

Püritenizm, toplum içerisinde yaşayan insanların hareketlerini kısıtlandırmıştır. Ataerkil yapı orada da tatsız görüntü verir. “...ilk göçmenlerden sonra gelen kuşak, püritenliğin en koyu renklerine büründü ve ulusal görüntüyü öyle bir karattı ki uzun yıllar bu durum tersine çevrilmedi. O unuttuğumuz neşeli olma sanatını yeniden öğrenmemiz gerekiyor” (Hawthorne, 2005, s.219).

Her çocuk doğduğunda eşittir ancak toplumda yer alan basmakalıp normlar yüklenen cinsiyet tabirleri ile farklılaşmayı öğrenirler. Simone de Beauvoir *The Second Sex* (İkinci Cinsiyet) adlı kitabında: “Kadın doğulmaz, kadın olunur. İnsan dışısının toplum içerisinde büründüğü biçimi belirleyen hiçbir biyolojik, ruhsal, ekonomik yazgı yoktur; erkek ile hadım edilmiş varlık arasındaki kadınsı diye nitelendirilen bu ürünü yaratan uygarlığın bütünüdür” (Beauvoir, 2021, 2.cilt s.13) der. Ataerkil düşüncede kullanılan eril dil erkeğin yüceltildiği kadınsıya aşağılandığı bir anlayışla hareket eder. Böylece eril dilin her alanda yaygınlaşması kadına yönelik her davranışı da normalleştirir. Nayar, “feminizmin sanatı sosyal normlardan ve davranışlardan ayırmayan bir dünya görüşü olduğunu ve kültürel metinlerde kadınların zayıf, savunmasız, baştan çıkarıcı, cinsel bir nesne yahut üreme aracı olarak basmakalıp tasvir edildiğini ve kadınların boyun eğmesinin normalleştirildiğini söyler” (Nayar, 2012, s.83).

Geleneksel düşüncede kadın değersiz, pasif, beceriksiz ve erkeğe bağımlıdır. “Batı toplumunda ve kültüründe erkek kadının ayrıldığı merkezi ve tarafsız konum olarak norm olarak kabul edilmektedir” (Webster, 1996, s.73-74). Bu düşünce sadece Batı toplumunda değil Doğu toplumlarında da vardır. Erkek mevcut ataerkil sistemde kadına karşı üstünlüğünü açıkça belli etmiştir. Kadının varlığı erkek bakış açısına teslim edilmiştir.

Edebi eserlerdeki kullanılan dil ve anlatım yazarın bakış açısı yazar ile alakalı fikir sahibi olunması açısından çok önemlidir. Yazarların eserde kullandıkları sembolik anlatımları, onların niyetini ortaya koymaktadır. *Kızıl Damga* adlı eserinde Nathaniel Hawthorne, katı Püriten sistemin içerisinde o dönemin şartlarında ciddi bir günah olan zinayı yapan Hester’i ve onun kızı Pearl’ı ele alır. Yazarın “günah tohumu” yahut “şeytanın çocuğu” olarak nitelendirilen Pearl’ın cinsiyetini kız olarak ele alması ve onu bu günahın içerisinde sığıp yüceltmesi Hawthorne’un bakış açısı hakkında fikir vermesi açısından önemlidir. Hawthorne ataerkil düşünce karşısında kadını ezdirmeyerek düzene karşı protestosunu da yapar. Refik Halid Karay’ın eseri *Yatık*

*Emine*'de Emineyüceltmediği gibi, sonu da ölümlle biten ataerkilin katı yaptırımlarının kurbanı olan bir kadındır.

Ataerkil toplum düzeninde ev işleri ile uğraşan, dikiş diken, yemek yapan, çocuk bakan ve özel bir alana hapsolan kocasına mutlak itaat eden kadın “evdeki melek” konumundaki kadındır. Eğer bu kadın kendi özel alanından çıkar da erkek çoğunluğun olduğu başka bir alana geçmeye çalışırsa “kötü kadına” dönüşür. Kemikleşen ataerkil kurallar kadına karşı oldukça acımasızdır ve kısıtlayıcıdır.

*The Mad Women in The Attic* adlı üç ciltlik eserinde Sandra Gilbert ve Suzan Gubar'ın eserlerindeki “evdeki melek” ve “canavar kadın” tiplmesi ile ilgili şunları söylemiştir. “Evdeki melek” tipi ataerkil toplumda erkeğin kafasında ideal olarak yaşattığı kadın tipidir ve erdemleri arasında namusluluk, alçakgönüllülük, uysallık ve masumiyet başta gelir (Moran, 1994, s.252)”

Canavar kadın ise erkeğin zihniyetine ters düşen kadın tipidir. Ataerkil kültüre uymuş olan “melek kadınlar”, Hester ve Yatık Emine'yi acımasızca yargılamaktan çekinmezler. Hester'in zina yapması zaten onu “canavar kadın” konumuna getirmiştir ve göğsüne zina (adultery) karşılığı A harfinin kazınmasına neden olmuştur. Ataerkil kültürün hiçbir hak sahibi olmayan, ezilen, sözde evdeki melek kadınlarının Hester ve Emine'ye yaklaşımı ise çok acımasızdır:

Hepsi de küstah tavırlar takınıp yüksek sesle konuşmayı epey benimsemişlerdi. Bizler bugün böyle birileriyle karşı karşıya gelsek bayağı korkardık. “Hanımlar” diyordu keskin yüz hatları olan elli yaşlarında birisi,” Ben şöyle derim, olgun yaşlarda, dindar ve namuslu insanlar olan bizler Hester Prynne gibilerle mücadele etmeyi ele alsak iyi olacak! Nedersiniz dedikoducular takımı? Şimdi burada omuz omuza durmuş birbirimize destek olan biz beşimiz o şıllığı yargılamış olsaydık hımbıl hakimlerin kendisine uygun gördükleri bu hafif cezayla kurtulabilir miydi? Asla! (Hawthorne, 2005, s.54-55)

Başka bir kadın şu yorumu yapar: “saygıdeğer Rahip Dimmesdale'in böyle bir rezaletin kendi kilisesinin cemaatinin başına gelmesinden çok üzgün olduğunu söylüyorlar” (age, s.55) Sonbaharını yaşayan diğer kadın ise;

En azından o kadının alnına sıcak bir demir ile damga vurulması gerekirdi. Eminimhanımefendi bunu yaparlarken sarsılırdıO ahlaksızın giysisinin göğsüne konacak bir damgadan rahatsız olacağını hiç sanmıyorum. Bakarsınız bu damganın üzerine bir broş ya da benzeri şeytanca bir süs bulup takar ve sokakları gene o kurumlu yürüyüşle arşınlamaya devam eder! (age, s.55)

Kadınlardan en çirkin ve acımasız olanı ise Hester için şöyle der: “Bu kadın hepimiz için bir utanç kaynağıdır, ölmesi gerek! Bunun için bir kanun yok mu? Tabii var hem İncil’de hem hukuk kitaplarında. Ozaman bunları göz ardı eden hakimlerin karıları ya da kızları yollarını şaşırırsa başlarının çaresine baksınlar!” (Hawthorne, 2005, s.55). Yatık Emine de ataerkil toplumda düşmüş bir kadın olarak canavar kadın görünümündedir. Ataerkil toplumun “melek kadınları” onu eleştirir, yargılar ve onu yeri gelir hırpalarlar. Hapishanede dayak yiyen Emine, Kaymakamın emri ile kalem odalarından bir ihtiyarın evine misafir olarak gönderilir. Bu esnada meraklı kadınlar “...kafile kafile yollara düzülüp seyre, odacının evine geliyorlardı. Hatta orak biçmek için kasaba civarında çadır kuran çingene kadınları bile kulaktan kulağa işi duymuşlar onlar da bir kafile olarak odacının evine misafir gelmişlerdi (Karay, 2021, s.13).”

Ev dolup boşalıyor, bir düğüne gelir gibi feslerine inci boyunlarına beşibir yerde takmış yüzlerine düzgünler sürmüş iri, kuvvetli ve bu yeni dişiye karşı kıskanç kadınlar arasında Yatık Emine şakağındaki taze yarası sol ayağına topallık veren beresi ile dolaşiyor, kovulmamak dışarı atılmamak için her şeye razı kendini seyrettiriyordu. (age, s.13)

Kadınların Emine’ye fesat tavırları kendilerini namuslu ilan edip onu namussuz olarak damgaladıkları kasabada Emine alay konusu olur. Aslında içten içe hepsi de korku içerisindedir. “Kadınlar ona baktıkça şaşıyorlardı. Arkasında bu cılız, sıska için mi adamlar birbirini vurmuş, kocalar karılarını boşamış kasaba karmakarışık olmuştu? Manalı manalı birbirlerine işaretler yaparak göz kaş süzerek Emine’ye uzun uzun bakıyorlar fiskos gülüşüyorlardı” (age, s.13-14).

Ataerkil kadınların katılığının boyutları Refik Halid Karay’ın *Yatık Emine* adlı eserine daha belirgindir. Çünkü Emine mağdur edilmiş, kasabaya emanet edilmiş olmasına rağmen yardım edilmeyerek ölüm ile cezalandırılmıştır ancak Nathaniel Hawthorne’un eseri *The Scarlet Letter*’de Hester iş bulma imkanına kavuşmuş toplum onu dışlasa da geçimini sağlayacak özellikleri toplum tarafından desteklenmiştir. Hester ölmez aksine yüceleşir toplumun önyargısı sona erer ve o melek olarak anılmaya başlar. Göğsündeki zinanın simgesi olan A harfi zamanla melek (angel) anlamında kullanılır. Hester ve Yatık Emine yaşadıkları zor duruma karşı cins tarafından düşürülmüştür. Yatık Emine’nin kötü kadın olmasının sebepleri eserde belirtilmese de tahmin edilebilmektedir ancak toplum yine kadını suçlu görmüştür çünkü erkek mutlak güçtür ve ne yaparsa yapsın kadından üstün tutulur, suçu yoktur.

Kadın ile erkek arasındaki biyolojik farklılık zamanla giderek toplumsal farklılığa dönüştürülüp cinsler arası eşitsizliğin meşru gerekçesi yapılmış ve böylece erkeğin kadına nazaran üstün kurumda olduğu düşüncesi egemen olmuştur. Adalet, anlayış, hukuk kuralları din gelenek örf ve adetle daha da yerleşerek kadın hakları kavramının eşitlik ve ayrımcılık yasağı ile uygulanmasına engel teşkil etmektedir. (Erşen, 2006, s.1)

Kate Millet “Tarihteki diğer uygarlıklar gibi toplumumuz da ataerkildir. Gerçekten de insanın hemen aklına gelen askeriye, endüstri, teknoloji, üniversiteler, bilim, siyasi kurumlar ve maliye, kısacası toplumdaki her iktidar alanı polisin zorlayış gücü de dahil olmak üzere erkeğin ellerinde olduğu kanıtıyor bunu” (Millet,2018, s40). Dimmesdale de Püriten toplumda dini temsil eden erkek güçlerden biridir. Zina günahını Hester ile işleyen Dimmesdale’i Hester asla ifşa etmez. Hatta aralarında geçen bir konuşmada Dimmesdale ısrarla Hester’den isim söylemesini bekler:

Hester Prynne, dedi balkondan aşağıya doğru eğilip kadının gözlerinin içine bakarak. Budeğerli insanın ne dediğini duyuyor ve bana verilen görevi anlıyorsun. Eğer huzur bulacağına inanıyor ve bu dünyada çarptırılmış olduğun cezayla birleşerek öteki dünyada ruhun kurtulmasını sağlayacağına inanıyorsan suçu ve azabı paylaştığın o insanın adını söylemeni sana emrediyorum! Boş yere ona acıyıp onu korumaya çalışma (Hawthorne, 2005, s70).

Dimmesdale suçlu olmasına rağmen halkın karşısına çıkarak suçunu kabul edemez. Hester de tüm ısrarlara rağmen onun ismini söylemez. “Bu damga çok derinlere kazıldı siz çıkaramazsınız. Ben kendiminkiyle birlikte onun utancını da çekeceğim” (age, s.71) der. Bu durum Dimmesdale’nin “Bir kadın kalbinin harika cömertliği” (age, s.72) sözünü söylemesine neden olur ki bu söz ataerkil otoritenin bir temsilcisi tarafından da söylenmiştir ayrıca. Hester böylelikle ataerkil otoritenin zirvesi olan erkek üzerinde de kadın olarak üstün gelmiştir ancak Emine için durum aynı değildir. Yazar tarafından yüceltilen Hester’in yanında Emine otoritenin zirvesindeki kişilerin aşağılanmalarına maruz kalır. Komutan ile konuşmalarında geçen şu sözler dikkat çekicidir. Ataerkinin üst makamlardaki erkek karakterlerinin kadını bastırmada şiddeti kullanmaktan çekinmeyeceğinin de göstergesidir. “Bana bak” dedi. Yatık Emine misin, Yanık Emine mi her ne herze ise, bana onun lüzumu yok; burası Ankara değil, aklını başına al, uslu otur, yoksa ufak bir münasebetsizliğini duyarsam seni karakola çeker eşşek sudan gelinceye kadar döverim, kemiklerin kırılır anladın mı? Şimdi arş!” (Karay, 2021, s.11).

Hester edebiyattaki tipik kadın temsillerine göre cesurdur. Katı bir toplumda toplumun kabul edemeyeceği kadar büyük olan zina günahını işlemiş olsa da her hareketinde asalet ve ağırbaşlılık vardır. Hester kadınların en zor ortamlarda alınının akıyla çıkabileceğinin örneğidir. Oysa edebiyattaki tipik kadın temsillerinden ileriye gidememiş, anlatıcının ellerinde ve eril dilinde heder olan Emine toplumun da kurbanı olur.

Hawthorne'un ataerkil toplumun kurallarına eleştirisini Hester'in kocası Roger Chillingworth üzerinden yapar. Ataerkil yapının bencilliğinin örneği Roger Chillingworth'tur. Püriten toplumda kız çocukları küçük yaşta evlendirilmektedir. Hester'de böyle küçük yaşta evlendirilmiş kendinden yaşça büyük bir adamın kollarına bırakılmıştır. Sevgisiz yapılan evliliklerin sonu hüsrarla biter tıpkı Hester'in evliliği gibi. Roger Chillingworth çirkinliğine ve yaşlılığına bakmadan hırsa kapılarak Hester'i almış ve sonra da bırakıp gitmiştir. Roger zina suçunu öğrendikten sonra Hester ile konuşmasında yaptığı hatayı anlamış görünür ancak sonra hırslarının kurbanı olur.

Kitaplarla dolu büyük kütüphanelerden çıkmayan, ömrünü bilgi edinmeye, öğrenmeye adanmış hayatının en güzel yıllarını bilim uğruna harcamış benim gibi geçkin bir fikir adamının senin gibi gençlik ve güzellikle dolup taşan bir kadınla ne işi olabilirdi? Doğuştan şekilsiz olan bedenime karşın zihinsel üstünlüğün genç bir kızı etkileyip beni rüyalarının kahramanı yapacağına kendimi nasıl inandırabildim? İnsanlar zeki ve bilge olduğumu söylüyor ama eğer bilgeliği kendime yönlendirebilseydim tüm bunları önceden tahmin etmem gerekirdi. (Hawthorne, 2005, s. 77)

Yine Roger Chillingworth Hester için şöyle der: “Senin yeni çiçeklenen baharını benim çürümeye yüz tutmuş varlığımla doğal olmayan ilişkiye zorladım” (Hawthorne, s.78). Sonlara doğru ataerkilin tüm güçlerinin üstüne yüce gönlü ile çıkan Hestere karşı boyun eğen ve pişman olan Roger tüm servetini zinadan olan kız Pearl'a bırakır. Yatak Emine'de ise durum daha farklıdır Orda mutlak güç ataerkilin üst makamlarında yer alan kaymakam, jandarma komutanı, komiservb. onu hem eleştirmekte hem nefislerine göre kullanmak istemekte hem de mağdur etmektedir. Ayrıca ataerkil toplumlarda hâkim olan korkutarak bir şeyleri yaptırmaya çalışmak Emine üzerine de uygulanır. Dal Sabri Emine'ye korku salarak yaptırmak istediklerini şöyle planlar. “Lakin evvela şu kadını bir defa görecekti; sonra belki korkutacak surette ona bazı emirler verebilirdi” (Karay, 2021, s.8).

Her ne kadar toplumun böyle katı kuralları olmuş olsa da özellikle Yatık Emine’de toplum Emine’yi uygunsuz bazı davranışlara mecbur bırakır. Aç kalan Emine, Gürcü Server’ in ona yaklaşımını kabul edip evine alır. “İkisi de zihinlerinden geçen asıl düşüncelerine dalmış öyle, sessiz duruyorlar, bekliyorlardı. Server omuzlarını oynatarak: “Ayaz yapıyor be’ diye söylendi. Emine bu fırsatın üzerine bir kedi gibi atılarak: “Gir içeri kendini soğuklatırsın! diye cevap verdi” (Karay, 2021, s.28). Böylelikle etrafta dedikodular başlar ve Gürcü Server kasabadan başka yere gönderilir. Amaç Gürcü Server’i bu sözde Emine batağından kurtarmaktır. Toplumun art niyetli insanların baskısı ile Emine’nin son çaresi de böylece ellerinden uçuverir.

### 4.3.Din ve Ahlak

Dini kurallar, birlikte yaşamaya yön veren kurallar içerisinde yaptırım gücüne sahip kurallardan biridir. Din: “Allah ile insan arasındaki bağı kuran ilahi bir bildiri” (Dorman, 2015, s.9) olarak tanımlanır. Dünya üzerinde Musevilikten Hristiyanlığa, İslamiyet’ten Budizm’e kadar birçok din vardır. Edebiyat toplumu yansıtan bir ayna olduğundan din de toplumu oluşturan kurallar bütünü olarak eserler içerisinde yer alır. *Yatık Emine* ve *Kızıl Damga* adlı eserlerde yazarlar eserlerin yazıldığı toplum içerisindeki katı dini kuralları yansıtır.

*Kızıl Damga’nın* Hester’i 16.yüzyıl İngiltere’sinin kilisedeki dini hareketin parçası olan Püriten inanca sahip toplum içerisinde yaşamaktadır. Püriten kelimesi kök itibarıyla “saflık, temizlik, masumluk ve nezaket anlamlarına gelen İngilizce *purity* kelimesinden gelmektedir ancak kelimenin sıfat olarak da anlamı ahlak ve din anlamında çok sofu olan kimsedir” (Redhause, 1989, s.784 akt Güngör, 2005, s.8)

Püriten inancında en önem verilen konulardan biri aile yaşamı ve çocuk yetiştirmektir. Belli başlı dini bilgilerin özellikle küçük yaşlarda öğretilmesi gerektiğine inanırlar. Aile hayatına ve aile efradının terbiyesine önem veren Püritenler dindar aile ocaklarını okul haline getirirler. Aile fertlerini ise dindar olmayan dünyadan uzak tutarak çocuklarına zaman ayırmaları yönünde teşvik ederler.

Püritenlere göre babaların ve aile reislerinin önemli bir sorumluluğu aile içi dindarlıkları ve disiplini iyi seviyede tutmak ve devam ettirmektir. Püritenler evlatlarını her an doğruluktan sapma içerisinde görmüştür. Bu nedenle onlar temel dini bilgisine önem vermişler ve çocuklar konusunda hassas davranmışlardır. (Güngör, 2005, s.24)



Babanın yanında annelerin de çocuk terbiyesi konusunda zorunlulukları vardı. Kadınlar çocuklarıyla en fazla zaman geçiren ebeveynler oldukları için eğitimden ve ilk terbiyeden sorumluydular. Nathaniel Hawthorne kadınların Püriten toplumda rollerine özellikle İncil ve kutsal yazıları öğrenme rollerine odaklanır. “Püriten toplumdaki kadın rolleri çocuklara evde okuma ve yazmayı öğretmektir” (Rahr, 1986, s.58, akt. Marliana & Afdaliah, 2020, s.268) Ailede erdemli çocuklar yetiştirmenin şartı dini öğeleri ve kutsal ifadeleri iyi bilmekten geçmekteydi. “O günlerde aile yaşamı şimdikinden çok daha katı kurallara bağlı idi; İncil’in öğretilerine sıkı sıkıya bağlı disiplin anlayışının yanı sıra azarın, hatta dayanın yalnız suç işlediğinde cezalandırmak için değil çocuğun iyi gelişip erdemli biri olması için gerekli olduğu kabul edilirdi” (Hawthorne, 2005, s.93).

Nathaniel Hawthorne temelde yanlış bulduğu katı Püriten eğitim sisteminin yanlış yönlerini Hester ile okura sunar. Hester kızı Pearl’e asla böyle bir eğitim uygulamayı uygun görmez çünkü kendisi de bu eğitimin kurbanıdır.

Fakat Pearl’ün yalnız yaşayan annesi olarak Hester böyle gereksiz, sert bir eğitim biçimine kendini asla kaptırmadı. Genelde kendi yaptığı hataları ve onun sonucu olarak başına gelenleri göz ardı etmediğinden kızını şefkatli fakat aynı zamanda disiplinli bir sistem uygulayarak yetiştirmeye çalışıyordu (Hawthorne, 2005, s.93).

Kentin üst memurlarından bazıları Hester’i Pearl’den ayırmayı düşünürler. Çünkü Pearl’in “şeytan soyundan” geldiğine inanıyorlardı. “Eğer çocuk ahlak ve din yönünden iyi bir gelişme gösterip kötülüklerden kurtulabilecek özelliklere sahipse o zaman annesinin kendisine sağlayabileceği çok daha üstün bir bakımı ve gereksinimi olacaktı” (Hawthorne, 2005, s.101)

Püriten inancın tüm zorluklarına ve baskılarına rağmen Hester kendini asla güçsüz hissetmez. Hester’in gücü zamanla Püritenleri de dize getirir ve kendine hayran bıraktırır. “Hester kulübesinden çıkıp yola koyuldu. Sıkıntılıydı ama haklarının farkındaydı. Toplum bir yanda, doğanın verdiği destekle yaşam savaşı veren yalnız kadın bir yandaydı ama o bu çatışmada kendisinin güçsüz olduğunu kabul etmiyordu” (age, s.102).

Nathaniel Hawthorne da Püriten inancına sahip bir ailenin çocuğudur. Atalarının cadı avı yaparak cadı mahkemelerini kurmaları ve yaptıkları infazlar hala dilden dile dolaşmaktadır. Özellikle atalarının bu yönleri ile anılmalarına içerleyen yazar okur ile adeta dertleşmiştir.

Püritenlerin hem iyi hem de kötü özelliklerini taşıyordu. Hatta iyi bir savaşçıydı da denebilir; insanlar geçmişten söz ederken bir kadını nasıl yargılayıp en sert biçimde cezalandırdığını hala anlatırlar. Yaptığı bir sürü iyilik unutulmuştur ama o konuda göstermiş olduğu sertliği hala hatırlayıp dururlar. Oğlu da o acımasızlığı sürdürmüş olmalı çadrlarla mücadelede o kadar ön saflarda yer almıştı ki dökülen kanların lekelerini üzerinde taşıdığı söylenir (Hawthorne, 2005, s.15-16).

Püritenlik gibi katı kuralları olan bir inanç sistemi içerisinde doğsa da Hawthorne atalarının yolundan gitmeyi tercih etmemiştir. Eserini de atalarının zalimliklerine karşı özür dilemek amaçlı ele almıştır.

Atalarımın yaptıklarına pişman olup Tanrı'dan af edilmelerini isteyip istemediklerini ya da öteki dünyada vicdan azabı çekerek acılar içerisinde kıvranıp kıvranmadıklarını bilmiyorum; fakat ne olursa olsun onların temsilcisi olarak ben yani bu satırları yazan kişi, yaptıklarının utancını üstlenmeyi kabul ediyorum ve ailemize getirmiş oldukları lanetin böyle olduğu söylenir durur soyumuzda kimsenin bir türlü zengin olmaması da bundan olmalı sanırım- kalkması için dua etmekteyim (Hawthorne, 2005, s.17).

Eserin de geçtiği Boston bölgesi ikinci grup Püritenler' in gelip yerleştiği bir bölgeydi. Amerikan Püritenleri için yeni bir dünyanın kapılarının açıldığı yer olan bu bölgede Hawthorne Püritenliğin yozlaşmış yasalarının eskiliğini Hester'in çıkış yaptığı hapisane kapısı üzerinden vermiştir.

İnsanlar buraya geldikten on beş yirmi yıl sonra bu ahşap hapishanenin iklim koşulları ve başka birtakım nedenlerden dolayı yıpranıp gerçekten son derece iç karartıcı ve hüznü bir hal aldığı kesindir. Meşeden yapılmış kapısının üzerine çakılmış demirlerin üzerini kaplayan pas Yeni Dünya'daki bu binanın, çevresinde yapılmış olan öteki binalardan daha eski olduğunun kanıtıydı (Hawthorne, 2005, s.51).

Hester ve Dimmesdale'nin işlediği büyük günah zina çoğu toplumda büyük suç olarak kabul edilmiş ve zina yapanlar da cezalandırılmıştır.

Babil hukukunun Hammurabi kanunları dışındaki vesikaların zinadan dolayı boşanan bir kadının hali pek açık bir şekilde tasvir edilmiştir: Kocasının göğsüne bir nişan takıp evinden kovuyor. Kocasının artık onu bir daha evine almayacak, zevceliğe kabul etmeyecektir. Kadın şehrin sokaklarında yalnız başına dolaşacak ve zina ile meşgul olabilecektir. Hâkim onu dışarda yağmurda durmaya mecbur edecek ve sokakta

yılanlar onu ısıracaktır. Anne ve babası onu tanımayacaktır. Aleyhinde hükmedilen ceza asla affedilmeyecektir. (age, s.88 akt, Topaloğlu, 1974, s.225)

“İslam hukukunda zina fi ’ilin cezası bekarlar için yüz değnektir. Herhangi bir şekilde üzerinden nikah geçip gerdeğe girmiş olanlar için zinanın cezası taşa tutulmak suretiyle idam (recm)dir” (Topaloğlu, 1974, s.228). Yasaklar çiğnendiği vakit bunun dini, toplumsal ve hukuki yaptırımı elbet vardır. Püriten inancın sıkı sıkıya bağlı olduğu İncil’in Matta’ da 5.bölümde zina ile alakalı yasaklar ve yapılması gerekenler belirtilmiştir.

(1) Zina etmeyeceksin’ dendiğini duydunuz. (2) Ama ben size diyorum ki, bir kadına şehvetle bakan her adam, yüreğinde o kadınla zina etmiş olur. (3) Eğer sağ gözün günah işlemene neden olursa, onu çıkar at. Çünkü vücudunun bir üyesinin yok olması, bütün vücudunun cehenneme atılmasından iyidir. (4) Eğer sağ elin günah işlemene neden olursa, onu kes at. Çünkü vücudunun bir üyesinin yok olması, bütün vücudunun cehenneme gitmesinden iyidir. (5) Kim karısını boşarsa ona boşanma belgesi versin’ denmiştir. (6) Ama ben size diyorum ki, karısını fuhuş dışında bir nedenle boşayan onu zinaya itmiş olur. (7) Boşanmış bir kadınla evlenen de zina etmiş olur. (Matta, 5.bölüm, s.482)

Püritenler için günah kavramı çok önemliydi. Dinî ve ahlaki kuralların içerisinde günah işlememek en büyük erdemlerden biriydi. “Dine inanan insanlar iyiliklere yönelmeyi ve günden uzak durmayı ancak o dinin ahlak sistemi içerisinde bulur” (Kılıç, 1984, s.287 akt Ocak, 2014, s.39).

Alkol ve evlilik öncesi cinsel yaşamı kesinlikle yasaklayan Püritenlik, Yahudi mistisizmine benzer bir biçimde, kaynağını Tanrı’dan aldığı iman gücüyle; “yabanıl Amerikan coğrafyasında” bir uygarlık tasarımı olarak plânlanır ve politik bir doktrinle, seçme ve seçilme hakkını “Tanrı tarafından seçildiğine inanılan” iyi eğitilmiş, varlıklı insanlara veren toplumsal bir yaşama biçimi olarak şekillenir.” (Kızıllı, s.2 akt. Ürkmez, 2013, s.112)

Massachusetts püritenleri için ilk insan Âdem ve Havva’dan bu yana günahkardı. Doğduğu andan beri günahıyla var olan insanoğlu bu günahlarını en aza indirmek için çalışmalı ve daha fazla günah işlememeliydi. “Massachusetts Körfez Kolonisinin püritenleri Âdem ve Havva’nın cennet bahçesine düşmesi nedeniyle tüm insanlığın ahlaksız ve günahkâr olduğuna inanıyorlardı. Âdem ve Havva inatçı oldukları ve tanrıya itaatsizlik ettikleri için ilk günah nedeniyle insanlığın üzerine ahlaksızlık lanetini getirdiler” (Ghate, 2011, s.1).

Hawthorne, dinî inançlarını kusursuz yaşamak isteyen Püritenlere bir din adamına en büyük günahlardan birini işleterek cevap verir. Nathaniel Hawthorne'un romanı *The Scarlet Letter* Püriten toplumdaki zina temasına odaklanır. Zina kolonyal Amerika'daki Püritenler' in dini yasalarının ciddi ihlalidir. Bu günahkâr eylem genellikle erkek ve kadın olmak üzere iki kişiyi içerir ve bu nedenle ceza genellikle hem kadına hem de erkeğe uygulanır (Kartika, 2021, s.193). Kendilerini diğer toplumlardan üstün gören Püritenlere bu kusursuzluk ve üstünlük anlayışının sadece düşünceden ibaret olduğunu göstermesi açısından önemlidir. "Püritenizm Amerika'ya yayıldığı dönemde kiliselerin yaşayan azizlerinden yeni inayete erenler ya da günahsız yaşayanlardan oluşması gerektiğine inanılırdı" (Öğretir, 2021, s.123). Mükemmel insan yoktur din adamı da olsa insanoğlu yanlış yapabilir. Dimmesdale toplumun gözünde kutsal kabul edilen bir din adamıdır. "Rahipler toplum düzeninden sorumlu kişilerin başında geliyordu" (Hawthorne, 2005, s.190). Halk Dimmesdale'den asla bir yanlış bekleliyordu aksine onu "yeryüzündeki melek" (age, s.121) olarak görüyorlardı ancak kusursuz insan Dimmesdale Hester'e âşık olur ve günahı işleyen taraflardan biri olarak kalır.

Amerika'ya kaçarak gelen ilk Püritenler İngiltere'de yaşanan hoşgörüsüzlükten uzaklaşmak istiyorlardı. "İlk Püritenler Elizabeth dönemi dinî kurumunu siyasî bulurlar; ayinlerde ve dinî hiyerarşide fazlasıyla Katolik olduğunu öne sürerler" (Roland and Bradbury, 1991, s. 8.akt Öğretir, s.118). Hükümetin ve ruhban sınıfın halk arasında arabuluculuk yapmasına karşı çıkan Püritenler cezalandırılır. Yurtlarını terk etmek zorunda kalan ve hoşgörüsüzlükten kaçan Püritenler hoşgörüsüzlüğü ve katı kuralları Amerika'da ve gittikleri yerlerde kendileri devam ettirirler. "Püritenler dini hoşgörüsüzlükten kaçmak için İngiltere'yi terk ettiler ancak kolonilere yerleştiklerinde farklı dini inançlara sahip insanlara karşı hiçbir dini hoşgörü yoktu bu da püritenler dışındakilere yönelik dini zulme yol açtı" (Nasrum, 2017, s.79). Püritenler' in bu ikiyüzlü davranışını Hawthorne Dimmesdale üzerinden okura sunar. "Hiçkimse uzun süre kendisine ayrı halka ayrı bir yüz takınamaz çünkü sonunda kendisi de burada hangisinin gerçek yüzü olduğunu bilemez duruma düşer" (Hawthorne, 2005, s. 204). Dimmesdale, Hester kadar cesur değildir suçunu kabul edemez. Ancak bu durum vicdan azabı yaşamasına sebep olur. Böylelikle yedi yıl vicdanı ve konumu arasında kalır.

...zaten benim gibi bir adam benim yaşadıklarımı yaşayan biri ne bulabilir? Tanrı tanımaz bir dinsiz olsaydım, vicdansız olsaydım, kaba saba hayvani isteklerine kapılarak yaşamayı yeğleyen bir insan olsaydım belki çoktan huzuru bulmuş

olurdum. Zaten öyle bir karaktere sahip olsam huzur beni bırakıp gitmezdi ki!  
(Hawthorne, 2005, s. 189-190)

Hester yine de Dimmesdale'nin suçu tamamen kendisine atmasına ve sessiz kalmasına kızmaz. O kadar yüce gönüllüdür ki bir din adamı bile onun yüceliği yanında çaresizdir. Hester sevgisine sadıktır. Yazar Hawthorne Püritenliğin kendi içerisinde nasıl çeliştiğini Dimmesdale'in ağzından dökülen şu sözler ile anlatır:

İyilik yapıp insanları rahatlatıyor gibi görünebilirim ama ben yaptıklarına inanmıyorum. Bana hepsi kandırmaca gibi geliyor. Benimki gibi günahkâr bir ruh başkalarının ruhunu nasıl kötülüklerden korur, nasıl kurtarır? Kirlenmiş olan ruhum karşımdakinin ruhunu nasıl arındırabilir? İnsanların beni sevip saymalarına gelince keşke beni hor görüp nefret etseler! (Hawthorne, 2005, s. 190)

Zinadan dolayı Hester'in ceza alması, Dimmesdale'nin suçunu itiraf edecek cesaretinin olmaması kadın ve erkek arasında eşitsizliğin olduğunu da gösterir. Püritenlere göre Âdem ve Havva'dan gelen günahta suçlu Havva'dır. O Adem'i yoldan çıkarmıştır.

Kadınların vücudundaki aşırı sıvı nedeniyle onları duygusal dengesizliğe eğimli hale getiren genel beden ve zihin zayıflığının, Tanrı ve şeytanla ilişkilerde bir zayıflık olarak görüldüğüne inanılıyordu. Bu sosyo dini püriten yapı kadınları uğursuz bir duruma sokar çünkü kadınların günahkâr olmasının erkeklerden daha doğal olduğunu öne sürer (Chang, 2020, s.4 akt, Kkartika, 2021, s.5)

Hawthorne Hester'e ceza verirse de aslında onun ne kadar cesur olduğunu da anlatmaktadır. Dimmesdale ise erkektir makam ve mevki sahibidir ancak korkaktır. Hester'in önce ceza alan olması Püritenlik'te kadın ve erkek eşitsizliğini gösterir. Hawthorne'un Hester'i topluma ve dini inanışların ağır yükleri altında ezdirmemesi ise onun kadına karşı olumlu bakışını göstermektedir.

Püritenler günahı her durumda yanlış olarak gördüler. Onlar için günah işlemek için asla kabul edilebilir bir sebep yoktu. Püritenlerin garantili bir gizlilik hissettikleri hiçbir durum yoktu. Eğer bir hata yapıldıysa, takip edilmesi gereken uygun eylem itirafı işlenen günahların ve yanlışların gönüllü beyanı kabul edilirdi. (Thompson, 2011, s.3 akt Duli, 2020, s.43)

Dimmesdale'in haricinde eserde dürüst olmayan bir diğer isim de Hester'in kocası Chillingworth'dur. Chillingworth karısını uzun süre yalnız bırakmış geldiğinde de zina olayının ortasında bulmuştur. Amacı intikam almak olan Chillingworth kimliğini gizlemekten çekinmez. "Senden tek bir şey istiyorum eski eşim dediğim kadın, aşığının

kimliğini sakladığın gibi benimkini de saklayacaksın!” (Hawthorne, 2005, s.79).Chillingworth sapkın bir insandır. Hester küçük yaşta iken onunla evlenmiştir. Kendisi yaşlı olduğu halde bencil bir arzu ile evlendiği Hester’i hiç sevmemiş ve onu kendi ile kalmaya mahkûm edip onunla da kalmamış yalnız bırakmıştır. Hawthorne bu konuyu da ele alarak katı kuralları olan Püriten inancında böyle evliliklerin sonuçlarına da değinmiştir.

Püritenliğin insan ruhuna zarar verecek şekilde kendi dogmatik inançlara yapışmalarına karşı çıkmış trajik sonuçlar doğuran katıllıklarına işaret etmiştir.Püritenliğin temel özelliklerini korumak adına yabancılaştırmaya kişiliksizleştirmeye benlik yitimine karşı çıkmıştır. Hawthorne Chillingworth’u ahlaki ve dini yozlaşmışlığın ana sembolü olarak kullanır. İntikamını takıntı haline getirmeden önce bile Chillingworth sapkın bir ruhtur. Çünkü bu yaşlı adam genç Hester’i sevmediği halde onunla evlenerek Hester ve Dimmesdale’in işlediği günahlardan daha büyük bir günah işlemiş ve genç rakibinin savunmasız ruhunu gözetlemiştir (Glaizer, 1970, s.20)

Püritenler’in kutsal kitap olan İncil’i takip ettiklerinden yukarıda bahsetmiştik. Ancak Yuhanna’da Hz.İsa’nın zina yapan bir kadın ile alakalı söyledikleri, Hester’in yargılanma sürecinin ne kadar doğru olup olmadığını da düşündürür. Hester de Püriten bir toplumda Püriten inancı benimsediği halde kitapta yazılanları öne sürerek itiraz etmemiştir.

(1) Din bilginleri ve Ferisiler, zina ederken yakalanmış bir kadın getirdiler. Kadını orta yere çıkararak İsa'ya, “Öğretmen, bu kadın tam zina ederken yakalandı” dediler. (2) “Musa, Yasa'da bize böyle kadınların taşlanması buyurdu, sen ne dersin?” (3) Bunları İsa'yı denemek amacıyla söylüyorlardı; O'nu suçlayabilmek için bir neden arıyorlardı. İsa eğilmiş, parmağıyla toprağa yazı yazıyordu. (4) Durmadan aynı soruyu sormaları üzerine doğruldu ve “İçinizde kim günahsızsa, ilk taşı o atsın!” dedi. Sonra yine eğildi, toprağa yazmaya başladı. (5) Bunu işittikleri zaman, başta yaşlılar olmak üzere, birer birer dışarı çıkıp İsa'yı yalnız bıraktılar. Kadın ise orta yerde duruyordu. (6) İsa doğrulup ona, “Kadın, nerede onlar? Hiçbiri seni yargılamadı mı?” diye sordu. (7) Kadın, “Hiçbiri, Efendim” dedi. İsa, “Ben de seni yargılamıyorum” dedi. “Git, artık günah işleme!” (Yuhanna, 8.bölüm, s.3-11)

Yukarıda yazılanların ışığında Yuhanna’da zinanın cezasının Tanrı tarafından verilmesinin en doğru karar olduğunu vurgulanır. Püriten yasalarının Hester’e verdiği ceza Hawthorne tarafından eleştirilir ve Hester’e bu bağlamda ölüm cezası verdirmez.

Hester'in kocasının yıllardır yanında olup olmaması, ölüp ölmediğinin bilinmemesi gibi konular yüzünden suçluluğu kesin olmamakla beraber üç saat platform üzerinde beklemeye ve göğsüne İngilizce zina anlamına gelen A (adultery) damgasının işlenmesine karar verilir. "Hester Prynne davasında ise daha önce verilen bazı cezalarda uygulanan biraz farklı bir yöntem uygulanır: "Kadın, platformda belli bir süre kalacak ve boynuna hareket etmesini engelleyen demir kaskaçlar takılmayacaktı" (Hawthorne, 2005, s.59). Göğsündeki A damgasıyla insanların aşağılayıcı bakışlarına teslim edilir. Ancak yazar bu durumda bile Hester'in asaletinden bir şey eksiltmez aksine onu yüceltir. "Püriten halkının oluşturduğu kalabalığın arasında papalığa bağlı bir Katolik bulunsaydı zarif giysisi ve düzgün hatları ve göğsünde bastırıldığı yavrusuyla karşılarında duran bu güzel kadının çizmiş olduğu tablonun ona kutsal anneliği anımsatacağı kesindi" (age, s.59-60).

Bu süreçte hapisanede kalan Hester buradan çıktıktan sonra zor günler de onun için başlar. Bulunduğu yerden ayrılmak istemez. Günahın canlı sembolü olan bu kadın cezasını da yine bulunduğu yerde çekmek ister.

Zaaf, günah, tutku anlatılırken sembol olacak günahın canlı hali, günahın ta kendisi olarak gösterilecek o toplumda manevi sürgün hayatı yaşayacaktır. Ceza da orayı terk etmesini engelleyecek bir bağlayıcılık bulunmadığından istediği yere gidebilecekken bir utanç sembolünden başka bir şey olmayacağı bu yeri yuvası bilir. Günah işlediği yer orası olduğu için cezasını da orada çekmelidir. (Ürkmez, 2013, s.113)

Yatık Emine adlı eserde fuhuş batağına düşmüş utanç takımından bir kadın olan Emine'nin sözde ahlaklı ve sözde dindar bir topluma düzelmesi adına gönderilmesini ve kasaba halkının çapraşık düşüncelerine teslim edilmiş zavallı hale düşmesi anlatılır. İslam dini zorda kalanlara el uzatan bir dindir ve bu konuda zalimlik yapanları da sevmez. Şura suresinin 40. Ayetinde:

Fakat aşırı gitmemek şartıyla. Çünkü kötülüğün karşılığı ancak ona denk bir cezadır. Bununla birlikte her kim hasmını cezalandırmaya gücü yettiği halde onu bağışlar ve böylece düşmanlıkla sona erdirip barış sağlarsa onun mükafatını vermek bizzat Allah'a aittir. Hiç kuşkusuz Allah her ne sebeple olursa olsun zulmedenleri sevmez. (Kısa, 2013, s.456) denmiştir.

Emine'ye yapılan zalimlik İslam ile de bağdaşmaz. Yatık Emine İslami inanışa göre de en büyük günahlardan birini işlemiştir. Kuran'da "İster açık ister gizli olsun fuhuşun ve ahlaksızlığın her çeşidinden uzak durun" (el-enam suresi 151.ayet akt. Kısa, 2013, s.146) der.Emine'nin kötü yola nasıl düştüğünden eserde bahsedilmez. Sadece geçmişi

hakkında bazı bilgiler verilir. “Benim, dedi. Adım Emine babamın adı Abdullah, anamınki Hürmüz...Üçyüz yirmi de doğmuşum, Rumi hesap, Hamidiye’nde öyle kayıtlı imiş. Kağıdıma Yanık Emine yazmışlar ama o yanlış bana Yatık Emine derler” (Karay, 2021, s.11)

Müslüman bir toplumda kadın, annelik ile taçlandırılmış cennet ayaklarının altına serilmiştir. Dolayısıyla din böyle kutsal mertebeye koyduğu kadından da ahlaken, iffeti yönünde bazı taleplerde bulunur. Yatık Emine “uygunsuzlar takımından “olarak gelinin evde kayınbabasından kaçtığı güveyin baldızının yüzünü tanımadığı, sazsız, sözsüz, düşünsüz, derneksiz” (Karay, 2021, s.9) bir felaket hayatı yaşayan, sözde şerefli kasabaya gelir. Emine toplumun gözünde ahlaksız bir kadındır. Ahlak; “Bir toplumun içerisinde kişilerin benimsedikleri uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları. 2.Belli bir toplumun belli dönemde bireysel ve toplumsal davranış kuralları tespit eden inceleyen bilim. 3.İyi nitelikler güzel huylar” (TDK, 1998, s.45) şeklinde tanımlanır. Bir toplumda ahlak bozulduğu zaman toplumun tamamı bundan etkilenir. Yatık Emine hikayesinde bu zamana kadar kendilerince bir hayat yaşayan kasaba halkı ahlaken bozuk olan bu kadını düzeltme yolunu seçmeyi istemez, buna direnir.

Kasabada kimse Yatık Emine’ye ev vermek istemiyor hiçbir mahalle onu almaya katlanamıyordu. Memlekette içten içe kaynayan bir hiddet bir hoşnutsuzluk vardı. Kahvelerde toplanan erkekler, çeşme başında biriken kadınlar hep bundan bahsediyorlar: “Hele hükümetin ettiğine bak kötü karıları gönderecek bizim memleketi mi bulmuşlar? (Karay, 2021, s.11)

Kötü yola düşmüş bir kadın kendisini ne kadar toparlamak isterse de toparlayamaz. Geçmişî yara gibi peşini bırakmaz. “Morgan der ki: “Fuhuş ailelerin üstüne düşen karanlık bir gölge gibi insanlığı uygarlıkta bile izler” (Beauvoir, 2021, 2.cilt, s.293). Emine’nin bu durumundan faydalanan “Erkek sakınlı davranarak karısını iffetliliğe yargılı kılar ama kendisi ona dayattığı düzenle yetinmez” (Beauvoir, 2021, 2.cilt, s.293). Emine’nin suçu kadar onu bu hale getiren erkekler de bir o kadar suçludur. Emine kasabaya geldiği andan itibaren kötü muamele ile karşılaşmıştır. Kasabanın ileri gelenlerinden makam olarak en düşüğüne kadar ona yapılmayan kötü muamele kalmaz. “Fahişe kişilik haklarından yoksundur, kadın köleliğinin bütün biçimleri onda özetlenmiştir” (Beauvoir,2021, 2.cilt, s.294).

Fuhuşun insanın aklını bedeninden ayırdığı düşünce kabiliyetini yok ettiği bilinmektedir. “Fuhuş aynı zamanda cinnet de yapar. İnsanın hakiki ve mahluku tanıma vasıtasını yok eder. Sihatle ve akla zararlı olan her şey İslam’da yasaktır. Bu yönden de



fuhuş İslam'ın şiddetle menettiği bir şeydir" (Topaloğlu, 1974, s.203). Emine de kasabaya geldiğinde insanların özellikle erkeklerin -aklını almıştır. "Erkeklerde merak daha fazladır. "Acep ne biçim karıymış ki bu..." diye topladıkları dere boyunda konuşurlar, fakat eşlerine sormaya cesaret edemeyerek zihinlerinde Emine'yi büyütürlerdi" (Karay, 2021, s.14).

Nisa suresinin 16. Ayetinde fuhuş ve zina gibi günahı işleyen kadınlar ile alakalı şöyle yazar: "Eğer cezalarını çektikten sonra tövbe edip uslanırlarsa geçmişte yaptıklarını yok sayarak onları bağışlayın. Zira Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir" (Kısa, 2013, s.86) Emine doğru yola ulaşmak istedikçe ona fırsat vermeyenler tövbe etmesine ve düzelmesine de fırsat tanımazlar. Kalacak yer bulamayan Emine en son odacının evine gönderilir. Ancak üzerinde kötü kadın damgası olduğundan odacının karısı etraftakiler tarafından sürekli kışkırtılır. "Sokaklardan geçerken kapıdan bir kadın fırlıyor, onu lafa tutarak, Emine hakkında malumat alıyordu. İçlerinden bazıları da kocasına mukayyet olmasını, Karagözlü büyücü kadına görünmemesini söylüyorlardı. Bu nasihatlerin tesirine tutulan kadın artık gelip giden misafirlerin şerefinden Emine'nin gördüğü işlerden de vazgeçmeye razı oluyordu" (Karay, 2021, s.15). Etraftaki kadınlar Emine'yi sürekli takip ederler.

Bir gün kendisi evde yokken hiç adeti olmadığı halde kocası kalemi bırakıp eve gelmişti. Bunu komşulardan haber alınca kıyamet koptu; hırsından pencereleri açıp sokağa bağıyor üstünü başını parçalıyordu. Fakat öğle üzeri olduğundan erkekler işte idi. Kapının önü başına döşemesini şöyle iğreti örtüp evinden fırlamış kadınlarla entarilerinin etekleri yerlerde sürünen çocuklarla dolu. Bir aralık kadınlar hep bir ağızdan "hele at dışarı, at dışarı..." diye bağırdılar. İçeri girenler oldu. Biraz sonra Emine'nin bir bohça gibi dışarı fırlatıldığı görüldü. O hiç ses çıkarmıyor, elleriyle başını esirgemeye çalışarak yerde yatıyordu. Öbürleri sanki bu sessiz hareketsiz vücut onları ısıyor sokuyormuş gibi korka korka haykırarak mütemediyen nalını ayaklarıyla vuruşturuyorlardı (Karay, 2021, s.15-16)

Devletin ona sahip çıkmak için gönderdiği yer ceza olmuştur. Devletin yetkililerinden bir grup jandarma onu koruması için gönderilmişken meslek ahlakına uygun olmayacak şekilde eziyet ederler.

Nihayet akşama doğru elinde pusulalarıyla bir jandarma geldi kımıldanmaya mecali olmayan Emine'yi ite söve önüne kattı şehrin dışındaki hastaneye götürdü. Yolda iki defa düşmüş, jandarmanın akıl almaz bir ahlaksızlıkla şurasına burasına attığı

çizmelerin altında kamçı zoruyla kalkan bir lağar at gibi burnundan korkunç sesler çıkarıp soluyarak kendini toplayabilmişti (Karay, 2021, s.16).

Meslek ahlakına uygun olmayan bir davranış da Dal Sabri’de görülmektedir. Emine’den hoşlanmasına rağmen bunu kendine yediremez. Toplumdan ve makamından çekinir Emine’yi hırpalama kötü davranma yolunu seçer. “Sabri adeta hoşlandığı Emine’ye için için kızgındı; gözlerini unutamıyordu fakat o kadar seviyesi düşük adi bir kadındı ki elini sürebilmesine imkân yoktu, işte bu imkânsızlık onu böyle hain ve hasetçi ediyordu” (age, s.21). Kader kurbanı olan Emine kasabadaki ilk zamanlarında aslında ahlak bozucu davranışlarda bulunmaz. Bir iş bulup çalışmak ister. Ancak yüzüne tüm kapılar kapanır. Hester’in el yeteneği ona geçim kapısı sağlamıştır ancak Emine’ye o imkân bile tanınmaz. Bu durum Emine’nin Gürcü Server ile yakınlaşmasına ve ondan gelen yardım ve hediyeleri kabul etmesine sebep olur.

Kasabada herkes kötü değildir elbet. Kasabanın dışından gelip buraya yerleşen arzuhalci, eserde ara ara Emine’yi savunur. İlk kez Kaymakamlığa dilekçe yazmak için Emine kapısını çalmıştır ve Emine’ye yardımcı olur sonrasında arzuhalci Emine’ye ekmek vermeyen fırıncının dükkanında yine görülür orada da Emine’yi destekler. Emine ekmek verilmeyince fırından bir tane kapar ve ağzına atar. O sırada çıraklar onun elinden almaya çalışırlar. Arzuhalci bu sırada yetişir. “Hele itlere bak aç olmasa karı ekmeği kapar mıydı diye bağırıyordu” “ulan ambarlarınız zahire dolu, bir ordu beslenir. Elin sıska karısına bir dilim ekmek veremez misiniz? Siz ne alçak adamlarsınız?” (Karay,2021, s.21) Aynı koruyucu Hester’de de vardır. Hester hakkında dedikodu yapanlara çıkışan adam Hester’den yana bir tavırla konuşur. “Sen ne diyorsun hanım? Diye bağırды, “Yani idam edilmek korkusundan başka hiçbir şey kadının erdemli ve iffetli olmasını sağlayamaz mı? Bu şimdiye kadar duyduğum en kötü haber! Artık susun bakalım dedikoducular! Kapının kilidini açıyorlar” (Hawthorne, 2005, s.56). “Bir kadına kötü kadın damgası vurmak kolaydır, ama eğer kadın ıslah edilecekse bunun yolu o kadını aç ve evsiz bırakarak toplumdan dışlamak değildir” (Balkan, 2010, s.24).

İslamda en büyük günahlardan birisi de dedikodudur. Hucurat suresi 12.ayetinde “Hiçbiriniz bir başkasının arkasından onun hoşlanmayacağı sözler söylemeyiniz. İçinizden hanginiz ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır? İşte bundan tiksindiniz değil mi?” (Hucurat, 12.ayet, s.482) der. Karay ironik bir biçimde dedikodu yapanları müslümanlardan seçmiştir. Rum eczacının dükkanında özellikle dedikodu yapmak amacıyla toplanırlar. Ancak Rum eczacının “memlekette her türlü fenalıklardan artmasını beklediği halde lakırdıya hiç karışmaması ufak bir mütalaa yürütmemesi”

(Karay, 2021, s.17) dikkat çekicidir. İzinden dönen tapu memuru ve başına “Hacı” sıfatı konulmuş kişinin konuşması ahlakın da ne kadar yozlaştığını göstermektedir. “İki ay evvel mezunen gittiği vilayetten yeni dönen tapu memuru bir aralık sordu. “Ayol” dedi buraya bir kadın göndermişler Emine mi Ayşe mi ne. Merkez komiseri Hacı Bekir Efendi “Git de gözü onda gör, adamın yüreğini gıcıkıyor dedi doğru mu?” (age, s.17-18).

Hayat kadını olan Emine içinde bulunduğu durumu tasvip etmeyen birçok insan çelişkili bir biçimde onun topluma kazandırılmasına sıcak bakmaz. Yatık Emine ve içinde bulunduğu toplum arasında ahlaki yönden bir çatışma yaşar. Seyyara ahlaki çatışmayı şöyle tanımlar: “Toplumsal değerlerden farklı değerlere sahip olan kimselerin toplumun milli ve manevi değerlerine karşı gelmeleri sonucunda şahıs ve toplumsal düzeyde ortaya çıkan çatışmadır” (Seyyar, 2003, s.24) Toplumsal çatışma, bazen toplumdaki bireylere de baskı uygular ve bu durumda birey kendi özgür iradesini kullanamaz. Emine, yine soğuk havada ekmek arar ancak kimse ona ekmek vermez. Hatta Emine’yi tanımayıp ekmek vermek isteyen merhametli bir gence de engel olurlar.

Bir aralık polislerden biri yeni kaydolmuş genç bir çocuk merhamete geleli çantasını açtı bir kuruş çıkardı. Bir kuruş koca bir ekmek demektir. Lakin nasılsa bu sadaka hazırlığı çabuk komiserin gözüne ilişti; tutuşmuş gibi bir hamlede gözleri dönmüş kendisini dışarı attı: “verme! verme!” diye bağırdı. Emine’nin uzattığı el boşta kaldı. Hayatın dayanılmaz bir sarsıntısı bu kadını bir defa yere kapatmış sonra her halkası başka biçim ve eza mihnetlerden yapılmış bir uzun ağır zincir vücuduna dolanarak onu yaralaya bereleye sürüklemiş hurdehaş etmiştir (age, s.32).

Ahlakın düştüğü yerde Emine’nin kapısına dayananlar, fuhuşun cazibesine kapılıp aklını yitiren bir grup onun ölü bedeninden bile faydalanmak ister. Server Gürcü’nün beraber kaldığı koğuş arkadaşlarından Çavuşla arkadaşı niyeti bozup Yatık Emine’nin evine girerler. Eve girdiklerinde Emine’nin cansız bedeniyle karşılaşır.

Aha karı buz kesmiş! diye haykırdı. Yatık Emine açlıktan ve soğuktan öleli galiba günler geçmişti. Tüh bu ne aksi işti. Nefer de daha ziyade sağlam tutmak için bir defa yokladı. Yetişemedik be, gebermiş! ...dedi. Bir müddet zihinlerinden fena şeyler geçirerek durdular. Sonra “Haydi gidek! ikazıyla birbirlerini iterek gecenin karlı rüzgarlarına karışıp küfrede ede uzaklaştılar (Karay, 2021, s.37).

*Yatık Emine* adlı, hikâyede din görüntüsü altında ahlaken çökmüş bir toplumun Emine’yi nasıl cezalandırdığını anlatmıştır. “Bu eserde düşkün fakat acıma ve sevmeye

duygularıyla dolu bir kadının aşırı namuslu aşırı dindar görünüşleri fakat acıma ve sevmeye duygularından yoksun insanlar arasındaki acıklı hayatı anlatılmıştır” (Cevdet 1967, s.170-171)

#### 4.4.Kadına Şiddet

İnsanlar cinsiyet farkı gözetilmeksizin kanun önünde eşittirler. Toplum içerisinde yaşayan insanların uymak zorunda oldukları kurallar ve bu kuralların getirdiği yaptırımlar vardır ancak tüm bu yaptırımlara rağmen şiddet her geçen gün artmakta ve devam etmektedir. Şiddet, "Saldırganlık, hâkim olmak, yenmek, yönetmek amacı ile güçlü, şiddetli, etkili bir hareket, fiil, işlem: bir işi bozma engelleme, boşa çıkarmaya karşı düşmanca, yaralayıcı, hırpalayıcı veya tahrip edici (yıkıcı, yok edici) amaç taşıyan bir davranıştır (Erten, Ardalı, 1996: 143 akt Özerkmen, 2021, s.4)

Şiddet kişilere imkân ve zamana ayrıca da yere göre değişmiş olsa da insan var olduğu süre boyunca varlığı devam etmiştir. Şiddet eylem olarak birçok önemi de barındırır. Bu eylem çoğunlukla kişilerin, grupların rahatsızlık duyduğu bir şeylerin varlığını da bildirir. Ekonomik, psikolojik, politik, ekonomik birçok sonucu da olan şiddetin en büyük mağdurları kadınlar ve çocuklardır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaşandığı ataerkil toplumlarda namus kavramı ile bağdaştırılan şiddet artarak devam eder. Çok kapsamlı yapısıyla şiddet söylemesi kolay ancak çözülmesi zor bir problem gibidir. “Suzanne Kappeler *The Will to Violence Politics of Personal Behaviour*” adlı metnine şiddet kavramının toplumumuzun son derece yaygın bir şekilde görülen bir gerçekliği olduğu vurgusuyla başlar” (Kappeler, s.1, akt. Akşehir,2022, s.3) Selda Taşdemir şiddetin boyutlarını üçe ayırır: “1) Şiddet eylemini davranışa döken bir öznenin varlığı. 2)Şiddet eyleminden olumsuz bir şekilde etkilenen -mağdur olarak da tanımlanabilir.3) Şiddet davranışının eylem biçimi” (Afşar, 2015, s.722)

Şiddet olgusu genelde gücün kullanımı üzerinden tanımlanabilir. Gerek kamusal alan içerisinde gerekse özel alan içerisinde kadının bedenine, ekonomisine, özgürlüğüne, her şeyden önce aldığı kararlara karşı yapılan her türlü engelleme bir şiddettir. Cinsiyet bazında incelendiğinde kadına bu eylemi yapan karşı cins erkektir. Kadına yönelik şiddet, onun temel hak ve özgürlüğüne saldırı olduğu kadar çocuk ve aile yapısını da derinden sarsıcı bir eylemdir. Bunun yanında kadın tehditlere ve tüm baskılara ve yaşadığı şiddetin boyutlarına rağmen şiddeti içselleştirir. Sessiz kalmadığı durumlarda ise şiddete uğramaya devam eder ve sonunda hayatını kaybeder. Kadına yönelik şiddet

az gelişmiş ülkelerden çok gelişmiş ülkelere kadar tüm dünyada var olan önemli bir problemdir.

*Yatık Emine* adlı hikâyede hükümet doğru yolu bulması ve ıslah olması için Emine'yi kasabaya gönderir. Ancak Emine gittiği kasabada devlet görevlilerinden hemcinslerine kadar fiziksel ve sözlü aşağılanmaya ve şiddete uğrar. *Kızıl Damga* romanında da Hester'e yönelik aşağılama ve şiddet vardır. Ancak Emine'nin uğradığı kadar sert değildir. Gerek Emine gerek Hester şiddete erkek ve kadın fark etmeksizin uğrarlar. Şiddet hiçbir zaman bir iletişim şekli olmamıştır ve asla kabul edilemez. “Şiddeti önlemenin yollarından biri de şiddetin hakkedilen bir şey olduğu yargısını kırmaktır. Şiddeti içeren davranışların bir ceza yöntemi olmaktan çok bu davranışı gösterenin kullandığı yanlış bir iletişim şekli olduğu sosyalleşme sürecinde kadın ve erkeklere öğretilmelidir” (Kadın Dayanışma Vakfı, 1995: 58 akt, Budak, 2017, s.139)

#### 4.4.1.Fiziksel Şiddet

Fiziksel anlamda şiddet, kaba kuvvet kullanarak istediklerini yaptırmak demektir. Günümüzde birçok kadın fiziksel şiddet mağduru olmuştur. Yasal düzenlemelere ve cezalara rağmen fiziksel şiddeti erkek yahut kadın bir güç olarak görmekte ve hala devam etmektedir.

Kadına zorla bir şey yaptırma ya da bir şey yapmaktan alıkoyma amacıyla, kadının iradesi dışında gerçekleşen fiziksel zarar verici eylemleri içermektedir. Fiziksel şiddet vurma, bir araçla vücuduna zarar verme, tokat atma, kolunu bükerek acıtmak, tekmeleme, saçını çekme vb. eylemleri içermektedir. Fiziksel şiddet, şiddetin en sık ve görünür biçimidir. Fiziksel şiddet, daha çok bedene yöneliktir ve bedensel güce dayalıdır. Kontrol etmeyi, acı ve korku yaşatacak istekleri gerçekleştirmeyi hedefler. Bu şiddet türünün, hafif yaralanmalara neden olan eylemlerden cinayete kadar geniş bir yelpazede gerçekleşebildiği görülmektedir. Yumruk-tokat atmak, tekmelemek, itip kakmak, aile bireylerinin birisi üzerinde sigara söndürmek veya üzerine kaynar su dökmek, kesici-delici aletle yaralamak fiziksel şiddete örnek olarak gösterilebilir. Fiziksel şiddet, uygulayıcısının fiziksel güce dayanabildiği ya da kesici-delici aletler gibi çeşitli araç-gereçler aracılığı ile uygulanabildiği gibi uygulayıcının ihmali davranışlarında da kaynaklanabilmektedir (Adak, 2000 s, 183-184 akt Akkaş, Uyanık ,2016, s.38)

Şiddet gösteren erkeğin amacı kadını baskılamak ve korku vermektir böylece kadını içe kapatıp sindirmektir. Emine şiddetin her türlüşünü geldiği kasabada yaşar. Ona şiddet uygulayan sadece erkekler değil kıskanç kadınlar da vardır. Emine kasabaya geldiği ilk günler bir hapishane koğuşuna yerleştirilir. Ağaçta olgunlaşan dut meyvesini paylaşmak istemeyen iki kadın mahkûmun şiddetine uğrar.

Lakin bir gün hapishane bahçesindeki ağaçta dutlar oldu. Yarımam, yarı olmuş silkinip yere düşenlerin beraberce yenmesine evvela ses çıkarmadılar, fakat meyveler pişip tatlılaşınca iş değişti. Hapse girmeye hakkı olmadığı halde mahpus baş başa verip konuştuktan sonra hiç yoktan bir kavga çıkardılar, Emine’yi iyi bir dövüdüler” (Karay, 2021, s.13).

Emine hapishaneden sonra kalem odacılarından birinin evine gider. Amacı, ihtiyar karı kocaya yardımcı olmaktır. Ancak ihtiyar odacının eşinin olmadığı bir gün eve erken gelmesi ve etraftaki kıskanç kadınların kışkırtmalarıyla Emine oradan da hırpalanarak kovulur.

Hele at dışarı, at dışarı!..” diye bağırdılar. İçeri girenler oldu. Biraz sonra Emine’nin bir bohça gibi dışarı fırlatıldığı görüldü. O hiç ses çıkarmıyor, elleriyle başını esirgemeye çalışarak yerde yatıyordu. Öbürleri, sanki bu sessiz, hareketsiz vücut onları ısıyor, sokuyormuş gibi korka korka haykırışarak, mütemadiyen nalınlı ayaklarıyla vuruşturuyorlardı (Karay, 2016, s,16).

Jandarma komutanı Dal Sabri içten içe Emine’yi arzulamaktadır. Ancak konumu ve toplumsal baskı yüzünden bu isteklerini Emine’ye şiddet olarak göstermektedir. Gürcü Server ve Emine arasındaki münasebeti öğrenen Dal Sabri çılgına dönerek Emine’ye şiddet uygular:

Kahpe bize de göz yumdurttu, hele bir payını vereyim!” diye bağırmış, Emine’yi çağirtmişti. İki jandarmaya tutturup kılıcının kabzasıyla onu bir iyi döverken: “Geldiğın gün sana uslu otur, yoksa kemiklerini kırarım dedimdi; al işte...” diye söyleniyordu. Her vuruşta biraz daha sakinleşiyor, yatamadığı bu kadını dövmekten adeta lezzet alıyordu” (Karay, 2021, s, 29-30).

Dal Sabri’den yediğı onca dayak Emine’yi uslandırmaz aksine arsızlaştırır. Dayaktan arsızlaşan Emine’yi cinsel bir objemişçesine okura sunulur. Emine Dal Sabri’nin darbeleri ile “kötü kadın” olduğu zamanlarda erkeklerden yediğı dayağı hatırlayarak haz duyar. “Lakin kadın dayağın lezzetinden adeta şımarmıştı. Donuk yüzü pembeleşmiş, o her zamanki kırmızı dudakları ise bilakis uçuk bir renk almıştı, gözlerinin siyahlığı şimdi yorgun dumanlı fakat ateşliydi yarı sarhoş gibiydi” (Karay, 2021, s.30). Hester,

asla Emine gibi hırpalanmamıştır. Emine kadar hakaret görmemiştir. Hester, sözlü şiddet bölümünde değinileceği üzere sözlü şiddete maruz kalır çoğunlukla. Emine gibi basit düşünceler içerisinde değildir. Emine dayaktan sonra bu dayağı yemenin hazzı içerisinde. “Çoktandır erkek dayağı yememişti. Onu galiba şimdi çok lezzetli bulmuştu...” (Karay, 2021, s.31) Hester de zina yapmasına rağmen eski kocasından şiddet görmez. Korkar ama fiziksel şiddete maruz kalmaz.

#### 4.4.2.Sözel şiddet

Sözel şiddet yine erkeğin kadını ruh hali üzerinde yıkıcı etkiler yapması olarak tanımlanır. Kadının üzerinde sözleriyle baskı kurmak isteyen erkek böylelikle kendini değersiz hisseden yetersiz hisseden kadın karşısında üstünlük kurabilir. Devletin görevlilerinden Dal Sabri, Emine’ye kasabaya ilk geldiği gün korku yaratmak maksatlı dediklerini yapmazsa şiddet uygulayacağını söyler. Erkeğin kadın üzerinde dayakla hakimiyet kurma düşüncesinin bir örneğidir.

Bana bak, dedi. Yatık Emine misin, Yanık Emine mi, her ne zerre ise bana onun lüzumu yok; burası Ankara değil, aklını başına al, uslu otur, yoksa ufak bir münasebetsizliğini duyarsam, seni karakola çeker eşşek sudan gelinceye kadar döverim, kemiklerin kırılır anladın mı? Şimdi arş! (Karay, 2021, s.11)

Kadının bir nesne olarak görülmesi ya da nesneleştirilmesi, şiddeti uygulayan erkek tarafından kullanılan mekanizmalardan biridir, zira kadını kişiliğinden soyutlamak şiddet uygulamayı kolaylaştırır.

Eşit olarak algılanan bir insana şiddet uygulamak zor olduğundan, şiddet uygulayan erkekler, şiddet öncesinde ve süresince kadını kişiliğinden soyutlayıcı mekanizmalar kullanmaktadırlar. Birçok erkeğin orospu, kahpe, sürtük gibi yakışıksız sıfatlar kullanmasının, kadını aşağılamanın yanında, onu cinsel bir nesneye indirgeyici işlevi de vardır (İlkkaracan ve Gülçür, 1996: 27 akt. Budak, 2017, s.139)

Yaptığı işten dolayı ahlak yönünden eksik olarak nitelendirilen Emine’ye çeşitli sıfatlar yüklenir. En başta devletin ona yüklediği uygunsuz takımın bir üyesi olduğunun hatırlatılması rencide edici bir davranış ve şiddettir. “Merkezi vilayette mütevadi vakalar hususuna sebebiyet veren uygunsuz takımından Yanık Emine” (Karay, 2021, s.7). Dal Sabri’nin Emine’ye kötü sözleri eser içerisinde sıklıkla görülen sözel hakaretler şeklindedir. “İyi mal olsa buraya gönderirler miydi” (age, s.11), “Bir dayak daha yersen geberirsin ha!” (age, s.20), “Kahpe bize de göz yumdurttu be hele bir payını

vereyim”(age, s.29). Devleti temsilen makamında bulunan Kaymakam da Emine için hakaret cümleleri kullanır: “Haspa orada rahat durmamış...” (age, s.13).

Toplumun her kesiminden kimse Emine’ye hakaret etme hakkını kendinde bulur. Kadınlar ona “kara gözlü büyücü” (age, s.15) derler. Fırından ona ekme vermeyen fırıncının söylediği “Hay çirkef hay, sıkılmasa fırını götüreceksin” (age, s.349) söylenen hakaret dolu sözlerden bazılarıdır. Hester de Emine gibi sözlü şiddete uğrar. Özellikle kaba püriten kadınları “ruhları yontulmamış” olanlar Hester’i yargırlar. “Biz beşimiz o şıllığı yargılamış olsaydık hımbıl hakimlerin kendisine uygun gördükleri bu hafif cezayla kurtulabilir miydi?” (Hawthorne, 2005, s.55) Bir başka kadın şu yorumu yapar “O ahlaksızın giysisinin göğsüne konacak bir damgadan rahatsız olacağını hiç sanmıyorum” (age, s.55) Acımasız olan bir başka kadın ise “...Bu kadın hepimiz için bir utanç kaynağıdır ölmesi gerekir” (age, s.55) der. Kendisini izleyen bayanlardan biri “İğne işlerinde çok hünerli olduğu kesin demekten kendini alamadı “fakat bu yüzsüz kaltaktan başka hangi kadın böyle bir şeyi gösteriye dönüştürmüş olabilir” (age, s.57) diye hakaret eder.

#### 4.4.3.Ekonomik Anlamda şiddet

Kadının ekonomik olarak kendini idare edecek kadar parasının olması en doğal hakkıdır. Maddi güç bir üstünlük aracı olarak kullanılıyorsa bunun altında kadını küçük düşürmek, cezalandırmak gibi amaçları taşıyorsa ekonomik şiddettir. Kadının meslek edinmesine, işinde yükselmesine engel olmak, gelinine ve birikimine el koymak, onu borçlandırmak, para biriktirmesine engel olmak, onu maddi açıdan sömürmek ekonomik şiddette çokça rastlanılan konulardır.

Kadının aile içinde ekonomik şiddete maruz kalma biçimleri çeşitlilik göstermektedir; Kadının parasını denetleme, kontrol etme, Kadının çalışmadığı durumlarda evin iradesi için yetersiz para vermek, Kredi kartına el koymak, Kadını çalışmaya zorlama, Mülkiyet hakkını kadının değil sadece kendi üzerine yapma, Kadının eğitim almasına engel olma (Akkaş&Uyanık, 2016, s.39).

Yatık Emine ne kadar uğraşsa da kendine gelir kaynağı olacak bir iş bulamaz. Emine’nin ekonomik anlamda kazancının olmaması, onu kimsenin işe almaması ile halk kasabada huzurun sağlanacağını düşünmektedir. Parası ve kalacak yeri olmayan Emine herkese yük olur. Aslında Emine’ye en büyük ekonomik şiddeti devlet uygulamıştır. Devlet onu maddi anlamda ve kalacak yer anlamında desteklememiş kişilerin eline ve vicdanına bırakmıştır. “Kasabada kimse Yatık Emine’ye ev vermek istemiyor, hiçbir



mahalle onu almaya katlanamıyordu” (Karay, 2021, s.12). Toplumun Emine’ye yaptığı ekonomik şiddeti Refik Halid Karay eserin en başından sonuna kadar okura hissettirir. Ancak Karay Emine’nin bu durumuna müdahale etmez. Emine her zaman vasıfsız ve acizdir. Emine kadınların şiddetine uğradığı bir gün eczanede yaralarını saracak para bulamaz. Rum eczacı da yaralarını sarmaz. “İhtiyar Rum eczacı yaralarını yıkayıp sarmamıştı. Ecza parasını nereden alacaktı?” (age, s.16)

Emine şiddet gördüğü yahut ortada kaldığı her vakit geçici olarak bir yerlere yerleştirilir. Hastanede kaldığı bir dönem keyfi yerindedir ancak orada da rahat yüzü görmez. Dal Sabri’nin ona iş bulması konusunda söyledikleri de manidardır çünkü işveren yoktur. “Ne o, dedi, hastane hoşuna mı gittiydi? Ye, iç, keyfini de getir, âlâ...Ben sana bir şey söyleyeyim mi? Bir daha hükümet tarafına ayağını attığını duyarsam karakola tıklarım! Çamaşıra git, hizmetçilik et, çorap ör, dikiş dik, geçin, anlaşıldı mı? Yallah!” (Karay, 2021, s.25) Emine kaderine mahkûm edilmiştir.

Hester’de Emine’nin çaresizliği görülmez. Hester zor durumlarda bile dik durmayı başarabilmiştir. Hapishane süresi dolduktan sonra Hester mental olarak güçsüzdür. Her şeyden toplumdan uzak da olsa kendine kalacak yer bulabilmiştir. “...Kentin dış mahallelerinden de ötede kimsenin oturup yaşamadığı bir arazide boş duran sazdan damlı küçük kulübeyi bulup yerleşti” (Hawthorne, 2005, s.82). Hester parası olmasa da Emine gibi kimseden ekmek yahut yardım dilenmez. Aç kaldığı için Emine gibi hırsızlık yapmaz. Hawthorne parasının kaynağını söylemese de Hester’in maddi sıkıntısının olmadığını belirtir. “Orada yapayalnız yaşamasına ve kimsenin kendisine yardım etmecesaretini gösterememesine karşın Hester’ın pek maddi sıkıntısı yoktur. “Nakış işlemedeki yeteneği o tür lüks şeylere önem verecek durumda olmayan bir toplulukta bile minik kızının ve kendisinin gereksinimlerini karşılamasına yetiyordu” (Hawthorne, 2005, s.84). Yazar kadından yana korumacı tavır takındığını Hester’i mağdur etmeyerek, asaletini bozdukmayarak göstermiştir. Gerek *Kızıl Damga’da* gerek *Yatık Emine’de* baskıcı toplumlarda yaşayan iki günahkâr kadın ekonomik olarak şiddete uğrar. Hawthorne korumacı davranarak kapalı bir toplumda- ki bu toplum süse önem vermez- nakış işleyerek ve nakışlarını toplumun ileri gelenlerine beğendirerek Hester’e ekonomik kazanç sağlar.

Göğsüne işlemiş olduğu o son derece, son derece yaratıcı olduğunu ve parmaklarının ustalığını gösteren A harfî saraylarda yaşayan asil bayanların bile ilgi ve beğenisine layık nitelikteydi. Yeteneğinin göstergesi olan böyle bir güzellik özellikle ipek

üzerine altın simle işlendiğinde çok çarpıcı oluyor insanın içini ferahlatıyordu (Hawthorne, 2005, s.84).

Emine devletin ileri gelenleri tarafından ilgisiz kalınarak aç bırakılır ancak Hester meziyetlerini arttırır., Hester'e ilgi artmış nakışları üst kesimden kişilerin yakalarını süsler olmuştur.

Önünde berbat bir gelecek uzanan bir kadına karşı duyulan acıma veya insanların ufak tefek önemsiz süslere karşı her zaman duyduğu ilgi ya da anlayamayacağımız bambaşka bir neden günümüzde olduğu gibi o zaman da pek çok kişinin arayıp da bulamadığı bir ilginin Hester Prynne yönelmesine neden olmuştu. Belki genç kadın topluma gerçekten lazım olan bir boşluğu doldurmuştu. Tüm boş zamanını kapsayacak kadar sipariş alması, insanların gösteriş merakının, törenlere ve resmi toplantılara onun günahkâr ellerinin yarattığı giysilerle katılmayı bir ayrıcalık saymaya kadar ileri gittiğinin bir göstergesiydi. Nakışları Vali Bey'in yakasını, subayların pelerinlerini, hakimlerin cübbesindeki şeritleri, bebeklerin minik şapkalarını süslüyor, ölümlerin tabutlarının içinde kapalı kalarak çürümeye bırakılıyordu (Hawthorne, 2005, s.85)

Hester'e verilen en büyük ceza gelinlerin duvak siparişinin yaptırılmaması olur. Günahkâr bir kadının “ancak, saf ve temiz, utangaç gelinlerin pembe yanaklarını örten beyaz duvakları işlemesi (Hawthorne, 2005, s.86) uygun görülmemiştir.

#### **4.4.4.Güzellik ve Cinsellik Üzerinden Kadın Bedeni**

Kadın bedeni gerek geleneksel toplumlarda gerekse modern toplumlarda ilgi çekmiş ve çoğunlukla da cinsel anlamda ele alınmıştır. Kadın bedeni erkeği baştan çıkarıcı ve ayartıcı bir görev üstlenmiştir. Böylelikle patriarşinin ellerinde karşılıksız çalışan bir nesneye dönüşmüştür.

Beden, insanın kişiliğinin oluşmasında en önemli parçalardan biridir. İnsanlar tanıştıkları diğer insanlar ile bedenleri aracılığıyla iyi yahut kötü iletişim kurarlar.

Bedenin doğasına ilişkin yapılan her yorum, söylem, kullanılan dil ve o dile kaynaklık eden kültürün sembolizmidir. Bu sebeptendir ki insan bedeni salt bir organizma değil, tarihsel ve kültürel olarak belirlenen bir varlığa da tekabül etmektedir. Birçok kültürde bedeni boyamak, kesmek, delmek ya da biçimsel bozuklukları yaratmak gibi işlemsel ayinsel törenlerle gerçekleştirilir. Bedene yönelik gerçekleştirilen bu işlemler çeşitli sembolik anlamlara gelmektedir. Böylece tarihsel ve kültürel ortam insan bedenini -olan ve olması gereken – ve bedenini

kullanımına ilişkin normları belirlemektedir. (User, 2010, s.134 akt Bilgin, 2016, s.220)

Patriarşinin yüklediği değerler gereği kadın, erkeğin cinsel anlamda partneri olmasının yanında soyunu devam ettiren, evde çocuklarına bakan karşılıksız çalışan bir metadır. Kadının bu zorunlu görevleri ergenlik çağına geldiğinde başlar. Ergenlik çağına gelen kız çocuğu anne olmaya ve evlenmeye hazır hale getirilir. Namus kavramının kadın bedeni üzerinden ele alındığı toplumlarda kadın cinsel anlamda kendini iyi korumalıdır. Kadın erkeğin yolundan gider onun her türlü isteğini gerçekleştirirse ondan iyisi yoktur. Ancak soran, sorgulayan yeri geldiğinde reddeden kadın her türlü istismara ve şiddete uğrar. Kadının namusu elden giderse ilk iş onun canı alınır. Töre cinayetlerinin başlıca sebebi de budur.

Kadına sosyalleşme sürecinde bedenini nasıl kullanması, algılaması ve nasıl davranması gerektiği öğretilir. Kadın da bu ikincil, itaatkâr, baştan çıkarıcı, ayartıcı, erkeğin bakışına sunulan ve beğendirilmesi gereken bedensel konumuna göre giyinmekte, yürümekte, konuşmakta, davranış ve tutum sergilemekte ve cinsel pratiklerde bulunmaktadır. Günümüzde kadının kendisini daha çok bedeni üzerinden ifade etme kaygısının arka planında modern toplumlarda “baştan çıkarmanın kadın için “doğal tutum” olarak toplum tarafından kabul edilmesinden, güçlendirilmesinden veya yönlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. (Bilgin, 2016, s.225)

Ataerkil toplumlarda yahut modern toplumlarda kadın ruh ile beden ilişkisini kaybetmiş ve beden böylelikle masumiyetini de kaybetmiştir. Aristoteles “ruh ve bedenin bir olup olmadığı sorusunu gereksiz bulur ve bütünüyle bertaraf edildiğini söyler” (Butler, 2014, s.51) Ruhu bedenden ayrılan kadın tüketim kültürünün de aradığı şey olmaktan öteye gitmez. Günümüzde kadın bedeni neredeyse cinsel anlamda pornografik bir şekilde sunulmaktadır. Kadın, bedenini kullanarak karşı cinsi ayartmakta ve her türlü kötü hareketi gerçekleştirmektedir.

...bana göre ayartmak demek insanın hiç farkında olmadan başkasına karşı tamamen sorumlu hale gelmesi, kendini onun gözüyle görmesi ve ona onun görmek istediği şekilde görünmesi demektir. Ayartmak demek insanın hiç farkında olmadan sunduğu görünümle başkasını tuzağa düşürüp onu elde etmesi demektir. Kesinlikle vazgeçmeyeceğim bir şey varsa o da bu farkında olmama durumudur, çünkü ben mücadelemibüyüleyici bir nesneye dönüşerek sürdürmek isterim(Baudrillard, 2011, s.155-156).Şeklinde açıklamaktadır

Kadın Âdem ve Havva'dan beri suçlanan diğer cinstir. Havva'nın cazibesini kullanarak Adem'i cennetten kovdurduğuna inanılır özellikle Püriten inançta da hâkim olan bu anlayış sebebiyle doğan her çocuk günahkardır. Edebi eserlerde yazarların kadını ele alış biçimleri bu noktada önemlidir. Yazar ele aldığı kadın karakterine Havva'nın günahkarlığını mı yüklemiştir yoksa suçu tek tarafa yüklemeyen kadından yana tavır mı sergilemiştir, önemlidir.

Emine kötü yola düşmüş bir kadındır. Onun nasıl kötü yola düştüğü ile alakalı bilgi verilmez üstünkörü geçiştirilir. Emine'nin başına ne gelmiştir? İstismar mı? Encest ilişki mi? Belli değildir. Oysaki yüzeysel olarak geçilen bu olay toplumun en büyük yaralarından birisidir.

Emine kötü yola düştüğünden beri kapısına çok erkek gelir gider. Bu erkekler Emine'yi anlık hazları için kullanmışlardır. "...fakat kadın başka adamlar tarafından sık sık uyandırılmaya alışık olduğundan ve kafasında birbirine karışmış birçok erkek isimleri dolaştığından birden gelenin kim olduğunu ve nerede bulunduğunu hatırlamıyor" (Karay, 2021, s.27) Toplum Emine'nin şahsında kadına cinsel bir nesne nazarıyla bakmıştır. Bu sapkınlıklarını örtmek için Emine'yi yargılamışlardır. Topluma göre erkeği baştan çıkarıcı kadındır. Haliyle Emine bütün kötülüklerin kaynağıdır. Ataerkil düzende ve dışarıya kapalı toplumlarda kadın kendini tanımlayan simgeleri kendisi belirleyemez. Bu simgeler kadının doğumundan itibaren ona verilmeye başlanır.

Gerek ilkel gerekse uygar dünyada erkeklerin dünyası olduğu için kadına değin kültürü biçimleyen fikirlerde erkeklerin kafasında gelişen fikirlerdir. Bize öğretilen kadın kavramı erkeklerin yarattığı ve erkeklerin gereksinmelerine karşılık verebilecek biçimdeki kadındır. Erkeklerin bu gereksinmeleri kadının başkılığından gelen bir korkunun sonucudur (Millet, 2011, s.83-84).

Emine ataerkil toplumdaki erkek zihniyetin kurbanı olmuştur. Kasabadaki erkekler Emine'yi gizliden gizliye arzularlar. Emine açık saçık giyinmese de kapalı da olsa ona bakan art niyetli gözler kapalılığın ardındaki çıplaklığı da arzular. "Erkeklerde merak daha fazlaydı: Acep ne biçim karıymış ki bu ...diye topladıkları dere boyunda konuşurlar fakat evlerinde sormaya cesaret edemeyerek zihinlerinde Emine'yi büyütürlerdi" (Karay, 2021, s.14). Emine'yi arzulayanlardan biri de Dal Sabri'dir. "Cinsel arzu Refik Halit'in çokça takıldığı bir duygudur. Bütün erkeklerin bu istekleri bu şekilde dışa vurulur" (Karataş, 2020, s.12). Emine'nin bu kadar erkeğin arzusunu kabartan yanı gözleri ve özellikle de bakışlarıdır.

Emine zayıf, çelimsiz bir kadındı; fakat çirkin değildi. Duru beyaz, birbirine uygun, ufacık çehresi üstünde insanı şaşırtacak kadar kara, kapkara ve parıl parıl iki gözü vardı. İnsan gözünden ziyade bunlar kafese konmuş vahşi, yırtıcı hayvanların içleri hırs, haşinlik ve ürkeklikle dolu heybetli, fakat zebun gözlerine benziyordu. Bu gözlerin en ehemmiyetli hassası dişiliği idi; hırsını bir türlü yenemeyen, bir türlü cinsiyeti teskin edilemeyen bir kısrak bakışıyla erkekleri süzerken insanın, damarlarına bir ılık duygu yayardı. Kimin karşısına çıkarsa peçesini kaldırıncaya gözlerinin izini bırakır, birkaç gün ara sıra kendini düşündürür, hatırlatırdı. O harap, hasta, zebun vücudunun üstünde bu gözler ne kadar sağlam ne sıhhatli ve kudretli dururdu. İnsan, onların böyle bir kadına nasip oluşuna acır, yakıp perişan etmesi lazım gelen baygınlıklarından ancak birtakım serserilerin tattığına kızardı. Emine'nin dudakları da kendiliğinden fazla kırmızı, adeta boyalı idi gibiydi. Dudağa allık sürmesini bilmeyen bu memlekette duru beyaz çehre üzerindeki kırmızılık da çok tesirli oluyordu. Sonra onun endamsız, zayıf vücudunda ısınmış bir tuğla gibi çok adi, fakat işleyici, devamlı bir sıcaklık da vardı (Karay, 2021, s.15).

Alıntıya bakıldığında kasabaya dışarıdan bakan anlatıcının Emine'ye karşı olumsuz tutumu görülmektedir. Anadolu halkının ikiyüzlülüğünü ve devleti temsil eden yetkililerin görevlerini kötüye kullanmalarına odaklanan yazar anlatıcıya eserini devretmiştir. Dolayısıyla Emine'ye söylenen sözler, ondan bir parça cinsellik medeti uman erkeklerin düşünceleri yazarı çok ilgilendirmez. Bu yüzden Dal Sabri Emine'yi her gördüğünde zihninden geçirdikleri sebebiyle Emine değersizleştirilir. "Kapıdan giren kızıl bir aydınlık altında hiç de fena görünmüyordu; yüzü ne kadar beyaz ve dudakları ne kadar kırmızıydı; haspa burada bile muhakkak düzgününü sürüyor, allığını unutmuyordu" (Karay, 2021, s.20).

Nathaniel Hawthorne de Hester'in fiziki özelliklerini ön plana çıkarıcı cümleler kullanmıştır. Ancak Hester'in duruşu ve asaleti Emine kadar basit değildir. Yazar Hester'i günahına rağmen ilahlaştırmış ve onu kimsenin ellerine bırakmamıştır. Fakat Hester'in saçları ve fiziksel özelliklerinin cinsel bir objemiz gibi sunulması yazarın koruyucu tavrı ile çelişki yaratmıştır.

Kadın genç, uzun boylu, oldukça yapılı ve gösterişliydi. Vücudunun hatları kusursuzdu. Gür, siyah saçları son derece parlaktı adeta güneşin ışıklarını yansıtıyordu. Son derece düzgün yüz hatları dupduru bir teni kalemle çizilmiş gibi biçimli kaşları derin bakışlı iri siyah gözleri vardı (Hawthorne, 2005, s.57)

Hester güzel olmasaydı yaşlı kocası Chillingworth onun genç bedenine sahip olmak için hırs yapmazdı, Hester güzel ve çekici olmasaydı Püritenlerin en önemli dini lideri Dimmesdale onunla zina günahını işlemezdi. Güzellik ve çekicilik gibi ifadeler ideal ve seksi olan beden ile ilişkilendirilmiştir. Güzel kavramı ve cinsel haz beden üzerinden adlandırılmıştır.

#### 4.4.5. Toplumsal Tecrit ve Baskı

Tecrit kelime anlamı olarak “ayırma, ayrı bir tarafta tutma”, felsefi anlamda ise “soyutlama” anlamına gelmektedir (<https://sozluk.gov.tr>, erişim tarihi,15.06.2023). Topluluk halinde yaşayan insanlarda birlikte olma bilinci oluşur. Toplumun her bir ferdi içinde bulunduğu topluluğa karşı sorumludur. Bu sorumluluk sosyal duygunun da oluşmasını sağlamaktadır. Toplum içerisinde her birey birbirine karşı ilgilidir bu ilgi toplumdaki soyutlanmanın da önüne geçmiştir. Toplumdan dışlanan kimseler toplum için tehdit oluşturur. Adler, ihmal edilmenin kişileri suça götürdüğünü söyler. “Eğer sosyal duygu açısından yetersizlik varsa ve bireyler ihmal edilmişse suç işlemeleri olasıdır” (Adler, 2007, s.86). Karay, toplum içerisinde önemli kavramlardan olan namus, ahlak ve şeref üzerinden yaklaşarak bu değerlerden yoksun olan Emine’nin nasıl tecrit edildiğini ele almıştır. Okura sunulan kasabanın “Kadınlarında ne bir oynaklık, erkeklerinde ne bir haşarılık...kaçma, sevişme gibi hadiseler enderdi, ahlaksızca vakalara da binde bir tesadüf edilmezdi.” (Karay, 2021, s.9)

Toplumun namusu genelde kadın üzerinden anlaşıldığı için “Türk toplumunda da namus denilince akla kadının iffeti gelir” (Bağlı ve Özelisel, 2011, s.37) Emine iffetsiz bir kadındır ve onun içinde olduğu toplum ile çatışması güçlü bir şekilde verilmiştir. Kasabada sosyal duygunun zayıf olmasından dolayı toplum Emine’yi kazanma derdinde değildir. Böylesine donuk bir kasaba ahlaken ıslah olması için gönderilen Emine’yi asla kabul etmez. Emine “bitip tükenmez uygunsuzluklara sebebiyet vermiştir” (Karay, 2021, s.10). Çünkü bu kasabada:

Hayatın aşağı tabakalarda insanları kasıp kavuran, çarpışıp didindiren fırtınaları burasını tutmuyordu. Burada maneviyat itibarıyla da durgun, tahavvülsüz bir hava, karları lapa lapa yağın, sakin bir dağ havası vardı. Köylerinde ahali apaçık, kaç göçsüz gezip yaşadıkları halde bu kasabada kadınların bir gözünü görmek imkansızdı. (Karay, 2021, s.9)

Kasabaya gelen Emine’de ahlaksız davranışlar görülmez. Ancak onu dışlamayı kafalarına koyan toplum her yerde ona zorluk çıkarır. Dökmen önyargının cinsiyet kalıpları ile birleştiğinde bazı davranışların sosyal ortamda sergileneceğini söyler. “Sosyal ortam bu beklendik davranışların ortaya çıkmasını sağlayacak şekilde oluşturulur, sonuç ise kendini doğrulayan kehanettir.” (Dökmen, 2015, s.96). Emine kapı arzuhalci arar ancak hiçbirisi Emine’nin işlerini yapmak istemez. “Bir gün sıkıca örtündü, arzuhalcilere birer birer başvurdu. İtibarlıları derhal bu yabancı ve çarşafli kadının kim olduğunu seziyorlardı ve mevkilerinin şerefini korumak için daha lakırdı söylemesine meydan vermeden “Başka dükkâna, bizim vaktimiz dar!” bahanesiyle başlarından savıyorlardı” (Karay, 2021, s.23) Emine’ye karşı en baştan önyargılı davranan kasaba halkı Kaymakam’a çıkarak şerefli kasabalarından bu namussuz kadını göndermelerini isterler. Emine bu kasabada açlıkla sınanır, evsiz kalır, dışlanır. Sahipsizlikten Gürcü Server ile beraber olduğunda bile Emine suçlanmış Server’i korumak adına görev yeri değiştirilmiştir.

Hayat kadınlarının zorlu koşullarını bilen ve onların yaşadıkları bu hayattan kurtulmasını isteyen çoğu insan tezat bir şekilde onların toplum içerisinde barınmalarına da engel olur. Emine soğukların başladığı bir gün akşama kadar devletin koruma görevlisi polis memurunun kapısında bekler ancak memur onun isteklerini hiçe sayar ve Emine’yi azarlar. “Kırk gün beklesen de nafile...diye haykırır” (Karay, 2021, s.32) Vicdan sahibi her insanın aç kalan birine bir lokma bile olsa vermesi gerekir. Emine bu toplum içerisinde tecrit ve baskıyı şiddetli bir şekilde yaşamıştır.

Hester Prynne de Emine gibi Pürüten topluluğun içerisinde tecriti yaşamıştır. Zinayı kendi normlarının ihlali sayan Pürüten toplum ile Hester çatışma içerisinde. Pürüten toplum Hester’i utanç kaynağı olarak görür ve elleri kirlenmiş bu kadını A damgasını göğsüne işlemekle ve ömür boyu taşımakla cezalandırır. Hester için en büyük tecrit bu A harfidir. Ancak Hester Prynne güçlü bir kadındır. Aşağılanma ve hakaretlere metanetle yaklaşmış göğsündeki damgayı utanmadan büyük ve parlak bir şekilde işlemiştir ve damgayı görenler onun ceza için olduğunu unutmuşlardır “Tüm dikkatleri çeken, sahibini adeta değiştiren, onu oldukça iyi tanıyanları bile ilk kez karşılaşıyorlarmış gibi şaşkınlığa düşüren şey göğsüne işlemiş olduğu görülmemiş güzellikteki kocaman kırmızı A harfiydi” (Hawthorne, 2005, s.57)

Hester tecrit amaçlı bir süre hapisnede tutulur. Hapishane onun toplumun rencide edici hareketlerinden kaçış yeridir. Oradan ayrıldığında “...her adımda duyduğu acı, daha önce size anlattığım tüm kent halkının gelip kendisini parmakla gösterip seyrettiği teşhir sırasında hissettiğinden belki de daha da güçlüydü.” (Karay,2005, s.81) Hester hapishane kapısından çıkarken başına gelecekleri düşünerek ve hesaplayarak atıyordu. Emine gibi karar verme yetisinden yoksun değildi. Emine yerine kararları hep etrafındakiler veriyor o sadece uyguluyordu. Ama Hester böyle değildir. Başına gelecekleri önceden düşünür ve ona göre hazırlıklı olur. “Zamanla kişiliğini yitirecek, rahiplerin ve ahlak hocalarının kadının zayıflığını ve günah dolu tutkuların esiri olduğunu kanıtlamak için kullanacakları bir simgeye dönüşecekti. Saf ve temiz gençlere, günahın somut bir örneği olan göğsü kızıl damgalı kadına bakıp ders almakla öğütlenecekti” (Hawthorne, 2005, s.82) Hawthorne Hester’e tecrit edildiği bu yerde yaşamama başka yerlere özellikle doğduğu yere yahut onu kimsenin tanımadığı yerlere gitme özgürlüğü sunar. Emine bu konuda özgür değildir gitmeyi dahi düşünmez. Hester bir yere ayrılmaz. Kaderine kendi kararıyla boyun eğer. “New England yarımadasının uç kısmına yakın bir yerde, kentin dış mahallelerinden de ötede, kimsenin oturup yaşamadığı bir arazide boş duran sazdan damlı küçük kulübeyi bulup yerleşti” (Hawthorne, 2005, s.84) Hester herkesden uzakta bulduğu evine “gözetimi ve denetimi altında yaşadığı hakimlerin onayıyla” (Hawthorne, 2005, s.84) yerleşir. Emine de evi devlet görevlilerinin yardımıyla bulur ancak orada resmen kaderine terkedilir aç ve susuz bırakılır.

Hester ise “kimsenin kendisine yardım etme cesaretini gösterememesine karşın” (Hawthorne, 2005, s.84) maddi sıkıntısı yoktur. Püriten toplum dışladığı Hester’e ayrıca da gelir kapısı olmuştur. “...ölen kişinin giysilerinin, yakınlarının acısını yansıtan siyah kostümlerin ya da kar beyaz örtülerin, ağır işlemlerle bezenmiş olması geleneğine sıkı sıkıya uyulduğundan Hester’in yardıma çağrılması gerekiyordu” (Hawthorne, 2005, s.85) Emine’yi dışlayan toplum ona asla iş vermez. Hester yeteneğinden dolayı kazanç kapısı sağlasa da “karşısındakinin her hareketi, her sözü hatta susup konuşmaması onun dışlandığını, ayrı bir dünyada yaşıyormuş gibi yalnız olduğunu diğer insanlardan bedensel ve duygusal olarak farklı olduğunun düşünüldüğünü ima ediyordu –zaten çoklukla bunu yüzüne karşı- söylüyorlardı” (Hawthorne, 2005, s.87).



Sadece Hester değil “günah tohumu”, “şeytanın çocuğu” olarak adlandırılan kız Pearl’da “annesi ile aynı sınırlar içerisine hapsedilmiş, toplumdan dışlanarak yaşıyorlardı” (Hawthorne, 2005, s.96) Toplum Hester ve kızı Pearl’i tecrit etse de zamanla Hester’in yardımseverliğini ve yeteneklerini görür ve ona değer vermeye başlarlar. “İnsanlar onda öyle büyük bir güç ve öyle büyük bir sevgi ve yetenek görüyorlardı ki kırmızı A harfini ADULTERY yani zina olarak değil de ABLE yani becerikli olarak yorumlamayı tercih etmeye başlamışlardı” (Hawthorne, 2005, s.160). Hester tecrit edildiği toplum tarafından yüceltilmiş oysa Emine ölüme mahkûm edilmiştir.

## 5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tez çalışmasının amacı farklı kültürlerde ama birbirine yakın zamanlarda yazılmış olan *Kızıl Damga* romanı ve *Yatık Emine* adlı öyküde ortak temalardaki benzerlik ve farklılıkları vermek olmuştur. Çalışmada Nathaniel Hawthorne ve Refik Halid Karay'ın kadını ele alış biçimleri eserlerin kadın karakterleri Hester Prynne ve Yatık Emine üzerinden saptanmaya çalışılmıştır. Feminizm kadın haklarını ve çıkarlarını korumaya çalışan, cinsiyetler arasında sosyal, ekonomik ve siyasal eşitliği amaçlayan bir harekettir. *Kızıl Damga* ve *Yatık Emine* adlı eserlerde seçtiğimiz erkek yazarların eserlerinde kullandıkları dil ve ifadeler bu noktada önem taşımaktadır. Eserlerin içerisinde verilen mesajlar ve anlatılar bizlere yazarların feminist yaklaşım sergileyip sergilemediklerini göstermiştir.

Hawthorne *Kızıl Damga*'yı yazdığı dönemde çoğu yazar mesajlarını iletmek için erkek karakterleri seçmiştir. Ancak Hawthorne hem kadın hem de erkek karakterlere eşit oranda yaklaşarak toplumsal cinsiyet eşitliğini de desteklediğini göstermiştir. Böylelikle Hawthorne, feminist düşüncelerini Hester aracılığı ile vermiştir. Hawthorne'un kadına önem veren ve kadını anlayan, kadının yanında olduğunu gösteren ifadelerinin ardında yukarıda hayatını anlatırken bahsettiğimiz iki kız kardeş ve bir anne ile hayat sürmesinin önemi çok büyüktür. Babası öldükten sonra ömür boyu kendini toplumdaki tecrit etmek zorunda kalan annesine olan özlemini Hester ile anlatmak istemiştir. *Kızıl Damga*o zamanlar küçük bir çocuk olan Hawthorne Püritenliğin katı kurallarından dolayı annesi ile tam anlamıyla yaşayamadığı çocukluğunun acısını çıkartmak amacıyla yazdığı bir eserdir. O Hester'i güçlü yapmıştır ve Hester'e karşı oldukça anlayışlıdır. Okur Hester'e kızgınlık duymaz çünkü onun üslubu yaşadığı çağda kadınlığın getirdiği zorlukların tüm etkilerini anladığını ve hatta bu zorlukların basitçe çözümlenemeyeceğini anladığını da göstermektedir. Hawthorne hayata sadece erkek gözünden değil kadın gözünden de bakmıştır. Hester'in tam olarak ifade edemediği düşüncelerini, ihtiraslarını, canlılığını, isyanını da Pearl üzerinden verir ki bu da zaferle sonuçlanan bir süreçtir. Kadınlar toplumun normlarına karşı savaşlarını kazanmışlardır.

Refik Halid Karay için de annesi çok önemlidir. İlk eğitimini, terbiyesini hatta mizah yönünü annesinden almıştır. Ancak Yatık Emine'de anlatıcının kaderine bırakılan Emine kadından yana bir tavır ve dil ile anlatılmamıştır. Refik Halid Karay Türk Edebiyatında Anadolu'nun ilk gerçekçi hikayesini yazmıştır. Özellikle sürgünden sonra dönemin

siyasi ve sosyal olaylarına tepki olarak sosyal tenkite yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda Refik Halid kenara çekilip anlaticıya devrettiği eserinde sosyal bir yara olan düşkün kadın Emine'nin yok olmasına ses çıkarmamıştır. Namuslu görünen “şerefli kasabada” insani değerlerin çürüdüğünü bunun yanında cinsel ve ahlaki sapıklığın nasıl ileri boyutlarda yaşandığını gözler önüne sermiştir. Ne yazık ki Emine'yi kurtaracak çareler pas geçilmiştir. Emine ötekileştirilerek yok edilmiştir.

Nathaniel Hawthorne'un *Kızıl Damga* eseri ve Refik Halid Karay'ın *Yatık Emine* adlı eseri üzerine bu zamana kadar herhangi bir karşılaştırma yapılmamıştır. Çalışmanın bundan sonra yapılacak çalışmalara katkı sunacağı düşünülmektedir. Çalışmamıza toplumsal gerçeklik, Marksizm, varoluşçuluk, psikoanalitik açıdan yaklaşıp da eser psikoanalitik açıdan da derinlemesine incelenecek özelliklere de sahiptir. İlerde psikoanalitik açıdan Hester Prynne ve Emine'nin karşılaştırılmalı çalışması yapılabilir. Bunun yanında *Kızıl Damga* romanında yer alan sembolik isimler de bir başka çalışmanın konusunu oluşturabilir.

### 5.1. Eserlerde Tespit Edilen Benzerlikler

*Kızıl Damga* ve *Yatık Emine* adlı eserlerde ataerkil toplumun, ağır ve soğuk havası betimlenerek verilmiştir. Hester Prynne ve Emine buldukları toplumun dini normlarına göre iki günahkâr kadın olarak görülmektedir. Hester dini anlamda bir lider olan Dimmesdale ile zina yapar, Emine ise nasıl olduğu belli olmayan bir şekilde fuhuş batağının içine düşer. Hester'in Püriten toplumu ve Emine'nin İslami toplumu için bunlar kabul edilebilir şeyler değildir.

Günahların işlenişi farklı olsa da toplumun karar mercileri tarafından Hester ve Emine'ye ceza verilir. Hester göğsünde zina anlamına gelen A harfini ömrünün sonuna kadar taşımaya mahkûm olur. Emine'nin ise sorun çıkardığı yerden alınarak sözde ahlaklı bir kasabaya yollandığı söylenerek ironik bir anlatım yapılır. Yatık Emine'de ataerkil kültürde yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliği Emine'nin erkekler tarafından arzulanması ve hiçleştirilmesi ile verilmişken, Nathaniel Hawthorne Hester'in zina suçunu kabul etmesi Dimmesdale'nin suçu üstlenmemesi üzerinden vermiştir.

Hester Prynne ve Yatık Emine fiziksel özellikleri ile cinsel bir obje olarak gösterilmişlerdir. Emine'yi çekici yapan gözleri ve dudaklarıdır. Hester'in ise gözleri, gür saçları ile düzgün fiziği onu çekici yapmaktadır. Hester ve Emine kendi hemcinsleri tarafından sözlü şiddete uğrarlar. *Kızıl Damga* ve *Yatık Emine'de* hemcinslerinin ve toplumun karakterlere hakaretine rağmen onlardan yana tavır sergileyen erkek

karakterler vardır. Emine’de bu arzuhalci olarak karşımıza çıkar, Hester’de ise kadınları susturan isimsiz bir erkektir. İki eserde de kadın karakterler toplumdan tecrit edilmiş ötekileştirilmiştir.

## 5.2. Eserlerde Görülen Farklılıklar

Nathaniel Hawthorne’un babası öldüğünde annesi kendini siyah bir peçe altına hapseder ve ömrünün sonuna kadar da toplumdan kendini dışlar. O zamanlarda küçük olan ve iki kız kardeşi ile büyüyen Hawthorne’un anne özlemi onun eserlerine de yansır ve kadına yönelik empati kurmasına neden olur. James Russel Lowell, Branson Alcott ve George S.Hillard onun kadınlara olan empatisinden rahatsız olurlar ve Alcott’a göre “O erkeksi kılıktaki hapsedilmiş bir küçük hanımdır” (Bloom, 2008, s.6). Her ne kadar kadınsı olarak düşünülse de aslında üç kadınla yaşamının ve kadın ruhunun nasıl olduğunu iyi bilmenin belirtileridir bunlar. Hawthorne eserinde toplumsal cinsiyet ve dönemin katı adetlerine ait tüm kuralları da altüst ederek kadından yana bir tavır sergiler. Kadınlara verdiği destek onun kendi hayatındaki kadınlardan da geldiği söylenebilir çünkü onun hayatındaki kadınlar ayrıca da onun ilk okurlarıdır da. Refik Halid Karay da anne kavramı önemlidir. Bunun yanında iki kadın da eş olarak hayatına girmiştir. Ancak Emine’yi anlatıcının ellerine teslim ettiğinde onu koruyucu yahut kayırmacı, önemseyici cümleler kurmaz. Toplumda olduğu gibi kullanılan cümlelerden yola çıkarak anlatım sergilemiş kendine ait düşüncelerden uzak durur.

Nathaniel Hawthorne Hester ile kadınların en ağır şartlarda bile ne kadar güçlü olabileceğini göstererek değişimin kadından başlaması gerektiğini anlatmak istemiştir. Kadın ataerkil güç karşısında güçsüz değildir.Hawthorne Herter’den güçlü savaşçı bir arketip ortaya çıkarmıştır. Emine ise ataerkil karşısında güçsüz, aciz, kim ne derse oraya giden bir kadındır. Kadın ataerkilin katı kuralları altında ezilir. Zina günahını işleyen Hester göğsünde ömür boyu taşıyacağı bir A damgası ile gezerken, fuhuş yapan kadın Emine bir başka kasabaya sürgüne gönderilir. Hester ve kızı Pearl eserin sonunda toplumun gözünde yüceleşirken, Emine sefalet içerisinde ölür.

*Kızıl Damga*’da erkek karakterlerden Dimmesdale suçunun verdiği vicdan azabıyla ölür, Hester’in kocası Chillinworth ise hırslarının esiri olduğunu kabul ederek tüm servetini Pearl’e bırakır ve kuruyarak ölür.*Yatık Emine* eserinde ceza Emine’ye kesilirken erkek karakterler bunca yaptıklarına rağmen hiçbir hezimete uğramazlar eski yaşamlarına devam ederler. Emine devletin üst yetkililerinden fiziksel şiddet görürken Hester’de bu asla yaşanmaz.

Emine ekonomik olarak hiçbir Şeye sahip değildir. Acınacak bir halde s¼rekli ekmek yemek dilenir. Hester ise hiç ekonomik sıkıntı yaşamaz. Parası ve kalacak yeri vardır. B¼ylelikle Hawthorne onun ruhunun incinmesine asla izin vermez. Hawthorne'un eseri edebiyatta yer alan kadın tasvirlerine ve ataerkil zihniyete ağır P¼riten kanunlarına karşı bir protesto iken eser feminist bir d¼ř¼nceyi de destekler niteliktedir. Oysa Refik Halid Karay'ın eseri için aynı Şeyi s¼ylemek m¼mk¼n değildir. D¼nemin toplumsal d¼zenine bir eleştiri yapsa da kadını o d¼zenin ellerine teslim etmiştir.

## KAYNAKÇA

- Abrams, M.H. (1999), *Qiossary of Literary Term*, Boston: Earl McPeek
- Adler,A. (2007), *İnsan Tabiatını Tanıma*, (çev.Ayda Yörükkan), İstanbul, İş Bankası Yayınları.
- Afşar, S. (2015), *Türkiye’de Şiddetin Kadın Yüzü*, Sosyoloji Konferansları,No52,s.715-753,
- Ahmed, SS.and Hassain, K., (2022), *Sin and Punishment in the Scarlet Letter a Feminist Perspective*, IUBAT Review, 5(1), 35–43. <http://doi.org/10.3329/iubatr.v5i1.64590>
- Akşehir, M. (2022), *Şiddetin Anatomisi: Çağdaş İngiliz Romanında Şiddet Tartışmaları*,Ege Üniversitesi Yayınları
- Alcott, B. (1872), *Hawthorne, Concord Days*.
- Akkaş, İ. & Uyanık, Z. (2016). *Kadına Yönelik Şiddet*. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 6 (1),32-42. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nevsosbilen/issue/19741/211291>, Erişim tarihi,18.06.2023
- Aktaş, Ş. (2004). *Refik Halit Karay*, İstanbul, Akçağ Yayınları
- Akyüz, K. (1982), *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*, Ankara, İnkılap
- Andı, F. (2004), *Kadın Roman Okursa, Roman ve Hayat*, İstanbul, Türk Edebiyat Vakfı Yayınları.
- Arat, N. (2022), *Feminizmin ABC’si*, İstanbul, Say yayıncılık
- Aristoteles, (1943), *Generation of Animals*, (çev. L. Peck), Harvard University Press, Cambridge
- Arvin, M.N. (1960), *Hawthorne’s Short Stories*, A vintage Books New York
- Balcı, S. (2011), *Feminist Eleştiri Yöntemiyle Ayla Kutlu’nun Öyküleri Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi.
- Balkan, Ayşe, (2010), *Refik Halid Karay’ın Eserlerinde Sosyal Tenkit*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Banarlı, N., S. (1984). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. 2 Cilt*. Milli Eğitim Basımevi
- Barry, P. (2002). *Beginning Theory: An Introduction To Literary And Cultural Theory*. Manchester, Manchester University Press.
- Beauvoir, S. (2021), *İkinci Cinsiyet*, İstanbul, Küy Yayınları.1.cilt
- Beauvoir, S. (2021), *İkinci Cinsiyet*, İstanbul, Küy Yayınları, 2.Cilt
- Beyatlı,Y.,K.(2010) *Siyâsî ve Edebî Portreler*, Fetih Cemiyeti Yayınları.

- Bilgin, R. (2016), *Geleneksel Ve Modern Toplumda Kadın Bedeni Ve Cinselliği*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Fırat University Journal of Social Science Cilt: 26, Sayı: 1, Sayfa: 219-243,
- Bloom, H. (2008), *Nathaniel Hawthorne*, Blooms Literary Criticism.
- Budak, H. (2017), “Hikaye”, *Kadın İse “Memleket” Hep Aynı Memleket. 21.Yüzyılda “Yatık Emine”yi Anlamak*, Asos Journal Dergisi, sayı:42, ss.126-146, alıntı [https://asosjournal.com/?mod=makale\\_tr\\_ozet&makale\\_id=34338](https://asosjournal.com/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=34338) erişim tarihi,21.05.2023
- Butgher, J. (2014), *Bela Bedenler*, (çev. Cüneyt Çakırlar, Zeynep Talay), Pinhan yayıncılık
- Büyük Türk Klasikleri* (1992) (haz. Orhan O.ve-Şerif A.), İstanbul,Söğüt Yayınları.
- Cheever, S. (2007), *American Bloomsbury: Louisa May Alcott, Ralph Waldo Emerson, Margaret Fuller, Nathaniel Hawthorne ve Henry David Thoreau: Their Lives, Their Loves, Their Work*, Simone&Schuster Paperbacks New York America
- Conway, D. (1890), *Life of Nathaniel Hawthorne*, Elibron Classics, New York
- Coward, R., (1995), *Şu Hain Kalplerimiz* (çev., Aksu B. ve Asuman E.), İstanbul, Ayrıntı Yayınları
- Dorman, E. (2015), *Din Neden Gereklidir*, İstanbul Yayınevi.
- Duli, A. (2020) *Puritan’s Hegemony in the Nathaniel Hawthorn’s The Scarlet Letter* *Language Circle: Journal of Language and Literature* 15 (1) October 43-49 Available online at <http://journal.unnes.ac.id/nju/index.php/LC> erişim tarihi 25.06.2023)
- Ebcioğlu, H., M. (1943), *Kendi Yazılarıyla Refik Halid*, İstanbul, Semih Lütüfî Kitabevi
- Ekiz, O.N. (1999), *Refik Halid Karay Hayatı ve Eserleri*, Tokar Yayınları
- Engin, H. (1997), *Refik Halid Karay*, Engin Yayıncılık
- Ghate, V. (2011), *Their Perods, Synopsis, On The Study of The Female Protagonist Of The Scarletletter, Daisy Miller and Gone with The Wind With Regard to The Social Perspectives of Their Periods*, <http://shodh.inflibnet.ac.in:8080/jspui/bitstream/123456789/1532/1/ghate%20varsha.pdf> erişim tarihi,21.04.2023
- Glaizer, L. (1970), *Decadence And Rebirth Hacettepe Lectures In America Literature* Hacettepe Publications
- Güzel Yazılar, Röportajlar*, (1997), (haz.İsmail Parlatır, İnci Enginün, Orhan Okay, Zeynep Kerman, Kazım Yetiş, Necati Birinci), Atatürk Kültür Dil ve Tarih Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları

- Güngör, A.İ. (2005), *Hıristiyanlıkta Püriten Anlayış ve Etkileri, Dini Araştırmalar*, cilt.7, sayı.21, ss7-26, [http://ktp2.isam.org.tr / detayilhmklzt.php? navdi=eng&midno=15146250&Dergivalkod=0149](http://ktp2.isam.org.tr/detayilhmklzt.php?navdi=eng&midno=15146250&Dergivalkod=0149) erişim tarihi, 21.04.2023
- Hawthorn, J. (2000), *A Glossary of Contemporary Literary Theory, Fourth Edition*, Arnold Tom.
- Hawthorne, J. (1885), *Nathaniel Hawthorne and His Wife*, Jones R. Osgood and Company,
- Hawthorne, N. (2005), *Kızıl Damga*, (çev. Coşkunlu, U.İ.), İstanbul, Bilge Kültür Sanat, (Orijinal baskı, 1850)
- Howe, D.W. (2007), *What Hath God Wrought: The Transformation of America, 1815-1848*, New York, Oxford University Press
- Hooks, B. (2017), *Feminizm Herkes İçindir Tutkulu Politika*, İstanbul, Bgst Yayınları Harvester Wheatsheaf
- Humm, M. (2002). *Feminist Edebiyat Eleştirisi* (çev. G. Bakay). İstanbul, Say Yayınları (Orjinal Baskı 2002)
- Irzık, S. & Parla, J. (2021). *Kadınlar Dile Düşünce Edebiyat Ve Toplumsal Cinsiyet*, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Kabaklı, A. (2002), *Türk Edebiyatı, cilt III*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları
- Karataş, K. (2020), Kitaplık Yayınları
- Karay, R.H. (2009), *İlk Adım*, İnkılap Yayınevi
- Karay, R.H. (2011), *Deli*, İnkılap Yayınevi
- Karay, R.H. (2019), *Sakın Aldanma İnanma Kanma*, İnkılap Yayınları
- Karay, R. H., (2021), *Memleket Hikayeleri*, Ankara, İnkılap Kitapevi
- Kartika, A. (2021), *Societal Perception on Female Subject Of Adultery in The Scarlet Letter, Proceedings Of The 2nd World Conference On Gender Studies* (Wcgs2021, S.3) <https://doi.org/10.2991/assehr.k.220304.027>
- Kilbourne, B., (2005), *Shame Conflicts and Tragedy in The Scarlet Letter*, Japon, 53/2, s.473, [https://www.academia.edu/48046166/Shame\\_Conflicts\\_and\\_Tragedy\\_in\\_the\\_Scarlet\\_Letter](https://www.academia.edu/48046166/Shame_Conflicts_and_Tragedy_in_the_Scarlet_Letter) Erişim tarihi 10.06.2023
- Kolcu, A.İ. (2010), *Edebiyat Kuramları*, İstanbul, Salkım Söğüt
- Kökalan, F. (2002), *1980 Sonrası Türkiye'de Kadın Çalışmaları*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi
- Kudret, C., (1967), *Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman*, İstanbul, Varlık Yayınları.
- Kur'an-ı Kerim Meali*, (2013), (çev. Mahmut Kısa), Konya, Armağan Kitabevi.



- Levin, H. (1958), *The Power of Blackness*, Vintage Books,
- MacFarland, P. (2004), *Hawthorne in Concord*, Grove Press, New York
- Madsen, D. L., (1999), *Hawthorne's Püritan From Fact to Fiction*, *Journal of American Studies*, Cambridge University Press, pp.509-517.
- Marliana, R., Afdaliah, N. ve Rismawati, R. (2020). *Nathaniel Hawthorne'un The Scarlett Letter'da yansıtıldığı şekliyle Puritan Society'de Kadınların Rollerini*, ELS Beşerî Bilimlerde Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi, 3(2), 265-270. <https://doi.org/10.34050/els-jish.v3i2.10046>
- Matta, <https://kutsalkitap.info.tr/?q=mat%205:%2027-33> erişim tarihi, 29. 05. 2023
- Meltzer, M. (2007), *Nathaniel Hawthorne: A Biography*, Minneapolis, Twenty first Century Book.
- Miller, E. H. (1991), *Salem Is My Dwelling Palace: Life Of Nathaniel Hawthorne*, University Of Iowa Press, United States Of America
- Millet, K. (2018), *Cinsel Politika*, (çev.Selvi, S.), İstanbul, Payel Yayınevi.(Orjinal Basım 1969)
- Murphy,E.,(2003), *Nathaniel Hawthorne, 'Salem*, University Off Minnesota Goverment Publications Library, Literary Salem İn The Early Nineteenth Century A Wolking Tour
- Nasrum, N. (2017). *Püritanizm, Romanticism and Reason as reflected in three main charecters of Nathaniel Hawthornes İn the Scarlet Letter*, Elite: İngiliz ve Edebiyat Dergisi, 1(1), 79-96. from <https://journal.uin-alauddin.ac.id/index.php/elite/article/view/3352>.
- Nayar, P. K. (2012). *Contemporary literary and cultural theory: from structuralism toeco criticism*. Dorling Kindersley Ltd.
- Necmettin Ö. (2012), “*Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet*”, Akademik Bakış Dergisi (Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi), Ocak Şubat, s. 2-3.
- Ocak, H. (2014), *Ahlak Felsefesinde Günah Kavramı*, Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi yıl1sayı 2 2014 s.39-56
- Okay, O. (2001), *Refik Halid Karay*, Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 24, Diyanet Vakfı Yayınları.
- Orhan, Ş. (2005), *Kadın*, İstanbul, Yaz Yayınları
- Ozansoy, H., F. (1967), *Edebiyatçılar Geçiyor*, Türkiye Yayınevi
- Öğretir, İ. (2016), *Püritanizm ve Dinî/Ahlâki Yozlaşma: Nathaniel Hawthorne'un KızılDanga'sı*, İlahiyat Akademi: Altı Aylık Uluslararası Akademik Araştırma

- Dergisi, sayı: 3, s. 113-130, <http://ktp2.isam.org.tr/detayilhmklzt.php?navdil=tr&midno=89381250&Dergival kod=0297&YayinTarihi=2016&Sayi=3>  
Erişim tarihi 18.06.2023
- Önder, A. (2016), *Erendiz Atasü'nün Eserlerinde Kadın*, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi
- Özalp, E. (2002), *Davranış Bilimlerine Giriş*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Öztürk, E. (2003), *Türk Kadınının Feminizme Bakış Açısı Erzurum Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi
- Paglia, C. (1991) *Sexual Personae: Art and Decadence From Nefertiti to Emily Dickinson*, Vintage Book
- Plain G. Sellers, S. (2007). *A History Of Feminist Literary Criticism*. Cambridge University Press
- Ramazanoğlu, C. (2018), *Feminizm ve Ezilmenin Çelişkileri*, (çev. Bayatlı.,M.), Pencere Yayınları
- Register C. (1989), *American Feminist Literary Criticism A Bibliographical Intruction1-28, Feminist Literary Criticsm Explorations in Theory, Second Edition with new Introduction and Bibliography* (edited by Donovan, J.) ,The University Press of Kentucky.
- Sevim, A. (2005). *Feminizm*. İstanbul: İnsan Yayınları
- Shukla ,B. (2006), *Women On Women A Feminist Study* , Sorup&Sons
- Seyyar A. (2003), *Ahlak Terimleri* (Ansiklopedik Sözlük) İstanbul, Beta Yayınları
- Suğur, S. (2006), *Toplumsal Yaşamda Kadın* (haz.Oğuz.,G.) Eskişehir,Açıköğretim Fakültesi Yayınları
- Şahin, E. (2013), *Batıda ve Türkiye'de Kadın Hareketleri ve Feminizm*, İstanbul, Ürün Yayınları
- Şahin, E. (2015), *Leyla Erbil Kitabı*, İstanbul, Yitik Ülke Yayınları
- Şen, C. (2011), "Feminist Edebiyat Eleştirisi ve Nihan Kaya'nın Gelin Hikayesinin İncelenmesi"CBÜ, Sosyal Bilgiler Dergisi, cilt. 9.s.2.448-458
- Taner R.& Bezirci,A. (1981), *Edebiyatımızda Seçme Hikâyeler*, Gözlem Yayınları
- TDK, (2009), *Türkçe Sözlük*, Ankara Türk Dil Kurumu
- Togs&Botts, (2014), *Feminist Düşünce*, İstanbul, Sel yayınları
- Topaloğlu, B. (1977), *İslamda Kadın*, İstanbul, Yağmur Yayınları

- Uyar, A., (2021), *Aysel Özkan'ın Roman ve Öykülerinde Feminizm*, Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
- Ünal, Y. (2013), *Yakın Dönem Türk Tarihinde Refik Halid Karay*, İstanbul, Yeditepe Yayınları
- Ürkmez, H. (2013), *Kızıl Damga ve Cengiz Han'a Küsen Bulut'ta Yasak Çocuk*, Türk Dili ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, sayı 2 yıl 1, sayfa 112-136 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/143379> erişim tarihi 28.05.2023)
- Wineapple, B. (2004), *Hawthorne:Alife, Random Hause Trade Paperback*,New York
- Whipple, E.R. (1850), *Graham's Magazine*, XXXVI May, pp.345-346
- Wollstonecraft, M., (2012), *Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi*, (çev. Deniz Hakyemez), İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları. (Orjinal baskı 1792)
- Woodberry, G.E. (2018), *Nathaniel Hawthorne*, Published by the Library of Alexandra
- Wolf, V. (2018), *Kendine Ait Bir Oda*, İstanbul, Karbon Kitapları
- [https://college.cengage.com/english/lauter/heath/4e/students/author\\_pages/early\\_nineteenth/hawthorne\\_na.html](https://college.cengage.com/english/lauter/heath/4e/students/author_pages/early_nineteenth/hawthorne_na.html). Erişim tarihi 25.03.202
- <https://sozluk.gov.tr/>,Erişim tarihi 15.06.2023
- Yuhanna*,<https://www.bible.com/tr/bible/170/JHN.1.TCL02>,Erişim tarihi,18.05.2023

## EKLER

## Ek-1. Tez Etik İzin İstek Formu

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	ÖZLEM ERİN
ÖĞRENCİ NO	2021012010
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	TEZ
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLIK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	20...22.. / 2023..... - GÜZ / BAHAR DÖNEMİ KAYDINI / YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	Bu tezin konusu Refik Halit Karay'ın Yatık Emine ve Nathaniel Hawthorne'un Kızıl Damga adlı eserinin feminist edebiyat kuramı ve eleştirisine göre incelemek.
TEZİN AMACI	Refik Halid Karay'ın Yatık Emine adlı öyküsü ile Nathaniel Hawthorne'un Kızıl Damga adlı eserini feminist edebiyat kuramı ve feminist edebiyat eleştirisine göre incelemek iki eser arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymak tezimizin amacını oluşturur.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Türk edebiyatının çok yönlü kalemlerinden biri olan Refik Halid Karay (1888-1965) Anadolu'ya sürgüne gönderildiği dönemlerde Memleket Hikayeleri'ni yazmıştır. Dönemin sosyo-kültürel yapısının da gözler önüne serildiği eserinde, Yatık Emine (1919) adlı hikayesi tasvirlerindeki gerçeklik ve ayrıntılı gözlem gücü ile dikkat çekmiştir. Amerikan edebiyatının güçlü ve aykırı kalemlerinden olan Nathaniel Hawthorne (1804-1864) görev yaptığı yerden ayrıldığı süreci acı ve tatlı yönleri ile anlattığı ayrıca da Püritenler'in katı yaşamını ortaya koyduğu eseri The Scarlet Letter 1850 (Kızıl Damga) ile Amerika'da çok satan eserler içerisinde yerini almıştır. Bu çalışmanın amacı, Türk edebiyatından Refik Halid Karay'ın "Yatık Emine" öyküsü ile Nathaniel Hawthorne'un "Kızıl Damga" adlı eserini feminist edebiyat kuramı ve feminist eleştirisi bağlamında karşılaştırmaktır. Çalışmada feminist edebiyat kuramı ve feminist eleştirinin tarihsel gelişiminin yanında Refik Halid Karay ve Nathaniel Hawthorne'un hayatları, edebi kimlikleri ve eserlerine de yer verilmiştir. Tezin odak noktasını, feminist edebiyat kuramı ve feminist eleştirinin de ele aldığı toplumsal cinsiyet, bekaret, aşağılanma, aldatma, ataerklilik vb. temel kavramlar üzerinden incelemek oluşturmaktadır. Bu bağlamda "Yatık Emine ve Kızıl Damga" adlı eserlerde yer alan kadın karakterler seçilen temel kavramlar üzerinden karşılaştırılarak incelenmiştir.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇELERİN UYGULANACAĞI	

EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AIT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) ..... (.....) Sayfa ..... Ölçeği.			4)		
	2) ..... (.....) Sayfa ..... Anketi.					
	3) ..... (.....) Sayfa ..... Formları.					
	..... (.....) Sayfa .....					
ÖZLEM ERİN		Öğrencinin İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. 4.07.2023				
<b>TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU</b>						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu Türk Dili ve Edebiyatı faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI			
ELMAS ŞAHİN	Adı - Soyadı: .....	SEVİN ARSLAN	Adı - Soyadı: MURAT KOÇ			
PROF.DR.	Unvanı: .....	PROF.DR. Vekaleten	Unvanı: Prof. Dr.....			
İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası: .....	İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.			
04 / 07 ..... / 2023.....	.... / .... / 20.....	04.. / 07.. / 2023.....	... / ... / 20...			
<b>ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER</b>						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tefik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Julide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.
..... / ..... / 20.....	..... / ..... / 20.....	... / ..... / 20.....	..... / ..... / 20.....	... / ..... / 20.....	..... / ..... / 20.....	..... / ..... / 20.....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
ÖY BİRLİĞİ İLE	<input checked="" type="radio"/>	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, ..... / ..... / 20..... - ..... / ..... / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli izin verilmesi taraflarımızca uygundur.				
ÖY ÇOKLUĞU İLE	<input type="radio"/>					
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

**Ek-2. Çağ Üniversitesi Tez Etik İzin İstek Yazısı**

T.C.  
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ  
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2300006400

06.07.2023

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği  
Kurulu Kararı Alınması Hk.

**REKTÖRLÜK MAKAMINA**

**İlgi:** Rektörlük Makamının 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazısı.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Tezli Yüksek Lisans Programlarında tez aşamasında kayıtlı olan **Öykü EŞBERK, Ayşenur PERÇEM, Metin BOLAT, Betül Begüm KARADAYI, Hatice DANIŞOĞLU, Özlem ERİN, İzzettin BİLGİN, İbrahim Ata Can CEREN** isimli öğrencilerimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Prof. Dr. Murat KOÇ  
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 8 adet öğrenciye ait tez evrakları dosyası.

## Ek-3. Çağ Üniversitesi Tez Etik İzin Yazısı



T.C.  
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ  
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2300006805

17.07.2023

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği  
Kurul İzni Hk.

## SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi : a) 04.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006329 sayılı yazımız.  
b) 06.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006400 sayılı yazımız.  
c) 07.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006435 sayılı yazımız.  
ç) 22.06.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006224 sayılı yazımız.  
d) 21.06.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006182 sayılı yazımız.  
e) 10.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006515 sayılı yazımız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen **Önder Parlakyıldız, Şevval Ceyhan, Nazife Nisa Ok, Mücahit Günay, Mehmet Serkan Balta, Ali Deniz Görhan, Büşra Ergül, Hasan Oran, Kardelen Aynacı, Öykü Eşberk, Ayşenur Perçem, Metin Bolat, Betül Begüm Karadayı, Hatice Danışoğlu, Özlem Erin, İzzettin Bilgin, İbrahim Ata Can Ceren, Muhammed Batuhan Gün, Fahriye Aycan Şahin, Halil Bilsay Tezel ve Gamze Özt Demir Aydoğan** isimli öğrencilerimize ait tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ  
Rektör Yardımcısı